

اوله گنه ۱۴۴۳ هـ ق کال
در مسان المبارک میاشت
۱۴۰۱ هـ ل کال
د حمل او ثور میاشت

پیام حجت

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

خینی خانگی مطالب

- د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د امیر المؤمنین حفظه الله سره و کتل.
- د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د سعودی عربستان له نائب سفیر سره ...
- خصایص روزه ماه رمضان
- دروز پ آداب او فضایل
- ویژگی های ماه مبارک رمضان

مسجد جامع تاریخی ایاصوفیه استانبول - ترکیه

رمضان منبع خیر و برکت

ماه رمضان فرصتی مناسب و نعمتی ارزشمند از جانب پروردگار متعال برای بندگان عامل است؛ زمان متبرکی برای تزکیه نفس و تربیت روح، توبه و بازگشت به سوی الله متعال، آمادگی برای آخرت و ملاقات با معبد و حق و مهربان می باشد. از قدیم گفته اند: خوشبخت کسی است که فرسته را بشناسد و از آنها بپرسید.

براستی که نشناختن وقت و لحظات آن و استفاده نه بودن از آنها بدین خود و محرومیت بزرگی است.

﴿وَالْعَصْرُ﴾ ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُنْسٍ﴾ ﴿إِلَّا الَّذِينَ آتَيْنَا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبَرِ﴾
(إن هذا الشهر قد حضركم . وفيه ليلة خير من ألف شهر . من حرمه فقد حرم الخير كله ...) سنن ابن ماجه
به تحقیق این ماه بر شما حاضر گردیده ، در این ماه مبلغ رمضان شبی است که بهتر از هزار ماه است ، کسی
که از این شب بی نصیب گردید یقیناً از تمام خیر ها محروم گردید.

روزه ماه رمضان یک رکن بزرگی از لر کان دین مقدس اسلام است؛ چنانچه پیامبر اکرم ﷺ فرموده اند:
«بُنَيَّ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجَّ، وَصَوْمُمِ رَمَضَانَ» [رواہ البخاری]

«اسلام بر پنج چیز بنا یافته است: گواهی دادن بر اینکه خدایی غیر از الله متعال وجود ندارد، و محمد ﷺ
پیامبر خدا است، و برپا داشتن نماز، و دادن زکات، و حج [بیت الله الحرام]، و روزه گرفتن ماه رمضان ». روزه گرفتن در ماه رمضان از روی ایمان و طلب اجر از الله متعال، بدون شک بر صداقت ایمان و اخلاص عمل شخص دلالت می کند؛

چنانچه پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» [رواہ البخاری].
«کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و به امید دریافت پاداش از الله جل جلاله روزه بگیرد، تمامی گناهان گذشته اش بخشیده می شوند».

قیام در شب های رمضان، یعنی نماز تراویح از روی ایمان و طلب اجر از فضیلت بزرگی بخوردار است؛
چنانچه رسول اکرم ﷺ فرمودند: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» [رواہ البخاری].
یعنی : کسی که (شب های) رمضان را به جهت ایمان و به طلب ثواب از خدا، قیام نماید، گناهان گذشته اش بخشیده می شود.

فهرست مطالب

صفحات

عناوین

۲	سروچاله / د رحمت او برکت میاشت اداره مجله
۳	د ارشاد، حج او اوقافو وزیرد سعودی عربستان له ...
۴	د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د امیرالمؤمنین حفظه الله ...
۱۰-۵	د روژی احکام د علمی مجمع ریاست
۱۵-۱۱	د روژی حکمتونه او احکام استاد محسن حنیف
۱۸-۱۶	خاصیص روزه ماه رمضان استاد زین العابدین کوشان
۲۱-۱۹	ویژگی های ماه مبارک رمضان / قسمت اول استاد محمد شریف ریاطی
۲۵-۲۲	د رمضان المبارک فضیلتونه او گتی مولوی نورالله صافی
۲۸-۲۶	نقش و اهمیت فردی و اجتماعی روزه مفکتی دوست محمد منیب
۳۱-۲۹	د روژی آداب او فضایل / لومړی برخه شیخ فرید الله ازهري
۳۴-۳۲	د روژی مبارکه میاشت او زکات شاه محمود درویش
۳۸-۳۶	فواید روزه ماه مبارک رمضان عبدالرحمن حازم
۴۱-۳۹	د روژی روحانی او تولنیزی گتی ... محمد یوسف صدیقی
۴۶-۴۲	رمضان ماه نزول قرآن استاد سید نصیر هاشمی
۴۸-۴۷	فضائل ماه رمضان مولوی عبدالاحد
۵۰-۴۹	د نیالگیو کښنیو او د ھیواد سمسورتیا استاد صافی ھیواد پال
۵۳-۵۱	رمضان حامل فضایل و ارزش ها عبدالحق حبیبی صالحی
۵۶-۵۴	برکات و آثار ماه صیام / قسمت اول مولوی عنایت الله شریفی
۶۳-۵۷	کار ګردها و ګزارش ها خبرنگار مجله

قال الله تعالى:

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يَتَّسِعَ أَمَنٌ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى﴾.

دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی او سیاسی
میاشتنی خپرونه

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر
شیخ الحدیث دکتور نور محمد ثاقب
ترننظر لاندې

د امتیاز خاوند: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت

مدیر مسئول
مولوی عنایت الله شریفی

سکرتور مسئول
سید مسلم شاه اسدی

- هیئت تحریر
- ۱- فضل محمد حسینی
  - ۲- مولوی عبدالولی حقانی
  - ۳- استاد محمد شریف ریاطی
  - ۴- ناصرالدین دریز
  - ۵- مولوی عبدالصبور فاروق

د تأسیس کال ۱۳۷۲ هـ ق مطابق ۱۳۳۱ هـ

د مجلې دویمه دوره، شلم کال، او له
ګنه ۵ ۱۴۴۳ هـ ق کال د رمضان المبارک
میاشت د ۱۴۰۱ هـ ل کال د حمل او ثور
میاشت.

د رحمت او برکت میاشت

دارشاد، حج او اوقافو وزارت د مشرتابه او د دي وزارت د کارکونکو په استازیتوب، د رمضان المبارک برکتی میاشتی د رارسپدو په مناسبت، د «پیام حق» مجلې اداره، د نړۍ تولو مسلمانانو او په خانګړي توګه د افغانستان شریف او متدين ولس ته مبارکې وايې.

د اسلام سېېخلي دین له بنستونو یو یې هم د رمضان مبارکې میاشت کې د روژې نیول دي. هر کال کله چې دغه مبارکه میاشت را بره شي، د حکمکې پر سر تولو مسلمانانو ته الهي امر دی خو دي میاشت کې روژه ونسی، چې په دي سره توله نړۍ کې د مسلمانانو د یووالی، الهي دین ته د هغوي د ژمنتی او احکامو ته یې د غارې اپسوندې یې ساري انځور وړاندې کېږي.

د رمضان میاشتی روژه په انساني ژوند کې ډبر مهم او ارزښتاك رول لري. دغه رول، هم د فرد او هم د ټولني په کچه د انسان مادي او معنوی دواړه اړخونه رانګاري. دا مبارکه میاشت، ويلاي شو چې له خان سره درې ستراو مهم پیغامونه لري:

لومړۍ: د رمضان میاشت، یوه مسلمان وګړي لپاره د خپل خان جوړونې او خپل خالتی ته د فربت او نړدي کېدلو، یو زرین فرصت دي. دا حکمکې چې دي میاشت کې د یوه فرضي عبادت ثواب، نورو میاشتو کې د اویا فرضي عبادتونو او یو نفلی عبادت، نورو میاشتو کې د یوه فرضي عبادت په اندازه ثواب لري، دي میاشت کې د جنت دروازې پرانستل کېږي او سرکشه شیطانان د روژتی له تېر ایستلو یې خواکه کېږي. سربېره پر دي روژتی دي میاشت کې د الله تعالى د رضا او خوبني په خاطر، د روژې د ورڅې پرمهاں له درې گونو حلالو خوندلونو (خوراک، خښاک او جنسی اړیکې) خڅه ډډه کوي، چې له دي لاري ورته د خپل نفس کابو کولو او نفسی خواهشاتو مهارولو یو بنه فرصت په لاس ورڅي او په پایله کې دا چاره (نېک کارونه ترسره کول او له بدوم ډډه کول) انسان د بندګي هغه لوړې خوکې ته رسوي، چې په حقیقت کې د روژې روح بلل کېږي، په دي هکله یې الله تعالى فرمایي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [القمر: ۱۸۳]

ڇباهه: (اې مؤمنانو! پر تاسو باندي روژه داسي فرض شوي ده، لکه له تاسي نه چې پرمخکنیوفرض شوي وه، ددي لپاره چې پرهېزگاره شئ).

دويهم: د رمضان میاشتی یو بل اړخ د الله تعالى له بندګانو سره د شفقت او مرحمت اړیکې لرلو په صورت کې د انساني ټولني جوړونه ده. د اسلام سېېخلى دین، انساني ټولني ته د یوې واحدې کورنې په توګه نظر کوي او د الهي تعليماتو او ارشاداتو له مخې، شتمن خلک یې په دي مکلف کړي، خود دي کورنې د هغونه غرو لاسنيو وکړي، چې ېږي وزله او ېږي چاره دي.

انسان ترهunge د درد احساس نه شي کولائي، خو خپله په هغه اخته نه شي. هغه انسان چې د لوړې یا تندې له سختي سره نه وي مخ شوي، خنګه احساس لرلای شي چې په ټولنه کې ېږي داسي کسان شته، چې په ورڅو بلکې په اوونيو له لوړې او تندې سره لاس او ګړوان دي؟! د رمضان میاشت ده چې همدا احساس د انسان په وجود کې را ژوندي کوي. دغه میاشت په حقیقت کې د شتمنو خلکو لپاره یو بنه فرصت دی چې د خپل مال او شتمنی په مت، چې الله تعالى د دوی په واک کې ورکړي، د ټولني ېږي وزله او اړمنو خلکو سره د هغوي د ژوند په پېلابلو برخو کې مرسنه وکړي. په دي سره به ېږي د اجر او ثواب لاسته راولو ترڅنګ، خپلولي او اسلامي وروړولي پاللي وي.

دوبیم: د اسلامي تاریخ له سترو او برخليک ټاکونکو پېښو خڅه، د بدر غزا او د مکې مکرمې فتحه هم ده، چې همدي میاشت کې رامنځته شوې دي. دا مونږ ته دا پیغام راکوي، چې د رمضان میاشت د ییداري، مبارزې، هڅې او هاند میاشت ده، چې دا قول باید د اسلام مبارک دین د سرلوړي او واکمني لپاره ترسره شي.

مسلمانو وروښو او خویندو! راخې، د نېکيو د پېړلي او د خير او برکت د موسم دي میاشت کې، د همت لېڅي راونګارو او د یوې طلايي موقعې په توګه، له الله تعالى سره، د عباداتو او طاعاتو له لاري، چې په سر کې ېږي د هغه د پاک کلام تلاوت دي، د خپلې اړیکې په ټینګکولو کې ورڅخه پوره ګه پورته کړو، خپل نفسونه کابو کړو او په غورو اسلامي اخلاقو، لکه: صبر او زغم، چې د روژې له مهمو اهدافو خڅه شبېرل کېږي، خانونه سنبل کړو او همداراز د ګران هبواد هغونه خلکو ته د مرستې او همکاري لاس وراورد کړو، چې له فقر او مسکنټ سره مخ دي. راخې، د دي مبارکې میاشتی هرکلې په ميني او رغبت سره وکړو او د ورڅې پرمهاں د تندې او لوړې د لږې سختي د زغملو په بدل کې، د الله تعالى د دي مبارکې وينا {الصُّومُ لِي وَأَنَا أَجْزِيَ بِهِ} (صحیح البخاری) خپل خانونه مصدق وګرڅوو.

په دي هيله، چې دي مبارکې میاشت کې زمونږ ټول بدنه او مالي عبادات د الله تعالى په دربار کې قبول او د همدي میاشتی په برکت زمونږ ټولنه د اسلامي شريعت په چوکانې کې د آرام او هوسا ژوند خښستان و اوسي.

دارشاد، حج او اوقافو وزیر

د سعودي عربستان له نائب سفير سره وکل

١٨ / رمضان المبارك / ١٤٤٣ هـ - (حمل ١٤٠١ هـ ش)

د افغانستان اسلامي امارت د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور نور محمد ثاقب دخپل کار په دفتر کې د سعودي عربستان دسفارت له نائب سفير بناغلي بدر ابراهيم مجلول العتيبي سره وکتل.
په دي کته کې د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د ياد هيوا د نائب سفير ته دنبه راغلاست ترڅنګ د افغانستان له خلکو سره د سعودي عربستان د دوامداره همکاريyo له امله منه وکړه او له دغه هيوا د خخه یې د حج او عمرې په برخه کې د لا زياتې همکاري او پراختیا غوبښنه وکړه.

نوموري زياته کړه چې د افغانستان اسلامي امارت د اسلامي نظام تر سیوري لاندې د سرتاسري امنيت د تأمین ترڅنګ د خپلو خلکو د خدمت لپاره ریښتني گامونه پورته کړي دي او له تولو هېوادونو په ځانګړي ډول له اسلامي هېوادونو سره د بنو دیپلوماتیکو اړیکو غوبښنه کوي.

شيخ الحدیث دکتور مولوي نورمحمد ثاقب له دوه کلن څنایه وروسته سپرکال د حج د بهير د پیلیدو د هرکلې په ترڅ کې له سعودي عربستان خخه د لا زیاتو اسانتیاو د برابرولو غوبښنه وکړه او په راتلونکو کلونو کې یې د افغان حاجيانو لپاره د سهميې د زیاتولو هيله خرګنده کړه.

د سعودي عربستان نائب سفير د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له هرکلې او ميلمه پالني خخه منه وکړه او د خپلو خبرو په دوام یې له دغه وزارت سره د خپل هېواد د هر راز همکاريyo ژمنه وکړه.
نوموري د ارشاد، حج او اوقافو وزیر یو لوی علمي شخصیت وباله او په افغانستان کې د اسلامي نظام او امنيت په رامنځته کېدو کې یې د دوى د خدماتو ستاینه وکړه.

د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د امیرالمؤمنین حفظه الله سره وکل

۲۳ / رمضان المبارک / ۱۴۴۳ هـ - ق - مطابق ۴ / ثور / ۱۴۰۱ هـ ش

د افغانستان اسلامي امارت د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور مولوی نورمحمد ثاقب د اسلامي امارت د زعيم محترم اميرالمؤمنين شیخ الحدیث مولوی هبة الله آخندزاده سره د هغوي د کار په دفتر کې وکتل ، په دغه کته کې په داسې حال کې چې د ستري محکمي رئيس شیخ الحدیث مولوی عبدالحکيم او د علومو اکادمي رئيس شیخ الحدیث مولوی فریدالدین محمود هم موجود وو د هیواد په بیلاپیلو سیاسي ، نظامي ، تعليمي ، اجتماعي او نورو مهمو موضوعاتو هر اړخیزې او مفصلې خبرې وشوي او د یو لپه تصاميمو نیولو او پریکرو وروسته اړوندو اړگانونو او ادارو ته لازم هدایات صادر شول .

بیا صبا ۲۴ رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ د ارشاد، حج او اوقافو وزیر شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب د محترم اميرالمؤمنين حفظه الله سره په انفرادي توګه د وزارت په اړوندو موضوعاتو او مسائلو اوږدي او تفصيلي خبرې وکړې ، چې خبرو دوه ساعته دوام وکړ ، په دغه ناسته کې د ارشاد، حج او اوقافو وزیر د وزارت په فعالیتونو ، پرمختګونو ،

ځن ستونزو او راتلونکو پلاتونو ، په تیره بیا د روان کال د حج لپاره په ترسره شوو انتظاماتو ریا واچوله .

محترم اميرالمؤمنين د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له خدماتو او مخلصانه هلو څلور خونې خرګنده کړه او د شته ستونزو د حل لپاره یې اړوندې مراجعوا ته لازمي لارښوونې وکړې .

د روژي احکام

د علمي مجمع ریاست

د روژي د مبارکې میاشتې د احکامو په هکله استفتاء

خونګه چې پوهیرئ، رمضان یوه مبارکه میاشت ده، نو د عame پوهاوي په خاطر مناسبه ده چې د روژي عمومي احکام په تفصيلي دول د خپل لطف له مخې د یوې فنوا په شکل ترتیب او دي ریاست ته یې را واستوئ؛ خو د مطبوعاتو، وپیانې، خواله رسنیو او پیام حق مجلې له لارې، عام ولس ته ورسول شي.

ستانسو له همېشنى همکاري خخه منه. په درنښت

الجواب باسم ملهم الصواب

حامداً لله ومصلياً على رسول الله

ښاغلي مستفتني!

پورتني استفتاء کې د يادو شویو مسایلو په هکله داسې خواب وړاندې کوو:

د رمضان میاشتې د روژي فرضیت

د رمضان میاشتې روژه، د هجرت د دویم کال په شعبان میاشت کې فرض شوي ده. الله تعالى مؤمنانو ته په خطاب کې فرمایي:

﴿إِنَّمَا يَنْهَا اللَّذِينَ أَمْأَلُوا كُنْبَ عَلَيْكُمُ الصَّيَامُ كَمَا كُنْبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمْلَكُمْ تَنَقَّوْنَ﴾ القرة: ۱۸۳

ڇباهه: اي مؤمنانو! پر تاسو باندې روژه داسې فرض شوي ده، لکه له تاسو نه پر مخکنیو چې فرض شوي وه، د دي لپاره چې پرهیزگاره شي.

د رمضان د روژي د فرضیت د ځنډ حکمت

د رمضان روژه په واقعیت کې د رسول اکرم ﷺ د بعثت له شاوخوا خوارلسو کلو وروسته فرض شوي ده. له هغه مهال راهیسي رسول اکرم ﷺ یوازي نه خله روژه نیولي ده، چې وروسته یې بیا له دي فاني نېوي خخه د ابدیت کور په لور رخصت واخیست.

علامه ابوالحسن ندوی د روژي د فرضیت د ځنډوالۍ د علت په هکله وايي:

د محمد ﷺ د بعثت منځني پېر پوري، د روژي د فرضیت د ځنډوالۍ حکمت او فلسفة د دي انګېرنې مخنيوي و چې ګنمې

روژه د یوې اجباري چاري په توګه د مکې مکرمې د چاپېریال او پکې د مسلمانانو له بد وضعیت خخه سرچینه اخلي او دا

چې روژه یوازي تر بېولو، اپمنو او غمجنو خلکو ورتوله ده، شتمن، د جایدادونو او باغونو خښستان هغې ته اړتیا نه لري.

(الازکان الأربعه: ۲۰۶)

اول

اسلام کې د روژي ارزښت

روژه په اسلام کې له ډېر لور مقام خخه برخمنه ده، روژه د اسلام له پنځگونو ارکانو خخه یو مهم رکن دي او د انسان لپاره د پرهیزگاري چاپېریال برابروي، هغه چې ټول نېک او به خویونه رانغاري، د انسان په وړاندې د الله تعالى د رحمت او

برکت دروازې پرانیزې، لکه خونګه چې الله تعالى فرمایي:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْفُرْقَانَ آمَّا وَأَتَقَوْ لَفَتَحَنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَتٌ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ الأعراف: ۹۶

۷

ڙڳاه: او که چيرٰي د دې کليو (بنارونو) خلکو ايمان راوري واي او تقوا یې کپي واي، نو پر دوي به مو د اسمان او ڄمکي د برڪتونو (دوازي) پرانيسلي وي.

الله تعاليٰ د روزي د اربنت او مقام په هڪله په یوه قدسي حديث کي فرمائي:
 ((كُلُّ عَمَلٍ أَبْنَ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصَّيَامُ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ۔ وَالصَّيَامُ جُنَاحٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمٌ صُومُ أَخْدِكُمْ فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَصْبَحُ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلَيْقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ۔ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٌ بِيهِ، لَخَلْوَفُ فِيمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ۔ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانٌ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ بِفِطْرِهِ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ)). (صحیح البخاری، حدیث ۱۹۰۴)

ڙڳاه: د آدم د اولادي ٻول اعمال هغوي لره دي، پرته له روزي، چي هغه زما لپاره ده او زه بي بدلو ورکوم. روزه (د دوزخ او گناه په وړاندې) سپر ده، نو که چيرٰي له تاسي د یوه روزه وه، ناوري او په لوړ غږي دې نه کوي، که چيرٰي چا ورته سپکي سپوري وویلې يا یې جګړه ورسره وکړه، نو (ورته) ودي وايي: زما روزه ده. قسم په هغه ذات چي د محمد ﷺ ژوند هغه په لاس کي دي، د الله په نزد د روزتي د خولي بوی د مشک له بوی خخه زيات خور دي. روزتي لره دوه خوبسي دي: کله چي روزه ماته کري، په خپل روزه ماتي خوشاله شي او کله چي له خپل رب سره منځ شي، په خپلی روزي خوشاله شي.

همداراز رسول اکرم ﷺ فرمائي: {إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يَقَالُ لَهُ: الرَّيَانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يَقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ، فَيَقُولُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أَغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ}. (متفق عليه)

ڙڳاه: په جنت کي یوه دروازه ده، چي (ريان) ورته ويل کيري، دقيامت په ورڅه به ورڅخه روزه تيان (جنت ته) ننوخي، پرته له هغوي بل هېڅوک ورته نه داخليري. وبه ويل شي: روزه تيان چېرته دي؟ روزه تيان به ولاړ شي، له هغوي نه پرته بل هېڅ څوک (له دې دروازي) نه ننوخي، کله چي هغوي داخل شي، دروازه وتړل شي او بل هېڅوک ورته نه شي نوتلاي.

په بل حديث کي فرمائي: ((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْسَابًا، غُفرَ لَهُ مَا تَقدَّمَ مِنْ ذَنبِهِ)). (متفق عليه)

ڙڳاه: چا چي د رمضان روزه د ايمان له مخې او د ثواب په تمه ونيوله، تبر (واه) گناهونه به یې ورته وښل شي.
 له عبد الله بن عمر رضي الله عنه خخه روایت دی، وايي: رسول الله ﷺ فرمائي: ((بُنَى الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجَّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ)). (متفق عليه)
 اسلام پر پنهو (ستنو) ولاړ دي: د دې گواهي ورکول چي پرته له الله بل هېڅ (په حقه) معبد نشته او محمد ﷺ د هغه استازى دي،
 د لمنځونو ترسره کول، زکات ورکول، حج ادا کول او د رمضان میاشتې روزه نیول.

په همي اساس، د رمضان روزه د یوې ټولني عرف، ګلتور، دود او عنعتان نه، بلکي هغه عبادت دي، چي الله تعاليٰ پر اسلامي
 امت فرض کري دي.

د روزي شرطونه

روزه، درې ډوله شرطونه لري:

۱- د فرضيت شرطونه.

۲- د نیولو شرطونه.

۳- د صحت شرطونه.

لومړي: د روزي د فرضيت شرطونه:

اسلام: ځکه د الهي شريعت پر احکامو د مکلفيت لپاره اسلام شرط دي.

عقل: ځکه د عقل په شتون کې، مکلف انسان ته، الهي خطاب متوجي کيري.

بلوغ: ځکه انسان په بلوغ سره مکلف کيري.

په (البحر الرائق ۲۶۷/۲، دار المعرفة) کي راغلي:

«وَشَرَائطُهُ [أي: شرائط الصوم] ثَلَاثَةُ: شَرْطٌ وُجُوبٌ، وَهُوَ الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعُقْلُ».

همدا راز په (فتح القدير ۲/۳۰۲، دار الفکر) کي راغلي:

«وَشَرْطٌ وُجُوبٌ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعُقْلُ».

په (مراقي الفلاح ۱/۲۳۸، المكتبة العصرية) کي یا راغلي دي:

«وَهُوَ أَيْ صَوْمَ رَمَضَانَ (فَرْضٌ) عَيْنٌ (أَدَاءً وَقَنَاءً عَلَى مَنْ اجْتَمَعَ فِيهِ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءٍ) هِيَ شُرُوطٌ لِافْتَرَاضِهِ وَالْخَطَابُ بِهِ، وَتُسَمَّى شُرُوطُ وُجُوبِ، أَحَدُهَا: (الإِسْلَامُ) لَا تَهُ شُرُوطُ لِلْخَطَابِ بِفُرُوعِ الشَّرِيعَةِ (وَثَانِيهَا: (الْعُقْلُ) إِذْ لَا خَطَابٌ بِدُونِهِ (وَ ثَالِثُهَا: (الْبُلوغُ) إِذْ لَا تَكْلِيفٌ إِلَّا بِهِ).

- اقامت: د رمضان د میاشتی روزه نیول، پر مقیم (چې مسافر نه وي) فرض ده.
  - روغتیا: د رمضان روزه نیول، پر روغ او صحبت مند کس فرض ده.

وَشَرْطٌ وُجُوبٌ أَدَاءُهُ [أي الصوم]: الصَّحَّةُ، وَالْإِقَامَةُ.

درپیم: د روژی د صحت شرطونه:

- لہ حیض او نفاس خخہ (د بسخی) پاکوالی۔
  - د شپی لخوا د روزی نیولو نیت کول.

پہ (فتح القدير ۲/۳۰۲) کی راغلی:

«وَسَرِّيْتُ بِكُلِّ شَيْءٍ» [آل موسى]. ألم يهربوا

وَاشْتَرِطَتِ النِّيَةُ؛ لِتَمْيِيزِ الْعِبَادَةِ عَنِ الْعَادَةِ.

د زړو، ناروغانو، مسافرو او بسحؤ اړوند مسائل:

۱-۵ زړو نارینه وو او زړو بسحوم سائل

د اسلام سېچخلي دين هغو زرو کسانو ته، چې د زوروالي له امله، د روژي د نیولو پېخي توان نه لري، د افطار (د روژي نه نیولو) اجازه ورکړي او په خای ېږي فديه ورباندي لازمه کړي ده، چې د هري خورل شوي روژي په بدل کې یوه مسکین ته تقریباً دوه کلو غنم یا د هغو دوه برابره وريشي، خورما او ممیز ورکول دي او یا هم غوره دا ده چې د دغوا اجناسو ېيه ورکول شي.

الله تعالى فرمایی: ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ يُطْقِسُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٌ مِّسْكَنٌ ﴾ البقرة: ١٨٤

امام حصاص، [كتابه خلا](#)، كتاب (أحكام القرآن / ٢١٨)، دار الاحباء للتراث العربي، كـلـمـة :

«قال أبو حنيفة و أبو يوسف و محمد و زفر: **الشيخ الكبير الذي لا يُطيق الصيام، يُفطر ويُطعم عنه كُل يوم نصف صاع من حنطة، و لا شيء عليه غير ذلك.**»

بـ(دـ المـحتـارـ ٧٣ـ دـارـ الفـكـ)ـ كـمـ اـغـلـمـ :

«قوله: نَصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ أَيْ: أَوْ مِنْ دَقْيَقَةٍ أَوْ سَوْيِقَةٍ، أَوْ صَاعٍ تَمْرٌ أَوْ زَبِيبٌ أَوْ شَعِيرٌ أَوْ قِيمَتِهِ، وَهِيَ أَفْضَلُ عِنْدَنَا؛ لِإِسْرَاعِهَا بِسَدْ حَاجَةٍ الْقُبْسٌ».

ب- د نا، وغانه مسائل

الله تعالى ناروغه کس ته اجازه ورکړي، چې روزه ونه نیسي. دا په هغه صورت کې، چې ډاکټر ورته ووایي چې بې له افطار نه يې رغیدا ناشونې ده يا دا چې دژوند له لاسه ورکولو يا د ناروغۍ د زیاتدلو وپره شتون ولري. دي حالت کې کولای شي روزه ماته کړي او له رغیدا وروسته، له کفارې پرته، د دغۇ ورڅو قضایي راوړي. که چېږي له ناروغۍ سره - سره روزه ونیسي، روزه

١٨٤ كـ البقرة: ٢٠٣ يـ سـمـيـ

شاهزاده کی انتاتی نہ شکناز غارا افغانستان (۱۹۷۰) (۱۹۷۱) (۱۹۷۲)

ریاضی: تو نہ ملے میں سے اسے داروں اور یا مسافر وی، تو

«وَمَنْ كَانَ مُرِيضاً فِي رَمَضَانَ فَخَافَ، إِنْ صَامَ، أَزْدَادَ مَوْضُهُ، أَفْطَرَ وَقَضَى».

خو هغه ناروغ، چي د رغبدا هيله يې نه وي، يعني مرگونې ناروغي ولري، روژه دې نه نې روژي به بدل که، به مسكنن ته خواوه وركوي او د روژو قضائي، راولل یې لازم نه دی.

ج- د مساف و مسائا

الله تعالى مسافر ته هم اجازه ورکری، چی روزه ونه نیسی؛ خوله سختی سره مخ نه شی؛ خو که روزه ونیسی، روزه یی،

صحيح او غوره ده. الله تعالى فرمایی: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّا يَعْمَلُ أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَّهُ مِنْ أَيَّامٍ أُخْرَ﴾ البقرة: ١٨٤
ژباره: نو که له تاسی نه خوک ناروغ او یا مسافر وي، نو بیا (دی) له نورو ورخو شمپر (پوره) کپری.
امام جصاص په (أحكام القرآن ۱/۲۶۵) کی واایی:
«و قد ثبت عن النبي ﷺ بالخبر المستفيض الموجب للعلم بأنه صام في السفر، و ثبت عنه - أيضاً - إباحة الصوم في السفر، منه حديث هشام بن عمرو عن عائشة أنَّ حمزة بن عمرو الأسلمي قال لرسول الله ﷺ: أصوم في السفر؟ فقال ﷺ: ((إِنْ شِئْتَ فَصُمْ وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ)).».

همدا راز امام سرخسی په (المبسوط ۶/۷۱، دار المعرفة) کی واایی:
«أَلَا تَرَى أَنَّ صَوْمَ الْمَسَافِرِ فِي رَمَضَانٍ يَجُوزُ لِحُوْدِ السَّبِبِ، وَإِنْ كَانَ الْأَدَاءُ مَتَّخِرًا إِلَى أَنْ يُدْرِكَ عِدَّةً مِّنْ أَيَّامٍ أُخْرَ». په (بدائع الصنائع ۱/۲۰۳، دار الكتاب العربي) کی راغلی:
«وَلَنَا مَا رُوِيَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَامَ فِي السَّفَرِ، وَرُوِيَ أَنَّهُ أَفْطَرَ، وَكَذَا رُوِيَ عَنِ الصَّحَابَةِ أَنَّهُمْ صَامُوا فِي السَّفَرِ، وَرُوِيَ أَنَّهُمْ أَفْطَرُوا حَتَّى رُوِيَ أَنَّ عَلَيَا ﷺ أَهْلَ هَلَالٍ رَمَضَانَ وَهُوَ يَسِيرُ إِلَى (نَهْرَوَانَ) فَأَصْبَحَ صَائِمًا؛ وَلَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ الْمَرَضَ وَالسَّفَرَ مِنَ الْأَعْذَارِ الْمُرْحَصَةِ لِلْأَفْطَارِ تَيْسِيرًا وَتَحْقِيقًا عَلَى أَرْبَابِهَا وَتَوْسِيعًا عَلَيْهِمْ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ»». په (الهدایة ۱/۲۰۳) کی راغلی:
«وَإِنْ كَانَ مَسَافِرًا لَا يَسْتَغْرِفُ بِالصَّوْمِ، فَصَوْمُهُ أَفْصَلُ، وَإِنْ أَفْطَرَ جَازَ».

۵- حملدار او شیدی ورکونکو بسحوم مسائل
حملداره او شیدی ورکونکی بسخه، د روژی له پلوه، خلور حالتونه لري:
۱- که چیری روژه نیولو، نه دیته اونه هم بچی ته بی کوم زیان رسماوه، پری لازمه ده چی روژه ونیسي او د پرېندولو اجازه نه لري.
۲- که چیری روژه نیولو، یوازی دېته زیان رسماوه، روژه ماتولای شي او قضایي بی ورباندي لازمه ده.
۳- که چیری روژه نیولو، یوازی بچی ته بی زیان رسماوه، بیا هم روژه ماتولای شي او یوازی قضایي به بی راوړي.
۴- که چیری روژه نیولو، دی او بچی دواړو ته زیان رسماوه، روژه ماتولای شي او قضایي بی پری لازمه ده.
لاندې، د پورتني بیان اړوند، د حنفي فقهی د معتمرو کتابونو عبارتونه دی:

د امام جصاص (أحكام القرآن ۱/۲۲۳) کتاب کی راغلی دی:
«قال أبو حنيفة و أبو يوسف و محمد و زفر والثوري والحسن بن حي: و إذا خافت [أي: الحامل والمريض] على ولديهما أو على أنفسهما، فإنهما تُفطران و تقضيان و لا كفارة عليهما».

امام محمد شیبانی / په (المبسوط ۲/۲۴۵، إدارة القرآن والعلوم الإسلامية کراچی) کی داسې لیکلی:
«قلت: أرأيت المرأة الحامل والمريض التي تخاف على الصبي أو الحامل تخاف على نفسها، قال: يُفطران و يقضيان يوماً مكاناً كُلّ يوم، و لا كفارة عليهما».

همدارنگه په (التنف في الفتاوى ۱/۱۴۷، مؤسسة دار الرسالة) کی راغلی: «والثالث: الحامل اذا خافت على حملها، تُفطر. والرابع: المُرْضُّهُ اذا خافت على ولدها و لا تقدر ان تسترضع بولدها ظرراً».

۶- میاشتني عادت او نفاس لرونکو بسحوم مسائل
هغه مېرمې، چې میاشتني عادت ورته پېښیرې، بايد روژه ونه نیسي او در رمضان له میاشتې وروسته قضایي بی ورباندي لازمه ده.

(اول) په (الاختيار لتعليق المختار ۱/۳، دار الكتب العلمية) کی راغلی دی:
«و هو [أي: الحيض] يُسقط عن الحائض الصلاة أصلاً، و يحرّم عليها الصوم فتقضيه؛ لقول عائشة: (كُنَّ النِّسَاءُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ يَقْضِينَ الصَّوْمَ وَلَا يَقْضِينَ الصَّلَاةَ)، وَلَأَنَّ الصَّلَاةَ تَتَكَرَّرُ فِي كُلِّ شَهْرٍ وَكُلِّ يَوْمٍ فَتَحرَّجُ فِي الْقَضَاءِ، وَالصَّوْمُ فِي السَّنَةِ مَرَّةً فَلَا حَرَجَ».

و- د نجونو او هلکانو د بلوغ عمر
اسلام کې د مکلفیت عمر، د بلوغ له مخې تاکل شوي دی. په دی معنا، کله چې چاکې د بلوغ نبې (لكه: احتلام او حیض) رامنځته شي، هغه د مکلفیت عمر ته رسیدلای. خود قدرتی نبېو سرېره، فقهاءوو د هلکانو او نجونو د بلوغ لپاره، د

عمر معيار هم تاکلى دى نو که چيري نجلی يا هلک د بلوغ قدرتی نبې ونه لري او ياد عمر ته ورسيري، باید د يوه مکلف کس په خېر، شرعی وجایب ترسره کړي؛ خکه دې عمر ته په رسپدلو، بلوغ غالباً تحقق مومني. په همدي اساس، حنفي مذهب کې، د نجونو او هلکانو د بلوغ عمر، د مفتی به قول له مخې، (۱۵) سم کال دی.

لاندي، د پورتني بيان اووند، د حنفي فقهی د معابر و كتابونو عبارتونه دي:

په (درر الحكم شرح مجلة الأحكام ۲/۶۳۳، دار الكتب العلمية) کي راغلي:

«الاحتلامَ كَمَا يَكُونُ لِلرِّجَالِ عَلَمَةٌ لِلْبَلُوغِ، يَكُونُ لِلنِّسَاءِ كَذَلِكَ، لَكِنْ كَمَا يَخْصُّ الْإِحْبَالُ بِالرِّجَالِ يَخْصُّ الْحَيْضُ بِالنِّسَاءِ».

په (الدر المختار ۵/۴۸، دار الفكر) کي راغلي:

«بلوغ الغلام بالاحتلام والإحلال والإنزال هو الإنزال (والجارية بالاحتلام والحيض والحبيل) ولم يذكر الإنزال صريحًا؛ لأنَّه قَلَّما يُعلَمُ منها (فإنْ لم يُوجَدْ فِيهِمَا) شيءٌ فَحَتَّى يَتَمَّ لِكُلِّ مِنْهُمَا خَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً، بِهِ يُفْتَنُ) لِقَصْرِ أَعْمَارِ أَهْلِ زَمَانِنا».

په (درر الحكم شرح مجلة الأحكام ۲/۹۸۵) کي راغلي:

«مَنْ أَدْرَكَ مُنْتَهَى سِنِّ الْبَلُوغِ، أَيْ مَنْ أَتَمَّ خَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً مِنْ عُمْرِهِ وَلَمْ يَظْهُرْ عَلَيْهِ آثَارُ الْبَلُوغِ، يُعَدُّ بِالْغَالِبِ حُكْمًا، يَعْنِي إِذَا أَكْمَلَ الْفَلَامُ أَوْ الْبَنْتُ الْخَامِسَةَ عَشَرَةَ، يَلْزَمُ الْحُكْمُ بِكَوْنِهِمَا بِالْغَيْنِيْنَ وَلَوْ لَمْ يَظْهُرْ عَلَيْهِمَا أَثَرُ مِنْ آثَارِ الْبَلُوغِ (عَلَيْهِ أَفْنِديْ)؛ لِأَنَّ ظَهُورَ عَلَمَةَ الْبَلُوغِ فِي هَذِهِ السِّنِّ هُوَ الْغَالِبُ الشَّائِعُ. وَعَلَيْهِ فَكَمَا أَنَّ مَنْ تَظَاهَرَ عَلَيْهِ عَلَمَةُ الْبَلُوغِ، يُعَدُّ بِالْغَالِبِ بِمَقْضِيِّ الْمَادَةِ (۹۸۵)، كَذَلِكَ يُعَدُّ بِالْغَالِبِ مَنْ أَدْرَكَ مُنْتَهَى سِنِّ الْبَلُوغِ وَلَمْ يَظْهُرْ عَلَيْهِ عَلَمَةُ الْبَلُوغِ..... وَهُوَ مُمْكِنُ بِالْحَبِيلِ أَوْ بِالْإِحْبَالِ أَوْ بِسِنِّ الْبَلُوغِ أَوْ رُؤْيَا الدَّمِ أَوْ الْمَنِيِّ».

په (حاشية الطحطاوي على مراقي الفلاح ۱/۹۶، دار الكتب العلمية) کي راغلي:

«قوله: (ولمَنْ بَلَغْ بِالسِّنِّ) احتَرَزَ بِهِ عَنْ بُلُوغِ الصَّيْيِّ بِالْاحْتِلَامِ وَالْإِحْبَالِ وَالْإِنْزَالِ، وَعَنْ بُلُوغِ الصَّيْيِّ بِالْاحْتِلَامِ وَالْحَيْضِ وَالْحَبِيلِ، فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنَ الْفَسْلِ فِيهَا. قوله: (وَهُوَ خَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً) عَلَى الْمُفْتَنِ بِهِ».

په (مجمع الأئمہ في شرح ملتقى الأبحر ۴/۶۱، دار الكتب العلمية) کي داسي راغلي:

«وَعِنْهُمَا [أَيْ: الصَّاحِبَيْنِ] وَالْأَئمَّةِ الْثَّلَاثَةِ إِذَا تَمَّ خَمْسُ عَشَرَةَ سَنَةً فِيهِمَا، أَيْ: فِي الْفَلَامِ وَالْجَارِيَّةِ، وَهُوَ رَوَايَةُ عَنِ الْإِمَامِ، وَبِهِ يُفْتَنِي».

همدا راز په (الفتاوى الهندية ۵/۶۱، دار الفكر) کي راغلي:

«بُلُوغُ الْفَلَامُ بِالْاحْتِلَامِ أَوِ الْإِحْبَالِ أَوِ الْإِنْزَالِ، وَالْجَارِيَّةُ بِالْاحْتِلَامِ أَوِ الْحَيْضِ أَوِ الْحَبِيلِ، كَذَلِكَ فِي الْمُخْتَارِ. وَالسِّنُّ الَّذِي يُحَكِّمُ بِبُلُوغِ الْفَلَامِ وَالْجَارِيَّةِ إِذَا اتَّهَمَ إِلَيْهِ حَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً عِنْدَ أَبِي يُوسُفَ وَمُحَمَّدِ رَحْمَهُمَا اللَّهُ تَعَالَى، وَهُوَ رَوَايَةُ أَبِي حَيْفَةَ رَحْمَهُ اللَّهُ تَعَالَى، وَعَلَيْهِ الْفَتْوَى».

د رمضان روژي اووند بېلابېل مسائل:

أ- که چيري حملداره سېخه وينه وویني، دا د حيض وينه نه، بلکې د استحاضي وينه ده، چې د روژي د نیولو مانع نه کيري.

په (الدر المختار ۱/۲۰۹) کي راغلي:

«وَمَا تَرَاهُ الصَّغِيرَةُ دُونَ التَّسْعِ ..... وَ حَامِلٌ، وَ لَوْ قَبْلَ حُرُوجٍ أَكْثَرُ الْوَلَدِ اسْتِحَاضَةً».

همدا راز په ياد کتاب (۱/۲۰۹) کي راغلي:

«وَدَمُ اسْتِحَاضَةٌ، حُكْمُهُ كَرْعَافٌ دَائِمٌ، وَقَوْنَاتٌ كَامِلًا لَا يَمْتَنَعُ صَوْمًا وَ صَلَادَةً».

ب- د پېچکاري کارول، که هغه د رګ وي یا د غوبنې، روژه نه ماتوي؛ خکه په پېچکاري سره دوا د جسم د مسامونو له لاري بدن ته نتوخي، نه د منافذو (طبيعي لارو) له لاري او خه چې د بدن باطن ته د مسامونو له لاري داخل شي، د روژي پېچکاري مفسد نه گئيل کيري. لاندي عبارتونو کې، دې اصل په هکله صراحت شوي:

په (الفتاوى الهندية ۱/۲۰۳) کي راغلي:

«وَ مَا يَدْخُلُ مِنْ سَمَّاً مِنَ الْبَدَنِ لَا يُفْطِرُ، هَكَذَا فِي شَرْحِ الْمَجْمَعِ».

په (رد المختار ۲/۱۰۶) کي راغلي:

«وَالْمُفْطِرُ إِنَّمَا هُوَ الدَّاخِلُ مِنَ الْمَنَادِذِ؛ لِلَا تَفَاقُ عَلَى أَنَّ مَنْ اغْتَسَلَ فِي مَاءٍ، فَوَجَدَ بَرَدَةً فِي بَاطِنِهِ، لَا يُفْطِرُ».

ج- د روژي حالت کې د دوا بویول، روژه نه فاسدوی؛ خکه دا يوازې بویول دي او ورسره د دوا ذري (ورې برخې) بدن ته نه نتوخي.

په (رد المحتار ۲/۱۰۵) کي راغلي:

«لَا يُكَرِّهُ لِلصَّائِمِ شَمْ رَأْيَةَ الْمِسْكِ وَالْوَرَدِ وَتَحْوِهِ مِمَّا لَا يَكُونُ جَوْهِرًا مُتَّصِلًا كَالدُّخَانِ».

د همدي کتاب په بل خاي (۱۰۶/۲) کي راغلي:

«قوله: (وَ إِنْ وَجَدَ طَعْمَهُ فِي حَلْقِهِ أَيْ طُعْمَ الْكُحْلِ أَوِ الدُّهْنِ، كَمَا فِي السَّرَّاجِ، وَ كَذَا لَوْ بَزَقَ فَوَجَدَ لَوْنَهُ فِي الْأَصْحَّ ... قَالَ فِي (النَّهَرِ): لِأَنَّ الْمَوْجُودَ فِي حَلْقِهِ أَثْرٌ دَاخِلٌ مِنَ الْمَسَامِ الَّذِي هُوَ خَلْلُ الْبَدَنِ، وَالْمُفْطِرُ إِنَّمَا هُوَ الدَّاخِلُ مِنَ الْمَنَافِدِ)».

په (الفتاوى الهندية ۱/۲۰۳) کي راغلي:

«وَ لَوْ أَفْطَرَ شَيْئًا مِنَ الدَّوَاءِ فِي عَيْنِهِ، لَا يُفْطِرُ صَوْمَهُ عِنْدَنَا، وَ إِنْ وَجَدَ طَعْمَهُ فِي حَلْقِهِ، وَ إِذَا بَزَقَ فَرَأَى أَثْرَ الْكُحْلِ وَ لَوْنَهُ فِي بُزُّاقِهِ، عَامَّةُ الْمَشَائِخِ عَلَى أَنَّهُ لَا يُفْسِدُ صَوْمَهُ، كَذَا فِي الدَّخِيرَةِ، وَ هُوَ الْأَصْحَّ».

د مېره او بشخي ترمنج لوبي، چې ورسه (له کوروالۍ نه) په امن کې وي، روژه نه ماتوي.

په (الفتاوى الهندية ۱/۲۰۴) کي راغلي:

«وَ إِذَا نَظَرَ إِلَى اِمْرَأَةٍ بَسَّوَةٍ فِي وَجْهِهَا أَوْ فَرِحَّهَا ... لَا يُفْطِرُ إِذَا أَنْزَلَ».

علامه ابن عابدين (رد المحتار ۲/۱۰۳) وايي:

«أَمَّا الْإِنْزَالُ بِمَسْ أَوْ تَقْبِيلٍ بِهِمِيمَةٍ، فَإِنَّهُ لَمْ يُوجَدْ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَعْنَى الْجِمَاعِ، فَصَارَ كَالْإِنْزَالِ بِنَظَرٍ أَوْ تَقْكِيرٍ، فَلِذَا لَمْ يُفْسِدْ الصَّوْمُ إِجْمَاعًا».

هـ- د روژي نه نیولو یا ماتولو په هکله، د دیندار او تجربه کار داکتر مشوره، اړينه ده.

علامه ابن عابدين (رد المحتار ۲/۲۲۶) وايي:

«قَوْلُهُ: (طَبِيبُ حَادِيقِ مُسْلِمٍ مَسْتُورٍ) وَ قَوْلُهُ: عَدَالُهُ شَرْطٌ، وَ جَزَمَ بِهِ الزَّيَاعِيُّ، وَ ظَاهِرُ مَا فِي (الْبَحْرِ) وَ (النَّهَرِ) ضَعْفُهُ، قَلْتُ: وَ إِذَا أَخَذَ بِقُولُ طَبِيبٍ تَيْسَ فِيهِ هَذِهِ الشُّرُوطُ وَ أَفْطَرَ، فَالظَّاهِرُ لُزُومُ الْكَفَارَةِ، كَمَا لَوْ أَفْطَرَ بِدُونِ أَمَارَةٍ وَ لَا تَجْرِيَةٍ؛ لِعَدَمِ غَلَبةِ الظُّنُنِ، وَالنَّاسُ عَنْهُ غَافِلُونَ».

و- د رمضان مياشي روژه کې سگرېت خکول، روژه ماتوي او یوازي قضا پري لازميږي، خو که چيري د خوند او یا د بلې ګټې پاره وي، نو له قضا سرپره کفاره هم لازموي.

علامه ابن عابدين (رد المحتار ۲/۱۰۶) وايي:

«قَوْلُهُ: (أَنَّهُ لَوْ أَدْخَلَ حَلْقَهُ الدُّخَانَ) أَيْ: بِأَيِّ صُورَةٍ كَانَ الْإِدْخَالُ، حَتَّى لَوْ تَبَخَّرَ بِنَخْوَرٍ وَ آوَاهُ إِلَى نَفْسِهِ وَأَشْتَمَهُ ذَاكِرًا لِصَوْمِهِ، أَفْطَرَ؛ لِإِمْكَانِ التَّحْرُزِ عَنْهُ ..... وَ بِهِ عِلْمٌ حُكْمُ سُرْبِ الدُّخَانِ، وَ نَظَمَهُ السُّرْبِيَّالِيُّ فِي سُرْحِهِ عَلَى (أُنْوَهْبَانِيَّةِ) بِقُولِهِ: وَ يُمْنَعُ مِنْ بَيْعِ الدُّخَانِ وَ شُرْبِهِ وَ شَارِبِهِ فِي الصَّوْمِ لَا شَكَّ يُفْطِرُ، وَ يَلْزَمُهُ التَّتْفِيرُ لَوْ ظَنَّ نَافِعًا، كَذَا دَافِعًا شَهَوَاتِ بَطْنِ فَقَرْرُوا».

زـ- د پېشلمي پاڼي په سپیده چاود (صبح صادق) سره تحقق مومي.

په (حاشية الطهطاوي ۱/۴۱۹) کي راغلي:

«قوله: (النَّهَارُ عِبَارَةٌ عَنْ زَمَانٍ مُمْتَدٍ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ الصَّادِقِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ، وَ هُوَ قَوْلُ أَصْحَابِ الْفِقْهِ وَاللُّغَةِ)».

همدا راز په (رد المحتار ۱/۴۱۹) کي راغلي:

«قَوْلُهُ: (وَ هُوَ الْيَوْمُ) أَيْ: الْيَوْمُ الشَّرْعِيُّ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى الغُرُوبِ. وَ هَلْ الْمُرَادُ: أَوَّلُ زَمَانٍ الطُّلُوعُ أَوْ اِنْتِسَارُ الصَّوْءِ؟ فِيهِ خَلَافٌ كَانَ الْخَلَافُ فِي الصَّلَاةِ، وَالْأَوَّلُ أَحَوْطُ وَالثَّانِي أَوْسَعُ».

حـ- د رمضان مياشي روژه کې، د سخت درد او تکلیف په صورت کې، د روژه دار لپاره د غابن ایستل سهې دي او له دي پرتې ایستل بې مکروه دی خو روژه دار دي هڅه وکړي، خوښې وینه حلق ته ونه رسیږي، که ورسیږي روژه بې فاسدېږي.

په (رد المحتار ۲/۴۳۶) کي راغلي:

«وَ مِنْ هَذَا يُعْلَمُ حُكْمُ مَنْ قَلَعَ ضَرَسَهُ فِي رَمَضَانَ وَ دَخَلَ الدَّمَ إِلَى جَوْفِهِ فِي النَّهَارِ وَ لَوْ نَائِمًا، فَيَجِبُ عَلَيْهِ الْقَضَاءُ إِلَّا أَنْ يُفْرَقَ بِعَدَمِ إِمْكَانِ التَّحْرُزِ عَنْهُ فَيَكُونُ كَالْقِيءُ الَّذِي عَادَ بِنَفْسِهِ».

د روژی حکمتوونه او احکام

استاد محسن "حنف"

ياده شوي مباركه شپه همغه د قدر شپه
ده چې د رمضان برخه ده؛ الله تعالى
ويلي: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَكَ مَا لَيْلَةُ
الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ نَّزَّلَ اللَّهُ كَوْنَهُ
وَأَرْوَحُ فِيهَا يَادِنَ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أُمَّةٍ سَلَّمَهُ حَتَّىٰ مَقْلَعَهُ
الْغَيْرِ﴾ (القدر: ١-٥)

ترجمه: ما دا قرآن د عزت په شپه کې
ناازل کړي دی او ته خبر بې چې د
عزت شپه خه شی ده؟ د عزت شپه تر زرو
مياشتو دېره غوره ده.
چې د قرآن د نزول مياشت رمضان او د
قدره شپه هم د رمضان برخه وي، نو
بارکه شپه همدا د قدر شپه ده (۱)

لنډه دا چې له قرآن کريم سره د هرچا او
هر شي د دوستي اړېکې په خومره کچه را
منځ ته شوي وي، په همغه کچه یې مقام
لوړ شوي دی؛ پېغمبر ﷺ ويلي:
((إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا،
وَيَضْعُ بِهِ آخَرِينَ)). (۲)

ترجمه: يقيناً الله تعالى په دې
قرآن خه قومونه لوړوي او نور په
همدي قرآن تېټوي.

(اول) د همدي قرآن په وجهه ابولهبه،
ابو جهل او دوى ته ورته خلک
تېټ شول، بلال، سلمان، صهيب
(رضي الله عنهم) او دوى ته ورته
خلک بختور شول. نو مور دې ته
اړتیا لرو چې د رمضان دې مبارکه
مياشت کې چې د قرآن د نزول

كومې ملايکې قرآن کريم راوړي هغه
غوره ملايکه ده؛ الله تعالى ويلي:
﴿إِنَّهُ لَقَوْلَ رَسُولِ رَبِّهِ ذِي فُؤَّدَ عِنْدَ ذِي الْعَزِيزِ
مَكِينٌ شَكَاعٌ مِّمَّا أَمِنَ﴾ (التكوير: ۱۹-۲۱)

ترجمه: بي شکه دا د عزتمن استاري
وینا ده چې د عرش خښن (الله) په نزد
قدرمون واکمن دی، نور ملاتک د ده
حکم مني او دی امين دی.

پر کوم شخصيت چې الله تعالى دغه
بركتي کتاب نازل کړي، هغه د ټول
انسانیت لارښود جوره شوي؛
﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْقُرْآنَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِكُونَ
الْعَلَمَيْنِ نَزِيرًا﴾ (الرقان: ۱)

ترجمه: هغه الله برکت والا دی چې
پرڅل بنده یې حق د باطله بېلړونکې
کتاب نازل کړي د دې لپاره چې ټولو
خلکو ته پوهاوی ورکوونکې شي.

په کومه مياشت کې چې قرآن کريم
ناازل شوي هغه مياشت د ايمان، د
خانګري عبادت او گناهونو د بخښني
مياشت او هغه شپه چې قرآن کريم په
کې نازل شوي هغه شپه له برکاتو ډکه
شپه تاکل شوي ده؛ الله تعالى ويلي:

﴿وَالْكَيْتَبُ الْمُبِينُ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا فِي
لَيْلَةٍ مُّبَرَّكَةٍ إِنَّا كَانَ مُنْذَرِينَ﴾ (الدخان: ۲-۳)

ترجمه: په دې بسكاره بیان لړونکې
کتاب قسم چې ما يقينا دا په بركتي شپه
کې نازل کړ، زه يقينا له عذابه
خبروونکې يم.

قدرمون لوستونکو! د ايمان او د تقوی
مياشت روژه ده، په همدي مناسبت زموږ
د دغې ليکنې سرتکي د رمضان روژي،
حکمتوونه او احکام پېژندل او له دې خخه
درسونه زده کول او عبرتونه اخيستل دي.

(۱) **رمضان پېژندنه:** رمضان د یوې
مبارکې مياشتې نوم دی، چې الله تعالى
بي خپله په تعريف کې داسي وائي:

﴿شَهْرُ رَصَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْمَاءُ
هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ
فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلَيَصُمِّمْ﴾ (البرقة: ۱۸۵)

ڈبارة: رمضان هغه مياشت ده چې په
هغې کې د حلكو لپاره لارښود قرآن نازل
کړای شوي، دا د هدایت خړګندي نبني او
حق له باطله بېلړونکې دليل دی، نو خوک
چې دا مياشت وويني هغه دې روزه
ونيسې.

دغه آيتونه بنائي چې د رمضان مياشتې
خپلي سېگکې او برکات له قرآن کريم
خخه کسب کړي دي. نو اصل د برکاتو
سرچينه د الله کتاب دی؛ لکه خرنګه چې
الله تعالى ويلي: ﴿وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ
أَفَأَنْتَ لَهُ مُنْكِرٌ﴾ (الأنبياء: ۵۰)

ڈبارة: دا قرآن بركتي يادښت دی، نو آيا
تاسوله دې خخه انکار کوونکې ياست؟
قرآن کريم داسي کتاب دې چې هر چا
او هر شي رستينې اړېکې وسره ساتلي
دي، هغه ته يې کمالات او برکات رسپدلي
دي؛ د مثال په ډول په ملائکو کې چې

په دې چول چې خرنګه د روژې په ورڅه له خپلو حلالو خواړو، او بیو او حلالی مېرمنې خڅه پرهېز کوئی او خان ورڅخه ساتې له دی سره چې بشپړ لاسرسی ورته لرئ او د الله له حکم پرته بل هیڅ مانع هم نه وي، خو بیا هم تاسو د الله د حکم په خاطر خان ورڅخه ساتې، نو داسې په ټول ژوندکي له حرامو خواړو او ناروا کړنو خڅه خان ساتې که خه هم بشپړ لاسرسی ورته لرئ او هر چول آسانتیاوې یې درته برابري یې؛ خکه د کوم چا په حکم چې تاسو د روژې په ورڅه له خپلو خواړو او مېرمنې سره له جنسی اړېکو خان ساتې، د همغه له خوا په نورو وختونو کې د بل مال خورول او له پرديو بنځو سره ناروا اړېکې درياندې حرامې شوي دي. همدا رنګه قرآن کريم د روژې د آيتونو په پای کې وايې:

﴿لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ يَئِنْكُمْ بِالْبَطْلِ وَتَذَلُّوا بِهَا إِلَى الْحَكَامَ لِتُأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ يَا لَيْلَةَ الْاثْرِ وَأَسْمَمَ عَالَمُونَ﴾ البقرة: ۱۸۸

ڇباءه: تاسي یو د بل مالونه په خپل منځ کې په ناحقه مه خورئ او واکمنانو ته یې د دې لپاره مه رسوئ چې د خلکو د مالونو خه برخه په ناروا و خورئ په داسې حال کي چې پوهېږئ.

دغه آيتونه د روژې د آيتونو په پای کې راغلي دي. د دې آيت ارتباط د روژې له آيتونو سره دا دې چې د مسلمان ايمان باید له روژې خڅه دومره چارج واخلي چې له روژې وروسته هم پرهېزگار پاته شي. تقوا دی یوازې روژې ته نه خانګړي کوي، بلکې له روژې وروسته هم تقوا اړین کار دي. مسلمان دې داسې نه کوي چې په روژه کې یې دې زيار ايستلي وي ان تر دې چې د روژې په ورڅه کې یې له حلالو هم خان ساتلي وي، خود کوچني اختر په ورڅه یې بيرته د سترخان په حرامو ډک وي.

روژې په وجه د ورڅي حرام وي، اما هغه خه چې تل حرام وي، له هغه خڅه د تل لپاره خان ساتنه خود روژې له سترو اهدافو خڅه دي لکه را تلونکي سرتکي چې دا خبره بیانوي.

(۳) د روژې حکمتونه: اسلام د الله دين دی او الله حکیم ذات دی، کارونه او حکمونه یې دېر حکمتونه او ګټې لري.

دا پېله خبره ده چې ځینې وخت د هر عبادت سره یو خای حکمت نه ذکر کېږي، یا د هر چا ذهن نه په رسپړي.

خو داسې احکام هم شته چې حکمتونه او ګټې یې یو خای ورسره ذکر شوي

دی آن تر دې چې په ځینې احکامو کې ګټې او زیانونه سره پرتله شوي هم دې؛ لکه د شرابو په مساله کې چې وايې په دې کې لویه ګناه هم شته او

خلکو ته ګټې هم لري، خو ګناه یې تر ګټو دېره لویه ده. نو اوس د روژې حکمتونه خه دې؟ د روژې ځینې

حکمتونه په قرآن کريم کې په صراحت یاد شوي او ځینې یې یا اشاره فهمول کېدای شي؛ د روژې د حکمتونو له جملې چې کوم خه قرآن کريم په

صراحت یاد کړي، هغه په انسان کې تقوا را منځ ته کول دي؛ قرآن کريم د روژې په اړه وايې:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُبَّةَ عَلَيْنَا كُمْ أَصْيَامٌ كَمَا كُبَّةَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا لَمَلَكُمْ تَنَعُّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۳

ڇباءه: اې مؤمنانو! پرتاسو روژه داسې فرض شوي لکه تر تاسو پر مخکنیو خلکو چې فرض شوي وه، د دې لپاره چې پرهېزگاران شي.

يعني روژه د دې لپاره ده چې پرهېزگاران جوړ شئ. د دغه آيت شریف وروستی جمله بشی چې د روژې لوی هدف تقوا پیدا کول او له حرامو خڅه د خان ساتلي په معنی ده.

میاشت ده، خپل ایمان چارج او له قرآن او د قرآن له پلويانو سره خپلی اړېکې تینګې کړو.

(۲) د روژې پېژندنه: روژه په عربي لغت کې له یو شي خڅه بندولو ته ويل کېږي؛ قرآن کريم له مریم رضي الله عنها خڅه د حکایت په ډول وايې: **إِنَّيْ نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أَكَلَمُ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا** (۳).

ڇباءه: ما د لوی مهربان (الله) لپاره (له خبرو) بندول پر خان منۍ، نونن له هیڅ انسان سره خبری نه کوم.

په اصطلاح کې: له صبح صادق خڅه تر مابنامه له خورولو، خښلو او جماع خڅه د خانګړې عبادت په نیت خان ساتې ته ويل کېږي. (۴)

د روژې په اړه قرآن کريم ويلی: **فَأَنْفَنَ بَشْرُوهُنَّ وَأَسْغَنُوا مَا كَيْنَتَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَأَسْرِبُوا حَوْنَ يَيْنَيْنَ لَكُلُّ الْغَيْطِ الْأَنْبَيْنَ مِنَ الْحَنْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتَيْهَا الْصِّيَامُ إِلَى الْأَيْلَمْ** البقرة: ۱۸۷

ڇباءه: نو اوس (د دې حکم له نزول وروسته) له خپلو مېرمنو سره یو خای کېږي، هغه خه غواړئ چې الله درته په برخه کړي، خورئ او خښې تر هغه وخته چې د سهار سپنه کربنه د شپې له توري خڅه بنه درته روښانه کېږي، بیا همدغه روژه (له یاد شویو کړنو خڅه خان بند ساتل) تر شپې وغڅوئ.

دلته (حتې) کلمه له مخکنیو دريو فعلونو (باشروهن، وکلوا واشربوا) تولو سره

﴿أَفَلَمْ يَرَوْا أَنَّمَا يَنْهَا اللَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ مِنْ مَلَكَتُهُنَّ تَنَعَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۴

تعلق لري؛ خکه د دغو درې سره

افعلونو اجاže دلته هدف ده. نو معنی دا چې تر دغه تاکل شوي وخته دغه درې سره کېښې روا دي.

(۱) اول وروسته الصیام (همدا روژه) چې ذکر ده، هغه هم له همدي یادو کړنو خڅه د خان ساتې په معنی ده.

دا هغه خه دې چې په نورو

وختونو کې حلal وي، خود

پر انسان راولی، هغه د روژی خورلو د رخصت يا اجازی لپاره عذر جو پیدای شي او په هغه صورت کي روژه ورباندي لازمول سختي ده چې نه انسان دوام ورباندي کولای شي او نه يې هم الله تعالى ورته غواوري؛ حکه قرآن کريم

وابي:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُنْ فِي الَّذِينَ مِنْ حَاجَةٍ﴾ الحج: ٧٨
ڇباره: الله په دين کي پرتاسو کومه تنگسيانه ده تاکلي.

(۴) د روژي احکام: دلته د روژي هغه احکام يادپوري چې د روژي اپوند آيتونو خخه پوهول کپري. دغه آيتونه د سوره البقری ۱۸۳-۱۸۵ نمبر آيتونه دي: روژه پر دې امت فرض شوې ده په دې شرط چې انسان د روژي په وخت کي عاقل بالغ وي؛ پغمبر ﷺ ويلی: **رُفِعَ الْقَلْمُ عَنْ ثَلَاثَةِ عَنِ النَّائِمِ حَتَّىٰ يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الْمُبْتَلِي حَتَّىٰ يَبْرَأً وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّىٰ يَكْبُرُ.** (۸)

ڇباره: له درې قسمه خلکو خخه قلم پورته شوي (سزا نه پې ليکل کپري): له ويده خخه تر خو وينپيري، له لپوني خخه تر خو جو پوري (پر حال کپري) او له کوچني (ماشوم) خخه تر خو بالغ کپري. روژه پر تپرو امتونو هم فرض وه. (کما کتب علىالذين من قبلکم). دواپرو روژو فرضيتونه سره ورته کپدل دا نه ثابتوی چې پر موږ فرض شوې روژه دې په شمېر کې د تپرو **﴿عَنِ الْمُبْتَلِي حَتَّىٰ يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الْمُبْتَلِي حَتَّىٰ يَبْرَأً وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّىٰ يَكْبُرُ﴾** (۸).

د روژي مقصد په انسان کي تقوا او پرهېگاري را منځ ته کول

ممکن ګته وکړي لکه چاغښت يا د ويني غور په دې شرط چې د خليجي هيوادونو په خپر ډبل روژه ماتي او پېشلمي ورسه نه وي، لیکن ډېرو ناروغانو ته روژه زيان رسوی؛ لکه د پښتوري ګي ناروغان او هر هغه خوک چې د اوپو او خواړو کمنښت زيان

ور رسوی؛ دا خبره خپله قرآن کريم د

همدي روژي په بحث کي یاده کپري وابي: **﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمْ أَثْمَرَ فَلِيَصُنْعَهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعَدَهُ مِنْ أَرْبَاعِ الْأَرْضِ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْأَيْمَرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾**

١٨٥

د روژي د دغه ډول حکمتونو په اړه پېغمبر ﷺ ويلی: «مَنْ لَمْ يَدْعُ قُولَ الزُّورَ وَالْعَمَلَ بِهِ، فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدْعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ» (۵).

ڇباره: خوک چې دروغ او په دروغو عمل نه پرېردي، نو الله دده خوراک او چنباک پرېښودلو ته اړتیا نه لري.

دا رنګه پېغمبر ﷺ ويلی: (وَإِذَا كَانَ يَوْمَ صَوْمَ أَحَدَكُمْ فَلَا يَرْفَثُ وَلَا يَصْخَبُ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلَيَقُلْ إِنِّي أَمْرُهُ صائم) (۶).

ڇباره: کله چې ستاسي د یوه د روژي ورڅ وي، نو نه دې د جماع خبرې کوي، نه دې چېغې وهی. که چا بشکنڅل ورته وکړل یا پې جګړه ورسه وکړه، نو دې ووابي چې زما روژه ده.

د روژي نور حکمتونه د الله تعالى لخواډ ورکول شویو نعمتونو قدر پېژندل او د وپرو او تپرو انسانانو له حاله په عملی ډول خان خبرول او له دوي سره د مرستي احساس پیدا کول او داسي نور پېر خه کېدای شي (۷).

يو بل خه چې خینې خلک پې يادوي، هغه د روژي طبي فايدې دي. خو په دې اړه لومړي دا خبره باید په ياد ولرو چې قرآن کريم تول حق او ربستيني کتاب دی، هیڅکله له حقیقت سره تکر نه کوي، خو اصلې موضوع پې طب يا ساینس نه دي. په قرآن کريم کې ياد شوي حقائق چې نن پې طب يا ساینس پېژني، هغه په قرآن کريم کې د نورو دلايلو په ضمن کې ياد شوي، نه په دې عنوان چې قرآن کريم خلکو ته طب يا ساینس ور زده کولو په موځه ياد کړي.

دویم پې نقلي (شرعي) دليل چې د همدي آيت په آخرې برخه کې اشاره ورته شوې چې وابي: الله تاسي ته آسانې غواوري او سختي نه درته غواوري. له دې برخې خخه دا جوته کپري چې کومه ناروغۍ چې تر عادي حالت اضافه سختي

په همدي اساس د روژي په اړه هم ووابي چې د روژي حکمت يا هدف طبي درملنه نه ده چې خینې پې په دې افراط يادوي، که خه هم په ضمني ډول د خینو ناجورتیا او په مخینوي کې

دېش ورخې قضا ورباندي لازمه ده. كه نه ويشت ورخې و، همغه نه ويشت ورخې قضا ورباندي لازمه ده. **﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعَذَّةٌ﴾** البقرة: ١٨٤

که خوک خو ورخې روژه ونيسي بيا د ناروغى ياسفر په وجه نوري ورخې روژه وخاري، دا هم د قرآن د تېريان سره سم روا دی (۱۳).

که خوک نيت وکړي روژه ونيسي، خو د ورخې په کومه برخه کې د ناروغى ياسفر په وجه روژه وخاري، دا هم روا دی؛ ئچکه قرآن په دې کې توپير نه دی کړي؛ **عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى الْمَكَّةَ، فَصَامَ حَتَّىٰ بَلَغَ عُسْفَانَ، ثُمَّ دَعَ بَمَاءً فَرَفَعَهُ إِلَى يَدِيهِ لِيُرِيهُ النَّاسَ، فَأَفَطَرَ حَتَّىٰ قَدَّمَ مَكَّةَ، وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ، فَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: «قَدْ صَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَفْطَرَ، مَنْ شَاءَ صَامَ وَمَنْ شَاءَ أَفْطَرَ».** (۱۴).

ڙباءه: د ابن عباس خخه نقل دی چې پېغمبر د مدېنې خخه مکې ته و تى، نو روژه بې ونيوله تر دې چې د عسفان په نامه کومي سيمى ته ورسېدى او به بې را وغوبنتلي، هغه بې خپلو لاسونو ته پورته کړي د دې لپاره چې خلک بې ويني، روژه بې ماته کړه تر دې چې مکې ته راغي او دا په رمضان کي وو. ابن عباس رضي الله عنه به ويل: **پېغمبر هم (په سفر) کي روژه نېولې ده او هم بې خورلې ده؛ نو که د چا خوبنه وي، هغه دې روژه ونيسي او که د چا خوبنه وي، هغه دې وخاري.**

مسافر او ناروغ که وتوانېري چې په رمضان کې روژه ونيسي، ورته روا دې. خو بشخه چې مياشتني ناروغى (حیض) يا نفاس (د کوچني د زېردلو وروسته ناپاکي) ولري، د نوموري ناروغى په دوران کې روژه صحت نه لري تر خو پاکېري. چې د نوموري ناروغى خخه

کريم نزول شوي وي، هغه به خامخا د همدي مياشتني بوه شپه وي. **قرآن د هدایت کتاب دی: د خلکو دلارښونې لپاره نازل شوي دی.** **(هُدَى لِلنَّاٰئِنْ)**.

قرآن د لارښونې او حق له باطل خخه د بيلولو لپاره هم حکم دی او هم دليل دی **(وَبَيَّنَتْتَ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ)**.

د رمضان مياشت په ليدلو ثابتېري؛ نو خوک چې بې وويني هغه به خپله روژه نيسى، خو که چاته د بل مسلمان شاهدي ثابته شوه، په هغه به هم عمل کوي روژه به نيسى. د ليدلو سيمى قرآن او سنت نه دی سره بېلې کړي. د شاهدي لپاره بې په کيلو ميتر اندازه نه ده تاکلي چې د دغومره سيمى وروسته نه قبلىري. که کوم وخت و نه ليدل شوه منځ کي د شعبان مياشت به دېرش پوره کړي، يو دېرشمه ورڅه حتمي د نوي مياشتني اوله ده؛ ئچکه سپورميذه مياشتني تر دېرشونه زياتېري. د سورة البقرې ۱۸۹ نمبر آيت په اساس د اختر مياشت همداسي ده (۱۲).

د روژې وخت شمبېل شوي (لږې) ورخې دې چې د رمضان مياشت ده. (معدودات) دغه مياشت چې هر خو ورخې راشي همغه پر انسان فرض وي. کله چې دغه مياشت نه ويشت ورخې راشي، د هغه کال بشپړه روژه همغه نه ويشت ورخې ده، کمه نه ورته ويل کېري، په دغسي صورت کې دی عوام ورونيه اندېښنه نه کوي.

که خوک په رمضان کې ناروغه وو يا په سفرکې وو، هغه ته روا ده چې روژه وخاري بيا په قضا راوړي: که هر خو ورخې ده روژه خورلې وي، هغومره ورخې قضا راوړل ورباندي لازمه ده. که بې توله مياشت روژه خورلې وي، د همغه رمضان د مياشتني ورخې حسابېري: که مياشت دېرش ورخې وه،

د رمضان د عظمت وجه دا ده چې د قرآن کريم د نزول پيل په همدي مياشتې کې شوي. په دې مياشت کې روژه نیول، الله ته د دې ستر نعمت شکر پرڅای کول او اړېکې ورسه تازه کول دی؛ ئچکه خو پېغمبر په دې مياشت کې د جبريل عليه السلام سره د قرآن درس کاوه. (۱۰)

نو په همدي مياشت کې دی هر مسلمان ورور او خور د عبادت او زاريو ډېري هخي کوي او د قرآن په بنوونې او **حَمْرَانِي** دی خپل ايمان قوي کړي. **ليلة القدر او ليلة مباركه چې د وحدت** (پريووالې دلالت **(اول) کوونکې**) تالري، د رمضان د مياشتني يوه شپه ده؛ ئچکه دلته د تبول قرآن نازلېدل نه دې مراد، بلکې شروع بې مراد ده؛ ئچکه تبول قرآن کريم خو په نورو مياشتونکې هم نازل شوي (۱۱).

نو چې په کومه شپه کې د قرآن

خان لپاره انتقام نه دی اخیستی مگر هغه وخت چې د الله د عزتمونو شیانو (دینی شعائر) بې عزتی به وشوه، نو(هغه وخت) به یې د الله لپاره انتقام اخیستی.

سرچینې:

١. د تفصیل لپاره تفسیر المظہری (٨ / ٣٦٧).
تفسیر النسفي (٣ / ٢٨٦) او تفسیر القرطبی (١٦ / ١٢٦) وگوره.
٢. صحيح مسلم حدیث شمېره: ٨١٧.
٣. سورة مریم: ٢٦.
٤. د تفصیل لپاره: البناءية شرح الهدایة (٤ / ٣٢)، رد المحتار (٢ / ٣٧١) او مراقي الفلاح شرح نور الإیضاح (١ / ٢٣٣) وگوره.
٥. سورة البقرة: ٢١٩ وگوره.
٦. صحيح البخاري حدیث شمېره: ١٩٠٣.
٧. صحيح البخاري حدیث شمېره: ١٩٠٤
وصحیح مسلم حدیث شمېره: ١١٥١.
٨. د نور تفصیل لپاره د روژی حکمة التشريع لپاره: رواعی البیان تفسیر آیات الأحكام (١ / ٢١٧) او باب اسرار الصوم د حجۃ اللہ البالغة (١ / ٤٠) وگوره.
٩. سنن ابی داود: ٤٣٩٨.
١٠. د تفصیل لپاره سورة البقرة: ٢١٦ وگوره.
١١. صحيح البخاري: ٦ حدیث وگوره.
١٢. سورة الاسراء: ١٠٦ او سورة الفرقان: ٣٢ وگوره.
١٣. صحيح البخاري كتاب الصوم باب قوں الئى: «إِذْ رَأَيْتُمُ الْهَلَالَ فَصُومُوا وَإِذَا رَأَيْمُوهُ فَاقْطِرُو»: ١٩٠٦ وگوره.
١٤. صحيح البخاري كتاب الصوم باب إِذَا صَامَ أَيَّامًا مِنْ رَمَضَانَ ثُمَّ سَافَرَ: ١٩٤٤ وگوره.
١٥. صحيح البخاري: ١٩٤٨، ورسره عمدة القاری (١١ / ٥٠) وگوره.
١٦. صحيح البخاري: ٣٢١ شمېره حدیث وگوره.
١٧. صحيح البخاري: ٦١٢٥.
١٨. صحيح البخاري: ٣٩.
١٩. صحيح البخاري: ٣٥٦٠ وصحیح مسلم: ٢٣٢٧.

«يَسِّرُوا لَهُمْ تَعْسِيرًا، وَسَكِّنُوا لَهُمْ تَنْفِرًا».^(١٧)

ڇباءه: آسانی کوئ، سختی مه کوئ، (په خلکوکي) آرامی راولئ او کرکه مه پیداکوئ.

پیغمبر ﷺ ویلی: ((إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَ الدِّينُ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ، فَسَدَّدُوا وَقَارَبُوا وَأَبْشَرُوا، وَأَسْتَعْنِنَا بِالْغَدْوَةِ وَالرُّوحَةِ وَشَئِءَ مِنَ الدَّلْجَةِ)).^(١٨)

ڇباءه: بې شکه دین اسانه دی، خوک چې په دین کې سختی کوي نو دین پر هغه غالبه کبوري نو په خجل عمل کي ټینګ اوسي، منحلاري کوئ، زبری ورکوئ، په سهار، غرمه او د شبې په یو خه برخه کې مرسته غوارې. یعنې لکه مسافر چې خجل منزل مقصود ته خان په دمه دمه رسوي، یول وخت په سفر کې کوي، تاسو هم یول وخت په عبادت کې خانونه مه ستومانه کوئ.

د روژی په هکله هغه آسانی مراد ده چې د شریعت په متن کې اجاže ورته شوې وي. شریعت چې د کوم حالت روژه سخته نه وي بللي یا یې منع نه ور خخه کړي، هغه د سختی په حد که نه د داخله. په عمومي دول آسانی تر هغه وخته په اسلام کې مطلوبه ده چې خوک د الله په نافرمانی کې واقع نه شي؛ عاشهه رضي الله عنها وايي :

«مَا خَيْرٌ رَسُولُ اللَّهِ تَبَيَّنَ أَمْرِيْنَ إِلَّا أَحَدٌ أَيْسَرُهُمَا، مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدُ النَّاسَ مِنْهُ، وَمَا أَنْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ لِنَفْسِهِ إِلَّا أَنْ تُنْتَهِكَ حُرْمَةُ اللَّهِ، فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ بِهَا».^(١٩)

ڇباءه: رسول الله ﷺ ته د دوو کارونو په منځ کې اختيار نه دی ورکړل شوی مگر دا چې ده به په هغه دوو کې هغه دېر آسانه اختياروی ترڅو چې هغه به گناه نه وه، که به گناه وه، بیا به تر یولو خلکو د هغه خخه لري وو او رسول الله ﷺ د

پاکه شوه بیا به قضا راوړي (١٥).

د قضایي روژو خندول يا په غير متصل دول په بېلابلو ورخو کې قضا راوړل، گناه نه لري؛ حکم الله تعالى وايي: (فَعَدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ).

يعني دخوپل شویو ورخو اندازه په نورو ورخو کې قضا راوړل. دا یې نه دی ویلی چې ژر یا پرله پسې دی وي. که خه هم ژر قضاراوړل بنه کار دی؛ حکم الله تعالى ویلی دی:

﴿فَأَسْتَيْقِنُوا الْحَيَّةَ﴾ البقرة: ١٤٨

ڇباءه: بېکارونو ته یوتې بل مخ کې شئ.
- کوم کارونه چې الله د روژی ماتونونکي نه وي بللي، خوروژ نیونونکي ته آسانیا لري، لکه سره هوا، سیوری ته کښناستل او په اوبو کې لمبېدل، روژی ته زیان نه لري.

د الله لخوا د هدایت کتاب نازلول ستر نعمت دی، بندگان دی دالله د دی نعمت شکر اداکري؛ حکم دهه د لارښونې سره سم ده لوبي بیانول اړین او حتمي کار دی.

تر صبح صادقه چې قرآن د جماع (کوروالي) اجازه کړي، نو له صبح صادق وروسته هم د سهار لمانځه لپاره غسل روا دی.

جنابت له روژې سره منافات نه لري، يعني که خوک له شې پې خخه جنب وي یا د ورخې غیر اختياري جنابت ورباندي راشي لکه په خوب کې احتلام، دا یې روژې ته هیڅ زیان نه لري.

الله تعالى خپلو بندگانو ته آسانی غوارې، سختي نه ورته غوارې.
(یريد الله بكم اليسر).^(١٦)

په رواکارونو کې آسانی اختيارو، خواهش پرستي نه ده لکه خینې خلک چې گمان کوي، بلکي دا هم نبوي سنت او هم قرآنی حکم دی؛ پیغمبر ﷺ ویلی:

حصایص روزه ماه رمضان

استاد زین العابدین کوشان

است، و این همان ماهی است که در رزق بندگان مؤمن افزوده می شود، هر کس در این ماه به شخص روزه داری (به قصد حصول ثواب و رضای الهی) إفطار دهد، گناهان او مورد مغفرت قرار گرفته و از آتش دوزخ آزاد می شود و به اندازه ثواب آن روزه دار به او ثواب می رسد بدون اینکه از ثواب آن شخص روزه دار کاسته شود، عرض شد یا رسول الله ﷺ هریک از ما توانایی إفطار دادن را ندارد (پس آیا غربا و مساکین از این ثواب بزرگ محروم می شوند؟) آن حضرت ﷺ فرمودند: خداوند این ثواب را به آن کس هم می دهد که اندکی شیر و یا فقط آب به روزه داری افطار بددهد، رسول اکرم ﷺ رشته کلام را ادامه داده و فرمودند: و هر کس روزه داری را طعام بدهد، او را خداوند معual از حوض من (کوثر) چنان سیراب خواهد کرد که هرگز تشنگی را احساس نمی کند تا آنکه به بهشت می رود، (بعد از آن فرمودند) قسمت اول این ماه رحمت و قسمت میانی آن مغفرت و قسمت آخر آن، آزادی از آتش دوزخ است (سپس فرمودند) و هر کس در این ماه در کار

لبن او شربه من ماء، و من أشبع صائم سقاہ اللہ من حوضی شربة لا يظمأ حتى يدخل الجنة، وهو شهر أوله رحمة و أوسطه مغفرة و آخره عتق من النار، و من خفف عن مملوکه فيه غفر الله له و أعنته من النار]. «۱»

[از سلمان فارسی ﷺ روایت است که در آخرین روز شعبان طی خطبه ای چنین ارشاد فرمودند: [یا أيهاالناس قد أظللكم شهر عظيم شهر مبارک، شهر فيه ليلة خير من ألف شهر، جعل الله صيامه فريضة و قيام ليله تطوعا، من تقرب فيه بخلة من الخير كان كمن أدى فريضة فيما سواه و من أدى فريضة فيه كان كمن أدى سبعين شهرين فريضة فيما سواه، وهو شهر الصبر، والصبر ثواب الجنـة، و شهر المواساة و شهر يزاد فيه رزق المؤمن، من فطر فيه صائمـا كان له مغفرة لذنبـه و عتق رقبـته من النار و كان له مثل اجرـه من غير أن ينقص من أجرـه شيء، فلـنا يا رسول الله ليس كلـنا يجد ما يفطر به الصائمـ، فقال رسول الله (صلـى الله عليه وسلم): يعطـي الله هذا

الثواب من فطر صائمـا على مذـقة بهشت است، ماه همدردـي و مواسـات

روزه رکنی از اركان اسلام بوده و با خصوصیاتی که دارد ماه رمضان را از سایر ماه های سال متمایز می سازد، چون در این ماه، قرآن کریم بر پیامبر اسلام ﷺ شرف نزول یافه و دعوت اسلامی و تشریعی نیز در این ماه آغاز گردیده است، از همین رو پیامبر ﷺ در آخرین روز شعبان طی خطبه ای چنین ارشاد فرمودند: [یا أيهاالناس قد أظللكم شهر عظيم شهر مبارک، شهر فيه ليلة خير من ألف شهر، جعل الله صيامه فريضة و قيام ليله تطوعا، من تقرب فيه بخلة من الخير كان كمن أدى فريضة فيما سواه و من أدى فريضة فيه كان كمن أدى سبعين شهرين فريضة فيما سواه، وهو شهر الصبر، والصبر ثواب الجنـة، و شهر المواسـة و شهر يزاد فيه رزق المؤمن، من فطر فيه صائمـا كان له مغفرة لذنبـه و عتق رقبـته من النار و كان له مثل اجرـه من غير أن ينقص من أجرـه شيء، فلـنا يا رسول الله ليس كلـنا يجد ما يفطر به الصائمـ، فقال رسول الله (صلـى الله عليه وسلم): يعطـي الله هذا

باب يقال له الريان، يدخل منه الصائمون يوم القيمة، لا يدخل منه أحد غيرهم، يقال: أين الصائمون؟ فيقومون، لا يدخل منه أحد غيرهم، فإذا دخلوا أغلق فلم يدخل منه أحد). «٤»

ترجمه: "سهل بن سعد[ؑ] از نبی اکرم[ؐ] روایت می کند که ایشان فرمودند: از دروازه های بهشت یک دروازه مخصوصی است که به آن «باب الريان» گفته می شود، از آن دروازه روز قیامت فقط روزه داران داخل می شوند (کسی دیگر غیر از آنها داخل نمی شود) در آن روز اعلام می شود: کجا ند کسانی که برای الله^ﷻ روزه می گرفتند؟ پس آنها حرکت می کنند و جز آنها دیگر کسی از آن دروازه وارد نمی شود، وقتی از آن دروازه وارد بهشت می شوند، آن دروازه بسته می شود و دیگر کسی از آن وارد نمی شود.

ناگفته پیداست که در روزه بیشترین مشقتی را که انسان متحمل می شود و بزرگترین فدکاری روزه دار محسوب می شود، تشنگی است، لذا پاداش و جایزة که به او داده می شود، بیشتر جنبه سیر آبی غالب و نمایان باشد، به همین مناسبت برای ورود روزه داران به بهشت دروازه که تعین شده، دروازه مخصوصی است و صفت خاص آن سیر آبی و شادابی است. ممکن نیست جز اینکه انسان مسلمان از همه منهیات[ؐ] دوری جوید، چون چیز اساسی[ؐ]

در روزه، امتناع از خواسته های بطن و فرج است و این دو غریزه از سرکش ترین شهوات انسان می باشد. و اگر کسی توانست در خلال یک ماه خود را از این دو خواسته نفسانی حفاظت نماید، سایر غرایز خود را به آسانی می تواند مهار کند. و بعد از ماه رمضان می تواند که این دو

روزه دارم".

فراموش نباید کرد که روزه تنها زمانی ارزش دارد که روزه دار آنرا به نیت کسب رضا و خوشنودی الله و از روی ایمان به اوتعالی و تصدیق رسول اکرم[ؐ] و اطاعت کتاب و شریعت وی انجام داده در عمل خود مخلص باشد. چنانچه در حدیث شریف می خوانیم که: عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «من صام رمضان ايمانا و احتسابا غفرله ما تقدم، من ذنبه». ^۳

ترجمه: "از ابو هريرة[ؑ] روایت شده که پیامبر[ؐ] فرمود: کسی که رمضان را از روی ایمان و اخلاص روزه گیرد گناه گذشته اش آمرزیده می شود"

در حدیث فوق الذکر روزه رمضان وسیله مغفرت گناهان ذکر شده است به شرطی که این روزه توانم با ایمان و احتساب باشد، این ایمان و احتساب اصطلاحات خاص دینی

هستند، و هدف از آنها این است که داعیه و انگیزه هر عمل نیک فقط ایمان بر الله^ﷻ و رسول[ؐ] باور بر وعده و وعیدی که ارشاد فرموده اند و امیدوار بودن به اجر و ثواب باشد، دیگر انگیزه برای انجام آن موجود نباشد. زیرا همین ایمان و احتساب روح و قلب اعمال ما هستند، در عدم موجودیت اینها، اعمالی که ظاهرآ بسیار مهم و بزرگ هستند، بی جان و مصنوعی قرار گرفته و خدای نا خواسته در روز قیامت مانند پول های قلابی هیچگونه ارزشی نخواهد داشت، و همراه با ایمان و احتساب یک عمل آدمی چنان به نزد الله^ﷻ عزیز و با ارزش است که به طفیل و میمنت آن، گناهان سالیان متماضی او غفو و بخشیده می شوند، خداوند ما را نیز از این صفت ایمان و احتساب مستفید و بهره مند سازد.

در حدیث دیگری که امام بخاری و امام مسلم (رحمه الله عليهما) روایت نموده اند آمده است: {عن سهل (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: إن في الجنة

های غلام و خادم خود تخفيف و کمی کند، خداوند متعال او را مغفرت می کند و از آتش دوزخ نجات می دهد.

منزلت و ارزشمندی روزه:

در حدیثی که امام بخاری و امام مسلم (ج) در صحیحین روایت نموده اند: (عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم كل عمل ابن آدم يضاف على الحسنة عشر امثالها إلى سبععمائة ضعف قال الله تعالى: الا الصوم فإنه لى و أنا أجزى به يدع شهوته و طعامه من أجلى للصائم فرحتان فرحة عند فطوه و فرحة عند لقاء ربها و لخلوف فم الصائم أطيب عند الله من ريح المسك و الصيام جنة و إذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرث ولا يصخب فإن سابه أحد أو قاتله فليقل: إني إمرء الصائم). ^۲

ترجمه: "از ابو هريرة[ؑ] روایت است که رسول اکرم[ؐ] فضیلت و قدر و منزلت روزه را بیان کرده فرمودند: هر عمل فرزند آدم چند برابر می شود، نیکی به ده برابرش تا هفتصد برابرش. الله تعالى فرمود: مگر روزه که همانا از برای من است و من بدان پاداش می دهم. شهوت و طعام خود را به دستور من می گذارد و برای روزه دار دو شادی است، یک شادی در وقت افطارش و یک شادی در وقت ملاقات با پروردگارش، و بوی دهن روزه دار در نزد خدای متعال از بوی مشک بهتر است، و روزه (در دنیا برای حفاظت از حمله های شیطان و نفس و در آخرت برای حفاظت از آتش دوزخ) سپر است. و چون یکی از شما روزه گرفته باشد، بر وی لازم است که سخن های بیهوده و فحش نگوید و جنگ و جدال نکند، و اگر دیگر کسی با او جدال و بدگویی کرد پس بگوید که من

این مدرسه گردند، بدون تردید بعد از فراغت از این مدرسه، به انسانهای بهتر از آنچه که بودند تبدیل خواهند شد. رمضان یگانه مدرسه‌ای است که انسان در آن روابط خود را که در بخش‌های مختلف با اسلام به سستی گرایده است، دوباره تجدید و تقویت می‌نماید و در تعهداتی که قبل‌کوتاهی کرده است دوباره تجدید عهد می‌نماید.

رمضان مدرسه‌ی است که مسلمانان در آن گذشته‌ها را پشت سر گذاشته و به سوی دنیای جدید، باهمت و عزم جدید و بانشاط و روح جدید روی می‌آورند، و در این مدرسه یاد آخرت را تازه نموده و این درس را می‌آموزنند که سعادت آخرت و کسب رضای الله ﷺ بهترین و برترین هدف مؤمن بوده و نباید آنرا فراموش کند اگر انسان مسلمان بخواهد به قله‌های بلند آرزو‌های انسانی و شرعی برسد باید راه و طریقی را که شریعت مقدس اسلامی فراراه آن قرار داده است بپیماید، و بهترین راه‌های دست یابی به آن، صیام، قیام، اذکار، دعا، تلاوت قرآن کریم، انفاق در راه الله ﷺ اعتکاف، صبر و استغنا می‌باشد که همه و همه به خصوص در ماه مبارک رمضان میسر و امکان پذیر است.

از رب العزت استدعا می‌نمایم تا توفيق عبادت هر چه بیشتر و بهتر را در این ماه مبارک برای همه ما عنایت فرماید.

ماخذ:

- ۱- (به روایت یعقوبی در شعب الایمان).
- ۲- (نزهه المتین شرح ریاض الصالحین، ج ۲، ص ۸۶۶، بیروت، ۱۴۰۷).
- ۳- (نزهه المتین شرح ریاض الصالحین، ج ۲، ص ۸۹۶ بیروت ۱۴۰۷).
- ۴- (رواه مسلم و مختصر صحيح الامام بخاری، ج ۱، ص ۴۴۱، المکتب الاسلامی بیروت ۱۴۰۶).
- ۵- (فیض الباری شرح مختصر صحيح البخاری، ج ۶، ص ۲۷۹، ریاض ۱۴۲۸).
- ۶- (مختصر صحيح الامام البخاری، ج ۱، ص ۴۴۳، المکتب الاسلامی بیروت ۱۴۰۶).
- ۷- (الفقه الاسلامی و ادله‌های ج ۲، ص ۴۹۹، دار الفکر دمشق، طبع ۱۴۳۱ هجری ق).

عبادت را از سائر عبادات متمایز می‌سازد از جمله: روزه عبادتی است خاص برای الله ﷺ، که انسان مسلمان اجر و ثواب بی‌حد و حصر را نصیب می‌شود، روزه اسباب فراوان بخاشایش الله ﷺ را فراهم می‌نماید، و سبب رضامندی الله ﷺ می‌گردد، و شخص روزه دار مستحق دخول جنت از «باب الریان» که مخصوص روزه داران است می‌شود، خود را از عذاب الله ﷺ دور می‌نماید، به همین ترتیب روزه باعث عفو و مغفرت گناهان یک سال گذشته گردیده و شخص مسلمان را در سائر امور و آنچه خداوند ﷺ تشریع نموده است مستقیم و استوار می‌سازد، زیرا روزه تحقق بخشنده تقوائی است که ممثل اوامر و نواهی الله ﷺ می‌باشد. ۷)

روزه مکتب و مدرسه بزرگ اخلاقی است که شخص مسلمان در آن به بسیاری از خصال حمیده و پسندیده تمرين و ممارست می‌نماید، چون روزه، مبارزه با نفس و خواهشات نفسانی است، و مجاري شیطان را در بدن انسان تنگ و یا هم مسدود می‌نماید، زیرا خوردن و نوشیدن، خواهشات نفسانی را در انسان تقویت نموده، ضعف اراده و قلت علاقه مندی را به عبادت به ارمغان می‌آورد، که نتیجه و پیامد روزه بر عکس آن است.

و هم روزه روح کم ارزش دادن به دنیا و لذایذ آن را تقویت نموده و رغبت به آخرت را در انسان افزایش می‌دهد. و روزه دار آنچه را از درد و رنج به سبب روزه احساس می‌نماید، باعث احیای ترجم و احساس نسبت به مساكین و بیچارگان می‌گردد.

در فرجام به طور مختصر و فشرده می‌توان نوشت که: ماه مبارک رمضان در حقیقت امر، مدرسه‌ای است که اگر مسلمانان بصورت صحیح و در مطابقت با سنّت پیامبر ﷺ به آن عمل نموده و شامل

غیریزه خود را تنظیم نموده و نگذارد که از حدود حلال خارج گردد. و درنتیجه آن، قدم در راه جنت گذاشته است و به خوبی به پیش خواهد رفت.

چنانچه در حدیث شریف می‌خوانیم که: {عن سهل بن سعد (رضی الله عنه) عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: من يضمن لي ما بين لحييه و ما بين رجليه اضمن له الجنة}. ۵)

ترجمه: «سهل بن سعد از پیامبر اکرم ﷺ روایت کرده که فرمودند: «کسی که [گناه کردن] با زبان و فرجش را برایم تضمین بدهد، من از بهشت رفتن برایش تضمین می‌دهم».

در حدیث دیگری که امام بخاری در کتاب صحیح خود روایت می‌نماید این طور آمده است: {عن أبي هوريه (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من لم يدع قول الزور والعمل به، فليس لله حاجة في أن يدع طعامه و شرابه}. ۶)

ترجمه: «از ابو هریره ﷺ روایت است که گفت: پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «کسی که دروغ گفتن و عمل کردن به دروغ را ترک نکند، برای خدا حاجتی نیست که چنین شخص خورد و نوش خود را ترک نماید».

از حدیث مبارک فوق کاملاً معلوم می‌شود که برای مقبولیت روزه به نزد

الله ﷺ ضروری است که انسان علاوه بر ترک خوردن و نوشیدن، از گناهان و منکرات،

زیان، دهان و سایر اعضای خود را حفاظت کند، اگر کسی روزه

ترک نکند، گفتار و کردار گناه را گرفته و گفتار و کردار گناه را نیازی به روزه او ندارد.

مزایای روزه رمضان:
روزه رمضان، دارای فواید مزایایی است که این

ویژگی های ماه مبارک رمضان

استاد محمد شریف رباطی

قسمت اول

النَّارَ وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ).^(۱) یعنی: "ابوهریره روایت می کند که رسول اکرم فرمود: هنگامی که نخستین شب ماه رمضان فرا می رسد، شیاطین و جن های سرکش به زنجیر کشیده می شوند، و درهای دوزخ بسته می شود، و هیچ دری از آنها باز نمی ماند و درهای بهشت کشوده می شود، و هیچ دری از آنها بسته نمی ماند و منادی ندا می کند: ای جویای خیر و نیکی! بشتاب و ای جویای شر و بدی! دست بردار و خداوند متعال تعداد زیادی را از دوزخ نجات می دهد و این موضوع در هر شب رمضان ادامه دارد".

در حدیث دیگری وارد آمده که حضرت ابوهریره نیز از رسول

اکرم روایت می کند: (آن رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (اول

قال: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتَسَابًا غُفرَانَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقُدْرَ إِيمَانًا وَاحْتَسَابًا غُفرَانَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ).^(۲)

یعنی: "هر کس از روی ایمان و برای کسب خشنودی

رشد و تکامل این امر ارزنده و عظیم نقش حساس و محوری داشته و نقش اخلاص را درین موضع تمثیل می کند.

واضح است که ماه مبارک رمضان، ماه فرستهای خوبی است برای همه مؤمنان ماه پر فیض و برکت، ماه نزول قرآن، عبادت، اخلاق، نجات از وسوسه ها و شر شیاطین، ماه رحمت، مغفرت و عتق من النار، ماه فرصت توبه، ماه اعتکاف و بازگشت به بارگاه الهی، دوری جستن از گناه هان و پلیدی ها و ماه از دیاد اعمال خیر، شب قدر، باز بودن دروازه های جنت، بسته بودن ابواب دوزخ، بسته شدن شیاطین، بالا رفتن حساب نوافل به اندازه فرایض و بالآخره فرصت بالا رفتن اجر و پاداش فرایض به هفتاد و چند است.

فضائل روزه رمضان

روزه ماه مبارک رمضان دارای فضائل بی حد و حصر می باشد من جمله:

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ أَوَّلَ لَيْلَةً مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ وَمَرَدَةُ الْجَنِّ وَغُلَّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يَفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ وَفُتُحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلِقْ مِنْهَا بَابٌ وَيُنَادِي مُنَادٍ يَا بَاغِيَ الْخَيْرِ أَقْبِلَ وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ أَقْبَرُ وَلَلَّهِ عَتَقَاءُ مَنْ

الحمد لله الذي قال: (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أَنْزَلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلِيَصُمِّمْهُ). وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ واختص هذا الشهر بفضلية الصيام من بينسائر الشهور وفتح فيه أبواب الجنان وأغلق فيه أبواب النيران والصلة والسلام على خاتم الأنبياء محمد(صلی الله علیه وسلم) وعلى آله وصحبه ومن دعا بدعوته إلى يوم الدين. اما بعد:

روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان پنجمگانه دین مقدس اسلام و بخش اعظمی از عبادات بوده و روزه داشتن در سایر ایام سال نیز برسیل طوع و نفل در امر رشد تقوی و تقرب به خداوندکریم از جایگاه خاص و بالهمیتی بر خوردار است و محققاً عبادات من جمله روزه، هرچه با اخلاص و بی آلایش باشد به قبولیت الهی قریب است.

پیوست به این، باید مقرون ذکر داشت که روزه آنگاه به مرتبه عالی و مقبولیت می رسد که مملو از اخلاص باشد، ابعاد و پهلوهای دیگری هم است که با در نظرداشت و اعمال هریکی از آنان بر بنیاد

(۴)

واضح است که ماه مبارک رمضان، ماه فرصتها و شانس خوبی است برای همه مؤمنان، ماه پرفیض و برکت، ماه نزول قرآن، ماه عبادت، ماه اخلاق، ماه نجات از وسوسه‌ها و شر شیاطین، ماه رحمت، مغفرت و عتق من النار، ماه فرصت توبه، ماه اعتکاف و بازگشت به بارگاه الهی، دوری جستن از گناه‌ها و پلیدی‌ها، از دیاباد اعمال خیر، شب قدر، باز بودن دروازه‌های جنت، بسته بودن ابواب دوزخ، بسته شدن شیطان‌های جنی، بالا رفتن حساب نوافل به اندازه فرایض و بالآخره فرصت بالا رفتن احر و پاداش فرایض به هفتاد و چند است.

ما و شما توفیق عبادت مخلصانه را عنایت بفرماید.

آداب روزه ماه مبارک رمضان

از جمله آداب روزه ماه مبارک رمضان می‌توان امور ذیل را برشمرد:

۱- استقامت و خود داری: انسان مسلمان در ماه مبارک رمضان تمامی اعضای بدن خویش را در مطابقت با احکام الهی آماده نموده و حتی تا اینکه در حالات تنهایی اش، تمامی امکانات از خوردنی‌ها، نوشیدنی‌ها و شهوت‌برایش میسر و مساعد باشد.

۲- اجتناب از دروغگویی: روزه ماه مبارک رمضان، باید تمام اعضای بدن روزه دار باشد، به خصوص اجتناب از دروغ، سخنان رشت و ناروا، زیرا رسول معظم اسلام می‌فرماید: (مَنْ لَمْ يَدْعُ قَوْلَ الرُّزُورِ وَالْعَمَلْ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدْعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ).^(۷)

يعنى: «هرگاه کسی که سخنان بد و عمل به بدی‌ها را ترک نکند، خداوند جل جلاله هیچ نیازی به ترک خوردنی و نوشیدنی هایش ندارد».

۳- روزه چشمان: روزه دار سعی و تلاش ورزد تا چشمان خود را از دیدن نامحروم حفظ نموده و هر لحظه چشمان خود را

ویژگی‌های روزه ماه مبارک رمضان
این ماه پر فیض و با برکت دارای ویژگی‌های مخصوصی می‌باشد من جمله:
۱- این ماه، ماه نزول قرآن مجید است طوری که خداوند قدوس و لایزال در کتاب سماوی خویش این مشعل فروزان و منبع هدایت عالم بشریت می‌فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ (القدر: ۱)

۲- بُوی دهان روزه دار، در نزد خداوند جل جلاله از مشک و عنبر خشبوتر است طوریکه رسول اکرم ﷺ می‌فرماید:

(وَالَّذِي نَفَسْنُ مُحَمَّدٌ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الْصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ رِيحِ الْمُسْكِ).^(۵)

يعنى: «قسم به ذاتی که جان محمد ﷺ در دست (بلا کیف) اوست که بوی دهان روزه دار نزد خداوند متعال در روز قیامت از مشک خشبوتر است».

۳- روزه زره است: پیامبرگرامی اسلام سیدنا محمد مصطفی ﷺ می‌فرماید: (و الصوم جنة) مسنده امام احمد بتحقیق الشیخ شعیب الأرنؤوط. یعنی: «روزه سپر و زره است».

۴- در این ماه شیطان‌های متمرد و سرکش به زنجیرها بسته می‌شوند.

قال الرسول صلی الله عليه وسلم صَفَدْتُ الشَّيَاطِينَ وَمَرَدَةَ الْجِنِّ.
يعنى: «شیاطین و جن‌های سرکش به زنجیر کشیده می‌شوند».

۵- خوردن سحری: پیامبرگرامی اسلام سیدنا و نبینا محمد مصطفی ﷺ می‌فرماید:

(تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً).^(۶)

يعنى: «سحری بخورید، زیرا سحری خوردن برکت دارد».

۶- شب قدر: در این ماه مبارک رمضان شبی است که عبادت در این شب، بهتر از عبادت هزار ماه است خداوند برای همه

خداؤند متعال ماه رمضان را روزه بگیرد و عبادت کند، گناهان گذشته او آمرزیده می‌شود و هر کس از روی ایمان و برای کسب خشنودی خداوند متعال شب های قدر را با عبادت سپری کند، گناهان گذشته اش بخشوده می‌شود».

پیرامون فضیلت روزه ماه مبارک رمضان، کافی است که خداوند متعال اجر و پاداش روزه این ماه را به خود واگذار نموده است، چنانچه رسول اکرم ﷺ طی حدیث قدسی فرموده که خداوند متعال می‌فرماید: (كُلُّ عَمَلٍ أَبْنَى آدَمَ يُبَاعَفُ الْحَسَنَةُ عَشْرَ أَمْثَالِهَا إِلَى سِعْمَائَةَ ضَعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا الصُّومُ فَإِنَّهُ لَيِّ وَأَنَا أَجْزِي بِهِ).^(۴)

يعنى: «هر عمل فرزند آدم برای خود اوست غیر از روزه که آن برای من است و من پاداش آن را می‌دهم». و در روایت امام مسلم چنین آمده است: «هر عمل فرزند آدم چند برابر می‌شود، نیکی به ده برابر تا هفت‌تصد برابر شد. خداوند متعال فرمود: مگر روزه که همانا از برای من است و من بدان پاداش میدهم».

تحقيق و بیان مفاهیم

خداؤند متعال در روز آخرت به هر عملی پاداش خاص می‌دهد و طبق قانون الهی، از ده تا هفت‌تصد برابر

پاداش داده می‌شود؛ اما روزه از این قاعده مستثنی است؛ چون روزه مخصوصاً از آن الله تبارک

و تعالی است و هیچ نمادی برای نظاهر و ریا ندارد؛ چرا که صرفاً عمل درونی است، بنابر این خداوند متعال خود به آن پاداش می‌دهد بدون آن که در پاداش دادن مقدار معینی باشد.

وَفِي رَوَايَةِ (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَانَ رَمَضَانُ فُتَحَتْ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَغُلَقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ).^(١)
يعنى: "در ماه مبارک رمضان دروازه های رحمت الهی باز؛ و دروازه های جهنم مسدود و شیاطین سرکش توسط زنجیرها بسته می شوند"
ادامه دارد...

منابع:

- ١- رواه سنن الترمذی.
- ٢- صحيح الإمام مسلم.
- ٣- صحيح الإمام مسلم.
- ٤- فتح الباری شرح صحيح البخاری للإمام الحافظ أحمد بن علی بن حجر العسقلانی المتوفی سنة ٨٥٢ھـ. ق طبعة جديدة منقحة و مصححة عن الطبعة التي حقق أصلها و رقم كتبها وأبوابها وأحاديثها محمد فؤاد عبدالباقي، الطبعة الثانية ١٤٢٦ - ٢٠٠٥ منشورات محمد على بيضون دار الكتب العلمية بيروت-لبنان.
- ٥- صحيح الإمام مسلم.
- ٦- صحيح البخاری للإمام أبي عبدالله محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بن المغيرة بن برذیبه البخاری الجعفی أمیرالمؤمنین فی الحديث رحمة الله و رضی الله عنه المتوفی سنة ٢٥٦ھـ. شرح و تحقیق الشیخ قاسم الشعاعی الرفاعیی رئیس دائرة الشیون الدینیة فی دار الفتوى اللبنانيـ شرکة دارالأرقام بن أبي الأرقام للطباعة والتشریف والتوزیع بيروت-لبنان
- ٧- صحيح البخاری.
- ٨- صحيح البخاری.
- ٩- صحيح الإمام مسلم.
- ١٠- صحيح البخاری.
- ١١- صحيح الإمام مسلم.

٨- **تواضع و فروقني:** شخص روزه دار باید متواضع و فروتن باشد؛ زیرا کسی که خاص به خاطر حصول رضای الله تبارک و تعالی تواضع کند؛ خداوند متعال وی را در نزد خود و انتظار مردم با عزت و با وقار و بلند مرتبه می سازد.

٩- **توبه و استغفار:** روزه دار در این ماه مبارک رمضان حتی المقدور در کثرت استغفار سعی مبذول داشته باشد، زیرا نبی مکرم اسلام ﷺ می فرماید: (ای مردم به خدا رجوع و انبات نمایید و از وی تعالی مغفرت بخواهید، زیرا من روزانه یکصد بار به خداوند رجوع و توبه می کنم).^(٩)

١٠- **حلال خواری:** انسان روزه دار باید با لقمه حلال روزه خود را افطار نماید و با طعام حلال و پاکیزه سحری نماید و از خورد و نوش حرام و ناروا جدا خود داری و اجتناب ورزد؛ در غیر آن نه روزه اش و نه ذکر و اذکارش مورد قبول الهی قرار می گیرد.

١١- **اطاعت و فرمانبرداری:** همان روزه مقبول به نزد خداوند کریم آن روزه ای است که در پرتو هدایات الهی و ارشادات نبیوی به انجام و اتمام رسیده باشد، در ماه رمضان بسوی الله رجوع کنید، زیرا در این ماه دروازه های آسمان باز می گردد، پس به اطاعت و فرمانبرداری الله ﷺ سبقت جسته و به انجام هر عملی که به سوی الله تبارک و تعالی و بهشت نزدیکت می سازد، بنابر حدیثی که حضرت ابوهریره رضی الله عنه مکرم اسلام ﷺ روایت کرده حرکت کن.

(عن أبوهُرِيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فُتَحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ).^(١٠)
يعنى: "وقتی که رمضان فرا رسید، دروازه های بهشت باز می گردد".

به قرآن کریم، احادیث نبی، سیرت و سلوک و مناقب اصحاب کرام رضی الله عنهم و مطالعه کتب و نشستن با صالحان و دانشمندانی که او را به نیکی ها تشویق می کنند عادت دهند.

٤- **روزه گوش:** انسان مسلمان بکوشد که در ماه مبارک رمضان با تمامی اعضای بدن خویش خداوند ﷺ را عبادت کند، گوش خود را روزه دار بسازد و از شنیدن تمام اموری که در آن خوشنودی خداوند ﷺ و رسول گرامی اش ﷺ متصور نیست، اجتناب ورزیده، و گوش خود را به استماع تلاوت قرآن کریم، احکام الهی، نصایح و سایر امور خیر و مثبت عادت بدهد.

٥- **روزه زبان:** زبان خود را از گفتار سخنان نا جایز، چون دروغ، غیبت، سخن چینی، بهتان، هر نوع حرام خواری، و حتی مزاح های بیجا و بی مورد حفظ بکند، تا در سائر ماه ها نیز زبان و تمامی اعضای بدنش بدور از بدیها عادت نماید.

٦- **صبر و شکیابی:** احیاناً اگر کسی روزه دار را دشنام داده و پرخاش نمود، باید بگویید من روزه دار هستم چنچه در حدیث مبارک آمده است:
(فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي أَمُرُّ صَائِمٌ).^(٨)

يعنى: "اگر کسی او را دشنام داد یا با او جنگ نمود، باید بگویید من روزه دارم".

٧- **پرهیزگاری:** روزه تنها گرسنه بودن و تشنه شدن نیست، بلکه منظور از روزه، رشد تقوا و پرهیزگاری در وجود مسلمان است، زیرا روزه مدرسه انسان ساز است تا آنچه شایسته و بایسته شأن اوست تربیه گردد.

لرمضان المبارڪ فضليشونه او گئي

مولوي نورالله صافى

خينې علماء كرامو ويلى دى، چې دا حديث ددى خبرې لپاره دليل دى چې يو مسلمان ته د روزى د راتللو مباركى ووايى. (لطائف المعارف) همدا راز پيغمبر عليه السلام به د رجب مياشت په آخره خطبه کې صحابه كرامو ته ددى مياشت په راتللو په اوه زيرى ورکولو او صحابه كرام به ددى مياشت راتللو ته زيات خوشحاله وو. پيغمبر ﷺ او صحابه كرامو به رمضان المبارك ته د تياري نيلو په نيت سره دشعيان المعظم روزى نيلى، ترڅو د رمضان روزو ته چمتو اوسي.

په يو حديث کې رائخي: ((لو يعلم العباد ما في رمضان لتمتن أمتى أن يكون رمضان السنة كلها)) صحيح ابن خزيمة
ژباره: که چيرې بندگان د رمضان په برکت پوهيدلى زما امت په ددى ارزو کړي وه چې کاش ټول کال د رمضان مياشت واي.

پيغمبر عليه السلام له رمضان پرته د یوې مياشت په اوه صحابه وه زيرى نه ورکولو، کله به چې رمضان رانې دې شو صحابه كرامو ته به ې په دې داسې زيرى ورکولو او صحابه كرام به دير زيات خوشحاله وو.

خپل رب تربيل هر وخت خخه نېردي احساسوي.

رمضان المبارك مياشت رارسيدل او په دې مياشت کې د روزى نيلو فرصت د الله ﷺ لوي نعمت دى، او خرنګه به دا لوي نعمت نه وي چې د جنت دروازې په کې پرانستل کيري او د جهنم دروازې په کې تړل کيري او سركښه شيطانان په کې تړل کيري.

علامه ابن رجب رحمه الله فرمایي: مؤمن به د جنت دردوازو په برسيره کيدو ولې نه خوشحاليري او گناهگار به د جهنم د دردوازو په تړلو ولې نه خوشحاليري او عقلمند انسان به د شيطان په تړلو ولې نه خوشحاليري؟ (لطائف المعارف) پيغمبر عليه الصلاة والسلام به رمضان ته رسيدو لپاره د الله ﷺ خخه دعاء غوبنله.

(عن أنس بن مالك قال أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ إِذَا دَخَلَ رَجَبَ قَالَ: الَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلَغْنَا رَمَضَانَ) مسنون البخاري = البخاري الرغمار
ژباره: انس رضى الله عنه فرمایي کله به چې د رجب مياشت داخله شوه پيغمبر ﷺ به داسې دعاء کوله: اى الله! ته راته په رجب او شعبان مياشتوكې برکت واچوھ او رمضان مياشت ته مو ورسوه. له دې امله

د روزى مبارڪى مياشت په اوه الله جل جلاله فرمایلي دي :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ^{البقرة: ۱۸۳})

ژباره: اي مؤمنانو! فرض شوي ده پر تاسو روژه لکه خرنګه چې فرض شوي وه په هغو خلکو چې له تاسو مخکې تیر شوي دي، ددي لپاره چې تقو دار شي.

هو! روژه د روح د تريت لپاره غوره عبادت دي؛ ترڅو روح دژوند په تولو اړخونو کې په تقو او پرهيز ګاري باندي وروزل شي، روژه د انسان روح او اراده قوي کوي او غږيزه بي تعديلوي.

د روزى مياشي فضائل:

رمضان المبارك هغه مباركه مياشت ده چې بندگان په کې خپل پوردگار ته توجهه ور اړوي او گناهکاران د خپل ګاهونو خخه په کې توبه وباسي، مسلمانان مسجدونو ته مخ کوي او مساجد په تولو لمونځونو کې په لموونځ کونکو ډک وې، د مؤمنانو زړونه په دې مياشت کې تر بل هر وخت خخه خوشحاله وي او د مؤمنانو ارواح خانونه

يعطي الله هذا الثواب من فطر صائم على
تمرة أو شربة ماء أو مذقة لين و هو شهر
أوله رحمة وأوسطه مغفرة و آخره عتق من
النار من خفف عن مملوكة غفر الله له و
اعتقه من النار واستثنوا فيه من اربع
خصال: خصلتين ترضون بهما ربكم،
خصلتين لا غنا بكم عنهما فاما الخصلتان
الثان ترضون بهما ربكم: فشهاده أن لا الله
الا الله و تستغفرون له واما الخصلتان اللتان
الاغنان بكم عنهما فتسألون الله الجنۃ
وتعوذون به من النار و من سقی صائم سقاہ
الله من حوضی شربة لا يظمأ حتى يدخل
الجنة) صحيح ابن خزيمة

زباوه: د سلمان فارسي ﷺ نه روایت دی
چې د شعبان په وروستي ورخ کې رسول
الله ﷺ موږنور ته یووه خطبه واورووله وي پی
فرمایل: اى خلکو! تاسو باندې یوې
عظمي پی او له برکته ډکې میاشتې سیوري
غورولی دی، یووه شپه (دقدرشپه) یې
دزرو مايشتو نه غوره ده، الله ﷺ ددغې
میاشتې روزه فرض کړي ده، او په
شپوکې خپل ذات ته قیام یې (د تراویح
لمونځ) نفلی عبادت ګرځولی دی (چې
ثواب یې زیات دی) خوک چې په دې
میاشت کې نفلی عبادت وکړي قصدا پې
د الهی رضا او قرب حاصلول وي، د
نورو مايشتو د فرضی عبادتونو په کچه
ثواب ورته رسیری. او په دې میاشت ځی
د فرض اداء کول د نورو مايشتو
د اویا فرضونو په اندازه ثواب
لري. دغه میاشت د صبر میاشت
ده او د صبر عوض جنت دی، د
خوا خوری او مواسات میاشت
ده او دا همغه میاشت ده چې د
مؤمنو بندگانو روزی په کې
زياتيری. هر خوک چې په دې
میاشت کوم روزه یې ته (د ثواب
او الهی رضا حاصلولو په موخته)
روزه ماتې ورکړي، ګناهونه یې

دا هغه مبارکه میاشت ده، چې خوک په دې
میاشت کې روزه دار ته روزه ماتې ورکړي
تول ګناهونه به یې وښل شي او د دزوخ له
اور خڅه به نجات ومومي او د روزه دار د
ثواب په اندازه به ورته ثواب ورکړل شي،
بې له دې چې د روزه دار له اجر خڅه خه
کم شي.

په روژه کې شیطاناں تړل کېږي او داسمان
دروازې د دعاء د قبليدو لپاره برسیره وي.
په روژه کې به جرأیل عليه السلام د
پیغمبر عليه السلام سره هرکال قرآن کریم
ختمولو.

په گنيو آحاديو کي د روژي مياشتی ته
 (رمضان مبارک) ويل شوي دي.
 په حديث شريف کي راغلي دي، چې
 رسول الله ﷺ فرمایلی دي:
 (إِذَا دَخَلَ رَمَضَانَ فُتُّحْتَ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلَّقَتْ
 أَبْوَابُ حَمِيمٍ وَسُلْسِلَتُ الشَّسَاطِيرُ،) متفق عليه

زیباوه: کله چی د روزی میاشت داخله شی،
د جنت دروازی برسیره کرای شی او د
جهنم دروازی بندی کرول شی او شیطانان
په خنیرونو و ترل شی.

لکه خرنگہ چی د حضرت سلمان
فارسی ﷺ په حدیث کی راغلی دی، چی
پیغمبر علیہ السلام داسی و فرمایل: عن
سلمان قال: (خطبنا رسول الله صلی اللہ علیہ
و سلم فی آخر یوم من شعبان فقال:
أیها الناس قد أخلکم شهر عظیم شهر مبارک
شهر فيه ليلة خیر من ألف شهر جعل الله
صیامه فریضۃ و قیام لیله تطوعا من تقرب فيه
بخصلة من الخیر کان کمن ادی فریضۃ فيما
سواه و من ادی فيه فریضۃ کان کمن ادی
سبعين فریضۃ فيما سواه وهو شهر الصبر و
الصبر ثوابه الجنة و شهر المواتا و شهر یزاداد
فیه رزق المؤمن من فطر فیه صائمًا کان
مفقرة لذنبه و عتق رقبته من النار و کان له
مثل اجره من غير أن ینقص من اجره شيء
قالوا ليس كلنا نجد ما یفطر الصائم فقال:

(قد جاءكم شهر رمضان، شهر مبارك
كتب الله عليكم صيامه)) احمد، النسائي
زباءه: بيشكه د روزې میاشت راغله،
دیره مبارکه میاشت ده الله تعالى ددي
میاشت پی روزه پرتاسو فرض کړي ۵۰.
په یو بل حدیث کې راخي: (أَتَاكُمْ
رمضان سيدالشهر، فمرحبا به وأهلاً
[المصنف لابن ابي شيبة وعبدالرازق]

ڙيابه: د ٻولو مياشتو غوره مياشت
راغله، ٻنه دي راشي او تل دي راشي .
د روزي مبارڪه مياشت د قرآن کريم د
نزوول او د رسول الله ﷺ د بعثت مياشت
ده، روژه د مغفرت او بسني مياشت ده،

روزه د سخاوت میاشت ده ، رمضان د عبادت او د جوماتونو او منبرونو د آبادی میاشت ده . د صبر او استقامت میاشت ده ، رمضان دایشار او له خانه د تیریدنی میاشت ده ، رمضان د جهاد او د محاهدینو د ستب و فتوحاته میاشت

ده. دا د قیام، د قرآن کریم د تلاوت، د احسان میاشت ده، دا هغه میاشت ده چې په دې میاشت کې دنیکیو ثواب خو چنده زیاتیری او د نفلو عبادت د فرضو په اندازه شواب لري، په دې میاشت کې دعاګانې قبلیري او گناهونه په کې بنبل کېږي.

روزه د رحمت او د مسلمانانو د دوزخ
له اور خخه د خلاصون میاشت ده، د
نفس د تهذیب او جوروفنی میاشت ده
او مسلمان کولای شي د قرآن کریم په
روبنایی کې او د عباداتو په صیام او
قیام سره الهی معنویات او رباني الطاف
لاس ته راوري او خان هغه شان پاک
او جوړ کړي، لکه خنګه چې د خدائي
انسانانو او نیکو بنډگانو سره بشایي، د
څل ماضی نقسانونه او تقصیرات
جبران کړي. دا میاشت ډیر ارزښتناکه
فرصت دی او په کار نه ده چې ددې
فرصت یوه لحظه په غفلت سره تیره

کپی ده، چې ټول د خوراک، خښاک او د جنسی لذت په پرېښدلو کې برابر دي. دا هغه اجباري فقر دی چې اسلام په دې سره د خلکو په منځ کې د برابري او هماهنگي او د شعور او احساس یووالی هماهنگي او د شعور او احساس یووالی رامنځ ته کوي، دا یووالی او هماهنگي په داسې حال کې رامینځته کېږي چې هرڅوک د لورې او ناخوبني په احساس کې سره شريک وي.

روزنيز اغیز:

روژه په انسان کې د عادت حاکمیت کمزوري کوي، ځکه چې عادت په ځینو خلکو باندي دومره غلبه کوي چې دعادت غلامي یې عادت شي او د عادت په مقابل کې د صبر، مقاومت او زغملو توان نه لري.

دا ډول خلک به دا بدلون ونه زغمي که چيرې دوي د شرایطو، لکه د جنګي شرایطو او داسې نورو له امله د خپل ژوند طرز بدلو لو ته اړ شي.

روژه دار چې ډول ډول خوراکونه او خښاکونه ولري او په روژه کې د لوردي او تندې سره سره د خوراک او اوبوځخه مخ اړوي او په عمل کي دا ثابتوي چې خپل سرکښ نفسم کټرولولی شي، هغه کولاي شي چې په خپلو خواهشاتو برلاسي ومومي

روژه د انسان تصميم او اراده پیاوړې کوي او روژه انسان ته د سختو پیښو سره د مقابلې څوک او قوت ورکوي او د سرکشو غږزو په کټرولولو سره د انسان رژه ته نور او پاکوالۍ وربېني.

د روژې ګټې:

د روژې تر ټولو خرګنده فلسفه داده چې په روژه کې دې وزلو، مسکينانو، فقيرانو، یتيمانو او وړو اړتیا درک کول کېږي او د هغوي د اړتیاوه د پوره کولو لپاره هڅه کېږي.

اسلامي شريعت په هر عبادت کې د

خلک د ټولنې د لورو او محرومو خلکو حالت ډير بنه درک کوي او دهغوي په لوره او تنده باندي بنه پوهيدا شې؛ ځکه دې وزلو او مسکينانو لوره دوي ته را یاديږي او دا ددي باعث ګرځي خوله بې وزلو سره مرسته وکړي او دهغوي سره مينه او مهرباني ولري چې په دې سره په ټولنه کې مينه او محبت زياتيري او یوې بل ته د مرستي لاسونه اوږده کېږي اوکينه او حسلله منځه خي.

له همدي امله رسول الله ﷺ د رمضان په مياشت کې د نورو وختونو په پرتله ډير سخاوت کاوه:

(كان رسول الله ﷺ أجود الناس بالخير، و كان أجود ما يكون في شهر رمضان) متفق عليه

ڇيابه: رسول الله ﷺ تر ټولو خلکو زيات سخنی وو او د روژې په مياشت کې تر بل هر وخت زيات سخنی وو.

روژه یو بدنبال عبادت دی چې په هغه کې يو سړي الله تعالى ته د تقرب په نيت سره د ورځي په اوږدو کې (له سهارڅخه ترمانame) د هغنو ټولو شيانو خڅه چې روژه باطلوي، خان ساتي.

روژه په حقیقت کې يو داخلی رغنده انقلاب دی، په حقیقت کې روژه هغه ده چې حکمت یې روښانه وي، اصلی روژه هغه ده چې بدنبال او روحاني تربیت دواړه په کې وي.

روژه روح پاکوي، نفس اراموي، بدنه او روح دواړه قوي کوي، د انسان قصد او اراده دواړه پیاوړي کوي، دمسلمان صبر او تحمل زیاتوي.

د ټولنې د غړو ترمنځ مساوات او عدالت:

روژه د ټولنې د وګرو تر منځ د مساوات او برابري درس ورکوي: دا مساوات یو عملي نظام دی چې د مساوات او عدالت له غوره نظامونو خڅه ګډل کېږي.

روژه هغه اجباري فقر دی چې اسلام پر ټولو عاقل او بالغو مسلمانانو یو شان فرض

بنسل کېږي او د دوزخ له اورنه آزاديرې. عرض وشو چې: يا رسول الله ﷺ مونږ هريو د روزه ماتې ورکولو وس نه لرو (نو آيا بي وزلي او مسکينان ددي ستر ثواب نه پاتې کېږي؟) هغه حضرت ﷺ و فرمایل: الله جل جلاله دغه ثواب هغه چا ته هم ورکوي چې یوه خرما یا یو غورپ او به اویا لږې شیدې کوم روزه تي ته په روزه ماتې کې ورکړي. (بياېي و فرمایل): ددي مياشتې لومړي برخه رحمت ده او منځنې برخه یې مغفرت ده او وروستي برخه یې د دوزخ د اورنه خلاصون دې. (بياېي و فرمایل): او هرڅوک چې په دې مياشت کې د خپلو غلامانو او خادمانو کارونو کې کموالي او تخفيف راولي، الله ﷺ به ېږي وښې او له اور خڅه به ېڅلاص کړي.

په دې مياشت کې دڅلور خبرو خيال وساتې، دوه خبرې داسي دې چې په هغې سره ستاسو رب راضي کېږي یوه د (أشهد أن لا إله إلا الله) کلمه ويل دي، دوههم زيات استغفار ويل دي. دوه خبرې داسي دې چې ستاسو د هغې نه بغیر چاره نشه چې یو دالله تعالى نه دجنت غښتل دي او بل په الله تعالى باندي د جهنم له اور خڅه پناه غوشتل دي او خوک چې روژه دار ته او به وړکړۍ زما له حوض خڅه به ېږي داسي الله تعالى خړوب کړي چې جنت ته د داخليدو پورې به هیڅکله تړي نشي.

روژه یلابیل ابعاد لري او پر انسان ډېر مادي او معنوی اغیزې لري، چې تر ټولو مهم یې اخلاقې، فلسفې او بنوونېزې اغیزې دي.

ټولنېزې اغیزې: د روژې په نیولو سره شتمن

سترگی مو له هغه خه پتی کپری چې کتل
ورته حلال نه دي، خپل غورونه له هغه
خه نه وساتي چې اوريدل يې حرام دي،
د خلکو په یتیمانورحم او شفقت وکړئ
ترڅو ستاسو په یتیمانو هم رحم وشي.
لډیز:

۱- هر کال د روژی میاشت د راتلو لپاره
خوشحالی کول او ددې میاشتی په راتلو
خوبنې بشکاره کول او ځان او
نورمسلمانان ددې میاشتی برکتونو ته
متوجه کول.

۲- رمضان هغه مبارکه میاشت ده چې د
نيکو عملونو ثواب په کې زیاتیري ان
تردي چې رزق او مال هم په کې
زياتیري، د یو فرض لمونځ اجر په کې
تر اویا لمونخونو پوری اضافه کېږي او د
نوافلو لمونخونو ثواب په کې دفرض
لمونځ په اندازه زیاتیري او الله حَمَدَه د
رمضان المبارک میاشت پورې دتيرکال
ګناهونه په کې پښي.

۳- د رمضان المبارک میاشت کې د جنت
دروازې خلاصيري او دجهنم دروازې
بنديري او شيطانان په کې تپل کېږي.

۴- د رمضان المبارک میاشت لومړۍ لس
ورځي د رحمت د منځ لس ورځي يې د
مغفرت او آخري لس ورځي دجهنم له
اور خخه د خلاصون ورځي دي.

۵- په رمضان المبارک میاشت کې په
آخر لسو ورځو کي دليله القدر شپه له،
چې د زرو میاشتو خخه غوره ده.

۶- د چا خخه چې د رمضان پېښې
روزې فوت شوې، د لوی خير
خخه پې برخې شو.

۷- د رمضان المبارک میاشت کې
خيرات او صدقات ورکول زيات
ثواب او اجر لري.

۸- پیغمبر عليه السلام د روژې
میاشت ته (شهرمبارک) د برکت
میاشت ويلى ۵۰.

ژباره: له عبدالله بن مسعود رضي الله عنه
خخه روایت دی چې رسول الله ﷺ
و فرمایل:

ای ځوانانو! په تاسو کې چې هر یو د واده
کولو تو ان لري واده دې وکړي، خکه چې
واده سترگی بشکته کوي (سترگو ته عفت
وربښي) او فرج ته عفت وربښي او خوک
چې د واده کولو تو ان نه لري په هغوي
باندي روژه نیول په کاردي؛ خکه روژه
شهوت کمزوري کوي.

دغه خطبه پیغمبر عليه السلام د شعبان د
میاشتی د روسټی جمعې په ورڅ د
روزې د مبارکې میاشتی د هرکلې په موخته
وکړه، پیغمبر عليه السلام د رمضان
المبارک میاشتی د اهمیت داسې یادونه
وکړه: (ای خلکو! د الله تعالى بارکته او د
رحمت میاشت راتلونکې ده، دا تریولو
غوره میاشت ده، ددې میاشت ورځي
ترنورو ورځو غوره دي او شپې بې تر
نوروشپو بهتره دي، ددې میاشتی شپې او
لحظې تر نورو ساعتونو او لحظو غوره
دي، دا داسې میاشت ده بلل شوی یاست،
ستاسو ساه اخیستل تسبیح حسابیري،
خوب مو عبادت حسابیري، نیک اعمال
او دعاګانې مو قبليري)

بناءً په پاک نیت او په پاکو زپونو سره د
الله تعالى خخه وغواړئ چې تاسو ته الله
جل جلاله په دې میاشت کې د روژې
نیولو او تلاوت کولو توفيق درکړي؛ خکه
هغه شخص بدېخته دی چې په دې
میاشت کې د الله حَمَدَه له رحمت خخه بې
برخې وي، په دې میاشت کې خبله لوړه
او تنده په ياد ولرئ او پې وزلو او فقیرانو
سره مرسته وکړئ، په وړو رحم وکړئ او د
لویانو قدر وکړئ، د خپلوي پالنه وکړئ،
خپلې ژې له ګناهونو خخه منعه کړئ،

بندگانو ګټې په پام کې نیولي دي او
مکلف انسان د خپلو وظایفو په ترسره
کولو کې د الله تعالى د اطاعت ترڅنګ،
نورې ګټې هم تر لاسه کوي، چې خینې
ې په لاندې دول دي:

۱- روژه د شکر اداء کولو وسیله ۵ه، خکه د
روزې په میاشت کې له دریو لذتونو
"خوراک، خباک او جماع" خخه ډډه
کول د نعمتونو ارزښت او قوت له لاسه
ورکوي او د الله سبحانه وتعالی چې د
نعمتونو مالک دي، دهنه شکر ادا کوي
دهمدي کبله د سورت بقرې په (۱۸۵)
آيت کې همدي خبرې ته داسي اشاره
شوي ده: (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ { البقرة: ۱۸۵})
(ددې لپاره چې تاسو شکر ویاسې)

۲- روژه د تقوا او پرهیزگاری لامل ۵ه،
خکه کله چې نفس د الله تعالى د رضا او
دهنه د عذاب له ویرې د هغه اطاعت
کوي، هرومرو دحرامو خخه په پرهیز کې
به هم دالله جل جلاله د حکم منونکي
وي. په ذکر شوي آيت کريمه کې
همدي خبرې ته اشاره شوي ده. (لَعَلَّكُمْ
تَشْكُنُونَ) ترجمه: ترڅو تاسو پرهیزگاره
شي.

همندا راز په یو حدیث شریف کې
راخی: (الصوم جنة).

ترجمه: (روژه د ګناهونو او دوزخ لپاره
ډال دی) په دې حدیث کې همدي
خبرې ته اشاره شوي ده.

۳- پر نفس بولاسي او د شهوت کمول؛ د
روزې د ګټو خخه یوه داده چې په
روزې سره پرنفس بولاسي او دشهوت
کمول دي. په حدیث شریف کې همندا
خبره په لاندې الفاظو سره بیان شوي ده.
عن عبدالله بن مسعود رض قال: قال رسول
الله ﷺ: (يَا مِعْشِرَ الشَّيْبَابِ، مَنْ أَسْتَطَعَ مِنْكُمْ
البَاءَ فَلِيَتَزُوْجْ، فَإِنَّهُ أَنْصَرَ لِلْبَصَرِ، وَأَحْصَنَ
لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ
وَجَاءَ مُتَقَلِّبًا عَلَيْهِ

لُقْس و اهْمِيَّةٌ فُرْدَى و اجْتِمَاعِيَّةِ رُوزِه

دُوْسْتِ مُحَمَّدْ سَنِيب

حال، نوشیدنی‌های حلال، ارتباطات جنسی با همسرانی که برایشان همه حلال بود، فقط بخاطر رضایت خداوند عَزَّوَجَلَّ ترک می‌گردد، به این صورت، این انسان مومن صاحب تقوای میگردد، این تقوای در ماه رمضان به مثابه یک درس عملی تربیت تقوای است که آثار آن در یازده ماه دیگر در وجود انسان روزه دار باقیمانده، و بعد از اینکه این انسان مومن به تقوای عادت نمود، ماه‌های بعد از رمضان را نیز با تقوای سپری می‌نماید.

اصلاً انسان روزه دار مطابق احکام الهی و ارشادات نبوی صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ سعی و تلاش می‌ورزد که تمامی احکام الهی را به صورت کامل انجام دهد، از تمامی اموری که خداوند او را منع نموده است اجتناب ورزد و حتی کسانیکه قبل از رمضان به یک سلسله از گناهان مبتلا بودند، نمی‌توانند که در این ماه گناهان خویش را دوام دهند. زیرا با ارتکاب هرگناهی روزه وی به فساد کشانده می‌شود، او مجبور است که عادات قبلی را ترک نموده، مجالس فسق و فساد را به مجالس عبادت مبدل سازد، بسیاری از اماکن فساد در این ماه بسته می‌گردد، کسیکه حقیقتاً از اعمال رشت قبلی خویش پشیمان باشد، میتواند در خلال این یکماه کاملاً خود را به نیکی‌ها عادت دهد و با استفاده از این ماه مبارک خود را متغیر سازد.

۲- تربیت روحی: در جامعه امروزی بزرگ ترین مشکل مردم، ضعف در بخش

ارزشی داشته، و انسان را به عنوان یک فرد مومن در دو بخش مادی و معنوی آن تربیت می‌کند:

الف در بخش معنوی: هر مومن یکتاپرست را لازم است که برای ارتقای سطح معنویت خویش همیشه سعی و تلاش ورزد، زیرا اساس دین مقدس اسلام بر معنویت گذاشته شده است، و یک مومن حقیقی تمامی زندگی خویش را بر معیارهای معنوی آراسته می‌سازد.

خداؤند عَزَّوَجَلَّ برای تقویت و رشد سطح معنوی مومنان راه‌های زیادی را بیان داشته است، تا انسان مومن علاوه بر جنبه مادی وجود خویش و استفاده از مادیات در بخش معنویات نیز پیشگام باشد، روزه ماه مبارک رمضان یکی از راه‌های رشد معنویت مومنان می‌باشد، و این امر را در نقاط ذیل میتوان بیان داشت:

۱- حصول پرهیزگاری: یکی از مهمترین اثر روزه، متفقی ساختن بندگان بیان شده است چنانچه خداوند متعال می‌فرماید:

يٰٰيَاهُواَالَّذِينَ آمَنُوا كَيْبَ عَلَيْكُمُ الْعِيَامُ كَمَا كَيْبَ عَلَى الْأَذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا كَيْبَ عَلَيْكُمْ تَنَقَّفُونَ

البقرة: ۱۸۳

توجهم: «ای مومنان روزه بر شما فرض شده است، چنانچه بر امت‌های قبل از شما فرض شده بود، شاید که شما تقوای حاصل نمایید.»

در ماه مبارک رمضان انسان مومن بسیاری از اموری را که برایش حلال بوده است، ترک می‌نماید، خوردنی‌های

مقدمه: محمد و نصلی علی رسوله الکریم. **قال اللہ عزوجل:** يٰٰيَاهُواَالَّذِينَ آمَنُوا كَيْبَ عَلَيْكُمُ الْعِيَامُ كَمَا كَيْبَ عَلَى الْأَذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا كَيْبَ عَلَيْكُمْ تَنَقَّفُونَ

البقرة: ۱۸۳

بر اساس شریعت محمدی عَزَّوَجَلَّ روزه ماه مبارک رمضان یکی از اركان اساسی دین مقدس اسلام بوده که از جمله پنج بنای اساسی اسلام، رکن سوم دین مقدس اسلام می‌باشد، روزه ماه مبارک رمضان اگر چه در ظاهر نگهداشتن اعضای بدن از خوردنی‌ها، نوشیدنی‌ها وشهوت رانی‌ها می‌باشد، ولی هرگاه به مفاهیم آن عمیقاً دقت کنیم، رمضان و روزه گرفتن در این ماه دارای بعضی از مزایای بسیار مهمی است که میتوان آنرا در موارد ذیل مورد مطالعه قرار داد.

روزه ماه مبارک رمضان و سایر روزه‌های فرض و سنت مانند سایر احکام و دسخورات اسلامی نقش مهم و با ارزشی يٰٰيَاهُواَالَّذِينَ آمَنُوا كَيْبَ عَلَيْكُمُ الْعِيَامُ كَمَا كَيْبَ عَلَى الْأَذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا كَيْبَ عَلَيْكُمْ تَنَقَّفُونَ را در زندگی انسان مومن بازی نموده که این نقش‌ها هم در ساختار شخصیت از دیدگاه

اول

مادی و معنوی آن، و هم از دیدگاه اجتماعی آن تاثیر مهمی را بجا می‌گذارد، که در اینجا از آن بحث خواهیم کرد.

﴿ نقش تربیتی روزه در ساختن شخصیت فرد

روزه در ساختن تربیتی ساختار شخصیت فردی مومن نقش با

۲۸

فَالصَّيَامُ جُنَاحٌ فَلَا يَرْفُثُ وَ لَا يَجْهَلُ
وَإِنْ أَمْرُؤٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَانَمَهُ فَلَيَقُولَ إِنِّي
صَائِمٌ مَرَئِيْنَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخَلُوفٌ
فِيمَ الصَّائِمُ أَطْبَعَ عَنْدَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ
رِيحِ الْمَسْكِ يَشْرُكُ طَعَامَهُ وَ شَرَابَهُ وَ
شَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِي الصَّيَامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي
بِهِ وَالْحَسَنَةُ بِعِشْرِ أَمْثَالِهَا^{۱۰}

قَوْجَمَهُ: حضرت أبي هريرة رض ميفرماید که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «روزه سپر است، انسان روزه دارد نه به زشتی ها رو آورده و نه هم به گناه مبادرت می ورزد و هرگاه کسی با او بحنگد و یا دشنامش دهد، به او دو مرتبه بگوید: من روزه دار هستم. قسم به ذاتی که نفس محمد در تصرف اوست، بموی دهان روزه دار به نزد خداوند صلی الله علیه و آله و سلم از بوی مشک بهتر است، او خوراک، نوشیدنی و سایر شهوتش را برای خداوند صلی الله علیه و آله و سلم ترک میکند، خداوند صلی الله علیه و آله و سلم ميفرماید که: روزه برای من است، و من پاداشن را میدهم، و هر نیکی ده برابر ثواب داده می شود.

۴- تربیت نفس و ارتقای آن به نفس مطمئنه: روزه ماه مبارک رمضان یک سیستم تربیتی برای تربیت نفس انسان میباشد، در حقیقت نفس انسان با ارتباط داشتن با محیط فاسد و دوستان گمراه و سایر خواهشات به نفس (اماوه بالسوء) تبدیل میشود، این نفس همیشه انسان را به بدی ها سوق داده، او را از حقیقت عبادات دور می سازد، ولی انسان مومن کوشش میکند، که این سیستم صلی الله علیه و آله و سلم منفی خویش را با عبادت های پی صلی الله علیه و آله و سلم در پی از حالت علاقمندی به گناه صلی الله علیه و آله و سلم به نفس (لومه) مبدل سازد، نفس صلی الله علیه و آله و سلم لومه نفسی است که زمانی انسان گناهی میکند نفسش او را از داخل ملامت مینماید و به او می گوید که در اشتباه است، به این معنا که وجودش را زنده ساخته، در هنگام ارتکاب و یا نزدیک شدن به گناه احساس ملامت و

اخلاق عالی: اخلاقی است که با وجود متصف بودن خود انسان به صفات عالی اخلاقی، ضرری به دیگران نرساند، و هیچگاه در تعامل با مردم آسیبی متوجه کسانی وجود دارند که متصف به اخلاق خوب هستند، و احکام و ارشادات الهی را بر خود خوب تطبیق می دهند، ولی در تعامل با دیگران بعضی از امور را فراموش می کنند.

اخلاق اعلا (ممتاز): اخلاقی را گویند که با وجود اینکه خودش دارای صفات عالی است و به دیگران نیز ضرری نمی رساند، بلکه در هنگام ضرر رسانیدن دیگران نیر عکس العمل منفی نداشته، و چنانچه در ماه مبارک رمضان انسان به عالی ترین مقام اخلاقی می رسد که:

«وَإِنْ أَمْرُؤٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَانَمَهُ فَلَيَقُولَ إِنِّي صَائِمٌ مَرَئِيْنَ».

قَوْجَمَهُ: «هرگاه کسی با او جنگ نماید و یا دشنامش دهد به او میگوید که من روزه دار هستم».

قوت و توانایی انسان زمانی در جامعه ثابت می گردد که او در هنگام توانایی ها خداوند صلی الله علیه و آله و سلم را فراموش نکرده و اخلاق خود را به مرتب عالی آن برساند، انسان زمانی دارای اخلاق بسیار عالی میباشد که در هنگام غصب، خشم خود را تحت تاثیر عقل خویش قرار داده خشمگین نشود و زمانی به مراحل عالی دشنام دادن دیگران صبر نموده زبان خود را از گفتن سخنان زشت حفظ نموده و در مقابل آن شخص عکس العمل فیزیکی نشان نداده، این لحظات بسیار سخت و دشوار برای بسیاری از انسانهای ضعیف الاخلاق میباشد، ولی انسانهایکه اخلاق شان مثل اخلاق رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شده است، این عملکرد را در ماه مبارک رمضان جامه عمل پوشانده و خود را برای نیل به این اخلاق عالی عادت میدهد.

عنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

روحی و معنوی آنهاست، این ضعف معنویت سبب بسیاری از بدبهختی ها می گردد، و بالآخره انسان را به یک حیوان درنده مبدل می کند که یک انسان، انسان دیگری را شکار می کند، به قتل می رساند، از وجود و سرمایه اش استفاده می کند، و فقط در باره خود فکر می کند، روزه ی ماه مبارک رمضان، در تعامل با دیگران بعضی از امور را انسان روحانیت و معنویت را زنده می گرداند، انسان مومن ارتباط قوی با خالق حاصل نموده، این قوت روحانی وی سبب میشود، که به فکر فقراء بیفتند و با آنان کمک کنند، بخاطر آشی میکنند، که با ایشان مخالفت داشته فکر میکند، به فکر دیگران می افتد، از خوردن حرام اجتناب می ورزد، و با این همه ارتباطات قوی که با خالق و سایر مخلوقات پیدا می کند، برای این انسان مومن یک نوع راحت معنوی پیدا می شود، که همه روان شناسان جهان در مورد همین آرامش روحی سرگردان میباشند.

۳- تربیت اخلاقی: یکی از بالاترین مراتب اخلاق ارتقای سطح اخلاق به عالیترین مقام آن یعنی اخلاق اسلامی است؛ اخلاق اسلامی همان اخلاقی را گویند که مطابقت با احکام و ارشادات اسلامی داشته باشد. اگرچه هر فرد مومن در ارتقای سطح اخلاقی خویش همیشه اسلامی برای این هدف استفاده می کند، ولی کسانیکه خود را آراسته به اخلاق اسلامی میسازند، مراحل اخلاقی را نیز مدنظر داشته و سعی میورزند که به همان مرحله عالی آن، خود را نایل سازند. ماه مبارک رمضان یکی از راه هایی است که برای رسیدن به این مرحله، انسان مومن را آماده میسازد.

اکنون لازم است نخست این مراحل را مورد مطالعه قرار دهیم و سپس نقش ماه مبارک رمضان را در آن ارزیابی نماییم:
اخلاق خوب: اخلاقی است که خود انسان دارای صفات عالی اخلاقی باشد.

شرم می نماید.

انسان مومن باز هم با عبادات یشتر، کوشش میکند، تا نفس خود را به مراحل عالی رسانده، او را به نفس (مطمئنه) برساند، نفس مطمئنه نفسی است که با درک حقیقت های زندگی و ارتباط قوی با خالق یکتا کاملاً مطمئنه زندگی می کند، او میداند که اکنون ذات بزرگی با وی است در تمامی مشکلات او را یاری میرساند، و این ارتباط قوی با خالق جهان اطمینانی را نصیب وی می کند که بسیاری از انسانهای بی دین با میلیونها رفاهیت مالی آنرا برایش فراهم کرده نمی توانند.

نفس مطمئنه همان نفسی که در روز آخرت به او خطاب میشود که: ﴿يَأَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَةُ ﴾^{۱۷} أَتَرْجِعُ إِلَيْكَ رَاضِيَةً مُّرْهِيَةً ﴾۱۸﴾
فَأَذْغُلُ فِي عَيْنِي ﴾۱۹﴾ وَأَمْلُ جَهَنَّمَ ﴾۲۰﴾ (نحو: ۲۷)

توضیح: «ای نفس مطمئنه! بسوی پروردگارت برگرد در حالیکه تو از پروردگارت راضی هستی و او نیز از تو راضی است، در صفت بندۀ هایم داخل شو و به جتنم داخل شو.»

۵- اوقای ایمان: در ماه مبارک رمضان قوت ایمان اوج می گیرد، رمضان برای هر کسی ثابت می کند که او چقدر خدا شناس است، زیرا در لحظات روز انسان در مقابل یخچال پر از میوه، غذا، آب و غیره خوردنیها و نوشیدنیها قرار می گیرد در حالی که هیچکس با وی نیست، او می تواند هر چیزی خواسته باشد، بخورد ولی این انسان به این عقیده است که در خداوند ﷺ است که مرا مراقبت می کند، او با وجود تنها یک بازهم خداوند ﷺ را مراقب خود دانسته از خوردن و نوشیدن اجتناب می کند.

قوی ترین ایمان همین است که

انسان مراقب خود را خداوند ﷺ دانسته در هنگام مقابل شدن با گناهان و اشتباهات او را یاد آورده، از آن گاه اجتناب ورزد. خداوند ﷺ می فرماید:

در بخش اجتماعی:

الف: در عصر امروزی افراد زیادی وجود

﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَّقِيبًا﴾ النساء: ۱

توضیح: «همانا خداوند متعال مراقب شماست.»

این قوت ایمان برای هر روزه دار، پدید می آید، به همین دلیل است که با خداوند ﷺ فرموده است که:

(الصَّيْمَامُ لِيْ وَأَنَا أَجْزِيْ بِهِ).^{۲۱}

توضیح: «روزه برای من است، و من آنرا پاداش میدهم.»

۶- آمادگی برای مبارزه با خواهشات: ماه مبارک رمضان به انسان قدرت می بخشد تا علیه خواهشات نفسانی و شهوانی خویش آماده مبارزه گردد.

حضرت علقمه ﷺ میرماید:

که قَالَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَا مَعْشِرَ السَّبَابِ مَنْ أَسْتَطَعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَرْوَجْ وَ مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصُّومِ فَإِنَّهُ لَهُ وَ جَاءَ». نبی کریم ﷺ فرمودند:

توضیح: هر کسی از شما که توانایی داشته باشد، ازدواج نماید، و هر کسی که نمیتواند، بر وی لازم است که روزه بگیرد، زیرا روزه برای وی وقاریه است.^{۲۲}

با روزه گرفتن برای انسان تقوا حاصل میگردد، و تقوا یکانه راهی است برای مبارزه با خواهشات نفسانی.

منظور از این حدیث پیغمبر ﷺ همان روزه ی نفلی است که برای جوانانی که توانایی ازدواج و نفقه را نداشته باشند، لازم است تا روزه بگیرند که از ارتکاب گناهان شان و قایه شود، ولی روزه ماه مبارک رمضان نیز درسی برای حاکمیت انسان بر نفس وی میباشد. زیرا رمضان وی را تربیت میکند که در این ماه که از امور حلال صرف نظر نموده است، در باقیمانده ماه ها میتواند از امور حلال استفاده کند.

نقش رمضان در ساختار جامعه:

روزه ماه مبارک رمضان نقش اساسی در ساختار جامعه انسانی داشته که این نقش ها را میتوان در نکات ذیل مورد مطالعه قرار داد:

در بخش اجتماعی:

الف: در عصر امروزی افراد زیادی وجود

دارند که لاف از حقوق انسان و حقوق بشر می زنند ولی در هنگام ضرورت گام های عملی آنان با وجود توانایی های بیشتر بسیار ضعیف میباشد، علت اساسی همین است که انسان نمی تواند دردی را احساس نماید که خودش به آن مبتلا نشده باشد، وقتی برای انسانی که در زندگی خویش هیچگاه گرسنگی را نچشیده باشد، و یا هیچ روزی شننه نشده باشد، چگونه میتواند احساس کند که کسانیکه در اثر خشکسالیها و جنگها هفته ها غذا نمی یابند و ماه ها از تشنگی رنج میبرند. بلی روزه ماه مبارک رمضان این احساس را در وجود انسان زنده می کند.

ولی متاسفانه در عصر امروزی به عوض اینکه مصارف خانواده در ماه مبارک رمضان نصف گردد، بلکه بر اساس تسلیمی که در مقابل خواهشات نفسانی و انتقال عبادت ها به عادات، مصارف خانواده ها چندین برابر می شود و به عوض اینکه رمضان ماه بیداری و مبارزه باشد، چنانچه فتح مکه و غزوه ی بدر در همین ماه صورت گرفته، ماه رمضان به ماه خواب و استراحت و بیکاری مبدل گردیده است.

در بخش فرهنگی: ماه مبارک رمضان مسلمانان را از پیروی فرهنگ های شیطانی و جاهلیت به پیروی از فرهنگ اسلامی می کشاند، ارتباط مومنان را با خداوند ﷺ بیشتر و قویتر ساخته، و محبت آنان نسبت به پروردگار مهریان بیشتر می شود، پیروی از فرهنگ های جاهلیت بر اساس محبت به این فرهنگ ها صورت می گیرد، و وقتی قلب انسان به محبت الهی تمایل بیشتر حاصل نماید به همان اندازه تطبیق فرهنگ ایمانی در داخل و خارج وجود انسان قویتر می گردد.

خداوند متعال برای همه ما اخلاق رمضانی عطا فرماید.

ماخذ:

۱- (بخاری حدیث شماره ۱۷۶۱).

۲- (بخاری حدیث شماره ۱۷۶۱).

۳- (بخاری حدیث شماره ۴۶۷۷).

د روژي آداب او فضائل

شيخ فريد الله ازهري

يعني: روژه و نیسی د خپلی یوی میاشتی. فرضیت یې په اجماع دامت سره هم ثابت دی او د وجوب سبب یې د رمضان میاشت ده.

آیا د صیام او صوم په منځ کې توپیر شته؟
په دی اوه علامه ابن عابدين ح وايی: (فَأَفَادَ أَنَّ مَذْلُولَ كُلًّا مِنَ الصَّوْمَ وَالصَّيَامِ وَاحِدٌ وَلَا دَلَالَةٌ فِي وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى التَّعْدُدِ).^{۱۰}

ڙپاره: د وړاندېني قول خخه معلومه شوه چې مفهوم د صوم او صیام دواړو یو دی، په کوم یو د دې دواړو کې خه دلالت په تعدد (زيارات والي) سره نشته. يعني صوم او صیام دواړه یو هه معنی او یو مدلول لري، کوم توپیر نه لري، چې صیام جمع دې صوم شي. نو دوی دواړو کې خه توپیر نه سبکاري؛ ح چکه چې په اسلامي نصوصو پېښه کې دواړه د (صوم) فعل

(صوماً او صیاماً) مصدر په (اول) پاره (صوماً او صیاماً) مصدر دی لکه: یو خير استعمال شوي دی لکه:

(ضوء او ضياء)، اگرچې هغه روژه چې د اجر، ثواب او د الله پاک د رضا لامل کېږي، هغه ده چې د درې ګونو مفطراتو د بنډولو سره، د دروغو، بدلو او پوچو خبرو او نارواوو کړنو

عبادت په قصد سره له خاص انسان خخه چې هغه مسلمان وي په مخصوص صفت سره چې د حیض او نفاس نه پاک وي، په مخصوص وخت کې چې عبارت دی له سپیده چاودو خخه تر لم پریوتو پورې، ته روژه ويل کېږي.
روژه په دویم هجري کال د شعبان په میاشت، د بیت المقدس خخه کعبې شریفې ته د قبلې له تحويل خخه تقریباً یو هه میاشت وروسته فرض شوي، نو نبی کریم صل نهه کلونو کې نهه رمضانه روژه نیولي؛ څکه هغه صل په یولسم هجري کال دریع الأول په میاشت کې وفات شوي.
روژه محکم فرض دی چې منکر یې کافریری او د مرتد معامله به ورسه کېږي، په ناغیری سره تارک یې د کوم شرعی عذر پرته فاسق ګنل کېږي.^{۱۱}

فرضیت یې په دې آیتونو سره ثابت شوي

دی: ﴿فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمُ الشَّهَرَ فَإِيَّاصُّهُ﴾ البقرة: ۱۸۵
يعني: بيا که کوم یو انسان دې ولیدی، نو ورته ووايه چې ما الرحمن ذات لره روژه نذر منلي ده. له دې امله به نن زه له هیچا سره خبرې ونه کرم.

روژه د شرعې په اصطلاح کې عبارت ۵۵: د درې ګونو مفطراتو (خوراک، خښاک او جماع (له زنانه سره کوروالي)) خخه د خان ژغورنې ته ويل کېږي، خو د تقرب او

الحمد لله رب العالمين القائل: كُتَبَ عَلَيْكُمُ الصَّيَامُ كَمَا كُتَبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقَوْنَ. [البقرة: ۲۱۸] والصلوة والسلام على محمد القائل: بُنَيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَالْحَجَّ وَصَوْمُ رَمَضَانَ. [منافق عليه] وعلى آله وصحابته أجمعين. وبعد:

روژې ته په عربي ژبه کې صیام ويل کېږي او صیام په لغت کې بندوالی ته ويل کېږي، لکه عرب وايی: (صامت الشمس) لمر بند شو، دا په هغه وخت کې ويلاي شو چې لمر د زوال په وخت کې د آسمان په منځ کې ودرېږي. په عربي ژبه کې د روژې بل نوم صوم دی، چې صوم په لغت کې د خبرو بندولو او خبرو خخه خان ساتني ته هم ويل کېږي، لکه الله پاک صل فرمایي: ﴿فَإِنَّمَا تَنْهَىٰنِ مِنَ الْبَشَرَ أَدَمَ فَقُولَتْ إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أَكُلَّ الْيَوْمَ إِنِّيٌّ﴾ برهه: ۲۶

يعني: بيا که کوم یو انسان دې ولیدی، نو ورته ووايه چې ما الرحمن ذات لره روژه نذر منلي ده. له دې امله به نن زه له هیچا سره خبرې ونه کرم.

روژه د شرعې په اصطلاح کې عبارت ۵۵: د درې ګونو مفطراتو (خوراک، خښاک او جماع (له زنانه سره کوروالي)) خخه د خان ژغورنې ته ويل کېږي، خو د تقرب او

اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلِيَرَوْجُ، إِنَّهُ أَعَضُّ
لِلْبَصَرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
فَعَلَيْهِ بِالصُّومِ، إِنَّهُ لَهُ وَجَاءُ.^۷

ڙباءه: خوک چي د نکاح د بوج توان لري، نو نکاح د وکري؛ حکه نکاح سترگي د حرام کتلو خخه تپتي ساتي (حفاڻت یي کوي) او د شرمگاه (حرام استعمال خخه) ساتنه کوي او خوک یي چي توان نه لري نو هغه دي روژه ونيسي؛ حکه روژه نيوول ده لپاره د خصي کولو په خير دي. له دي کبله په بل حديث کي راغلي دي: (لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَصَّى وَلَا اخْتَصَى، إِنَّ
خَصَاءَ أَمْتَى الصَّيَامِ).^۸

يعني: د ما امت خخه نه دي هغه خوک چي بل خصي کوي او يا خپل خان خصي کوي، د ما د امت خصي کول روژه نيوول دي. او علامه ملاعلی قاري حَفَظَهُ اللَّهُ ددي حديث په شرح کي فرمائي: (إِنَّهُ يَكْسُرُ الشَّهْوَةَ وَصَرَرَهَا).^۹

ڙباءه: حکه هغه (روژه نيوول) شهوت ماتوي او ضرري بي له منځه وري.

دوبيم: دروزي آدابو او فضایلو خخه ده هم دي چي روژه تي کي باید تقوی او پرهپزگاري شتون پيدا کري، لکه دا مفهوم د البقری سورت (۱۸۳) آيت کي وراندي ذكر شو، چي هغه کي دا يادونه وشوه چي د روزي فرضيت د دي لپاره شوي چي مور مؤمنانو کي، پرهپزگاري او تقوی منځ ته راشي، نو د هغه آيت په تفسير کي داسي ويلی شي: روژه مسلمان د خواهشتو پرسنودلو سره عادي کوي او په دي وسيلي سره کولي شي چي نفس د هغه نفسی خواهشونو او شرعی محرباتو خخه منع کري، روژه نيوول په انساني نفس کي خورا اغيز لري او د شهوانی قواوو په ضعيفوالی کي دبر اثر لرونکي ده او په انسانانو کي د تقوی او پرهپزگاري روحیه تقویه کوي او د سرکښن نفسی اصلاح په روژي سره منع ته راخي او د اسلامي شريعت د هخو احکامو عملی کول چي په نفس باندي گران او سخت وي آسان او سهولت سره عملی کيداي شي، تر خو روژه تي پرهپزگاره او تقوا دار شي.

ماتونکي ده). مگر صوم ويلاق شو د يادو درې گونو مفطراتو او هم د خبرو خخه بندولو ته، خرنگه چي په رومبنيو شرایعو کي وه، لکه د سورت مریم په (۲۶) آيت کي ورته اشاره شوي ده چي ذكر بي وراندي تير شو.^{۱۰}

د روزي آداب او فضائل: دروزي آدابو او فضایلو په اړه دومره وايم چي روژه مبارکه مياشت ده، پېر آداب، فضایل او صفات لري چي په خلورو، پنځو او شپرو مخونو مقالی کي یي را ټولول ناشونې دی، مگر د نموني او بيلکي په توګه هغه نصوص او احاديث ذکرکوم چي په هغه نصوص او احاديث ذکرکوم آداب، فضایل او صفات ذکرشوی دي، لکه لاندي نصوص:

لومړۍ: دروزي آدابو او فضایلو خخه دا هم دي چي روژه تي کي باید تقوی او پرهپزگاري شتون پيدا کري، لکه دا مفهوم د البقری سورت (۱۸۳) آيت کي وراندي ذكر شو، چي هغه کي دا يادونه وشوه چي د روزي فرضيت د دي لپاره شوي چي مور مؤمنانو کي، پرهپزگاري او تقوی منځ ته راشي، نو د هغه آيت په تفسير کي داسي ويلی شي: روژه مسلمان د خواهشتو پرسنودلو سره عادي کوي او په دي وسيلي سره کولي شي چي نفس د هغه نفسی خواهشونو او شرعی محرباتو خخه منع کري، روژه نيوول په انساني نفس کي خورا اغيز لري او د شهوانی قواوو په ضعيفوالی کي دبر اثر لرونکي ده او په انسانانو کي د تقوی او پرهپزگاري روحیه تقویه کوي او د سرکښن نفسی اصلاح په روژي سره منع ته راخي او د اسلامي شريعت د هخو احکامو عملی کول چي په نفس باندي گران او سخت وي آسان او سهولت سره عملی کيداي شي، تر خو روژه تي پرهپزگاره او تقوا دار شي.

خخه هم خان په کې وړغورل شي، لکه چي په دي روایت کي، چي په ډېر صراحت سره دا خبره ياده شوي ده: (مَنْ لَمْ يَدْعُ قَوْلَ الزُّورَ وَالْعَمَلَ بِهِ، فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدْعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ).^{۱۱}

يعني: چاچي دروغ او د هغه په مقتضى عمل پري نه بشنودلو، نو الله تعالى ته د داسي روژي هيش حاجت نشه، چي دي خپل خوراک او خښاک پرپردي. يعني الله تعالى داسي روژه او خولې بندول نه قبلوي او هيش ورته د قبولالي په نظر نه گوري. په دي اړه بل حديث په درېيمه شمېره کي هم راروان دي.

دا رنگه امام عيني رحمه الله په شرح د سنن أبي داود کي وابي: (والصوم واحدٌ وَ هُوَ الإِمسَاكُ لِغَةً، وَ شرعاً: إِمسَاكُ عنِ الْمُفَطَّراتِ).^{۱۲}

ڙباءه: صيام او صوم دواړه په لغت کي یو شي ته ويلی شي، چي هغه امساك (بندول) دي او په شرع کي درې گونو ماتونکو، بندولو ته ويلی شي، لکه چي مخکي پي تعريف تير شو.

څيئي پي داسي توپير کوي: کله کله یي داسي توپير کولاي شو، چي صيام ويلاق شو له درې واپو مفطراتو، يعني خوراک، خښاک او له جماع خخه بندولالي ته، سره د نيته، لکه په دي قول د الله تعالى کي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُنْتَ عَلَيْكُمُ الْأَصِيَامُ كَمَا كُنْتَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمْ تَعْلَمْ﴾

ڙباءه: اي هغه کسانو چي ايمان پي راوري (اي مؤمنانو!) فرض کري شوي ده پرتاسي باندي روژه، لکه چي فرض کړي شوي وه په هغه کسانو چي پخوا له تاسي خخه وو.

(لکه پخوانی امدونه او پېغمبران تر آدمه پوري)؛ لپاره د دي چي تاسي خان وساتي (له ګناهونو خخه او پرهپزگاران شئ؛ حکه چي روژه د شهوانی قوي

افسوس و آرزو های بی حاصل انسان بعد از مرگ

● ...يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيْهِ (سورة الحاقة ٢٥)

کسی که نامه اعمال اش به دست چپ اش داده میشود فریاد می زند که ای کاش! نامه «اعمال» مرا به من نمیدادند.

● ...يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاةِي (سورة الفجر ٢٤)

ای کاش! بخارط زندگانی «ابدی» آخوند خود چیزی میکردم.

● يَا وَيْلَتِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَخِذْ فُلَانًا حَلِيلًا (سورة الفرقان ٢٨)

وای بر من، ای کاش! فلان انسان را دوست خود انتخاب نمی کردم.

● ...يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ (سورة الأحزاب ٦٦)

ای کاش! ما «در حیات خود» اطاعت از اوامر الله و رسول اش میکردم.

● ...يَا لَيْتَنِي اخْتَدَثْ مَعَ الرَّسُولِ سَيِّلًا (سورة الفرقان ٢٧)

ای کاش! «من در دنیا» در راه رسول الله قدم بر می داشتم.

● ...يَا لَيْتَنِي كُثُّ مَعَهُمْ فَأَفْوَزَ فَوْزًا عَظِيمًا (سورة النساء ٧٣)

ای کاش! که من هم با انها (اهل بهشت) میبودم تا به رستگاری بزرگ میرسیدم.

● ...يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا (سورة الكهف ٤٢)

ای کاش! کسی راشریک پروردگارم قرار نمی دادم.

● ...يَا لَيْتَنَا نُرُدْ وَلَا نُكَذِّبْ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (سورة الأنعام ٢٧)

ای کاش! ما را «به دنیا» باز می گرداندند، تا آیات پروردگار را تکذیب نکرده و ایمان می آوردیم

● يَا لَيْتَنِي كُثُّ ثُرَابًا (سورة النباء ٤٠)

ای کاش! خاک میبودم.

روزه د نفس د تزکیې او درو

● در رمضان د روزي فرضيت او حکمت:
﴿إِنَّمَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [البقرة: ١٨٣].
ژباره: اې مؤمنانو! پر تاسو باندي روزي داسي فرض کړاي شوي دي، لکه خنګه چې له تاسونه پر مخکنيو امدونو فرض کړاي شوې وي، د دې لپاره چې پرهیزگاره شي.

● در رمضان د روزي مقام او ارزښت:
﴿كُلُّ عَمَلٍ إِبْنٍ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامُ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ﴾ (صحیح البخاری).
ژباره: د آدم د اولادې قول اعمال هغوي له دي، پرته له روزي، چې هغه زما (الله) لپاره ده او زه يې بدله ورکوم.

● در رمضان روزه د اسلام ستنه ٥٥:
﴿بَنِي الإِسْلَامُ عَلَى حَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجَّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ﴾ (متفق عليه).
ژباره: اسلام پر پنځو (ستنو) ولاردي: د دې ګواهی ورکول چې پرته له الله بل هېڅ (په حقه) معبد نشه او محمد ﷺ د هغه استازى دی، د لمنځونو ترسره کول، زکات ورکول، حج ادا کول او در رمضان میاشتې روزي نیوں.

● در رمضان د روزي آداب:
﴿الصِّيَامُ جُنَاحٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صُومٍ أَحَدُكُمْ فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَضْحَبُ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلِيُقْلِلْ: إِنِّي صائمٌ﴾ (صحیح البخاری).
ژباره: روزه (د دوزخ او گناه په وړاندې) سپر ده، نوکه چیرې له تاسي د یوه روزه ووه، ناوړې او په لوړ غږ خبرې دې نه کوي، که چیرې چاورته سپکې سپورې وویلې یا یې جګړه ورسره وکړه، نو (ورته) ودې وايې: زما روزه ٥٥.

د پیاوړ تیا مبارکه میاشت

● در رمضان در روزې اجر او ثواب:

{مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، عُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبٍ} (متفق عليه).

ژباره: چاچې در رمضان روزه د ایمان له مخې او د ثواب په تمہ ونیوله، تېر (واره) گناهونه به یې ورته وبنسل شي.

● در رمضان در روزې دالي:

{وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَخَلُوفٌ فِي الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. لِلصَّائِمِ فَرَحَتَانٌ يُفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ بِفَطْرِهِ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ} (صحیح البخاری).

ژباره: قسم په هغه ذات، چې د محمد ﷺ زوند د هغه په لاس کې دی، د الله جل جلاله په نزد د روزتی د خولي بوی د مشک له بوی خخه زیات خود دی. روزتی لوه دوه خوبنۍ دی: کله چې روزه ماته کړي، په خپل روزه ماتي خوشحاله شي او کله چې له خپل رب سره مخ شي، په خپلې روزې خوشحاله شي.

● روزه حانګړی عبادت دی:

{إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يَقَالُ لَهُ: الرَّيَانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَئِنَّ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُولُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أَعْلَقَ فَلَمْ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ} (متفق عليه).

ژباره: په جنت کې یوه دروازه ده، چې (ریان) ورته ويل کېږي، د قیامت په ورخ به ورخخه روزتیان (جنت ته) ننوځي، پرته له هغوي بل هېڅوک ورته نه دا خلیږي و به ويل شي: روزتیان چېرته دی؟ روزتیان به ولار شي، له هغوي نه پرته بل هېڅ کس (له دې دروازې) خخه نه ننوځي، کله چې هغوي داخل شي، دروازه به وتړل شي او بل هېڅوک ورته نه شي ننوټلای.

د عذر لرونکو افرادو لپاره رخصت:

{فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَّهُ مِنْ أَيَّامٍ أُخْرَ} [البقرة: ۱۸۴].

ژباره: نو که له تاسي نه خوک ناروغ او یا په سفروي، نوبیا (دې) له نورو ورخو د خورل شویو روزو (شمېر (پوره) کړي.

نقش و ارزش آب در نفعی

● اهمیت مهم آب

آب مایه حیات و نعمتی است که خداوند متعال آن را به شکل و افر و رایگان برای بندگان و موجودات دیگر در روی زمین اعطا نموده است و می فرماید: «وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ؟ وَهُرَّچِيزْنَدَه اَى را از آب پدید آوردیم آیا ایمان نمی آورند» (آلیه ۳۰ سوره انبیاء)

● آب نعمت بزرگ الهی است

نشان میدهد که آب نقش مهم و ارزشمند ای در حیات همه موجودات زنده، داشته و برای انسان در تحفظ آن تأکید زیاد شده است و بخش فراوانی از این آیات نظیر: «... وَكُلُوا وَلَشْرَبُوا لَاتَسِرْفُوا »^(۱) - «... وَأَسْقِنُوكُمْ »^(۲) - «وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً »^(۳) مصدق بر شمردن نعمتها الهی نیز است؛ از اینرو، این بخش از آیات به طور صريح یا غیر صريح، بندگان خدا را به شکر این نعمت بزرگ فرا میخواند. «[۱] ۱۳۱ عرف - [۲] ۲۷ مرسلا - [۳] المؤمنون»

● آب را اسراف نکنیم!

... وَكُلُوا وَاشرَبُوا وَلَا شُرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ «[۱] ۱۳۱ عرف»

ترجمه: و بخورید و بیاشامید و اسراف مکنید، که خداوند مشرفان را دوست نمیدارد. اسراف به معنای تجاوز از حد اعتدال است. صرفه جویی در مصرف آب برای هر فرد یک امر لازمی است، و لو در منطقه ای زندگی می کنید که پراز آب باشد. متناسبانه منابع آب در بسیاری از نقاط کشور ما محدود است، روز به روز از اثر بی توجهی ما آب کم و کمتر می شود!

● احیاء و آبادی محیط زیست با آب

در این کره خاکی هر کجای که آب باشد، آبادانی، سرسبزی و زندگی است و هر کجای که از فیض و برکت آب محروم باشد، صحرای خشک و سوزان است. به این حکمت و تدبیر الهی در آیات قرآنکریم اشاره شده است.

«... وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحِيِّ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا، لَئِنْ فِي ذَلِكَ لَا يَأْتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ» «... وَإِذْ آسَمَ آبَ «باران» را فرستد تا «به وسیله آن»، زمین را پس از مردن زنده گرداند، هر آینه در این امر نشانه های است برای مردمی که می دانند.» «الروم» ۲۴

الصَّبْرُ، وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَ ... حَتَّى
يَدْخُلَ الْجَنَّةَ).^{١٠٠}

زِيَادَة: د سلمان فارسي حَمَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ شَدَّدَ روایت دی، چې وايي: رسول اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ د شعبان مياشت په وروستي ورخ کې مونبر ته په وينا کې وفرمايل: اي خلکو! تاسو باندي د برکت ډکې او با عظمتي مياشتې سيوري غورولي، یوه شپه د دې مياشتې (قدرشې) د زر مياشتونه غوره ده، الله عَلَيْهِ شَدَّدَ روزه فرض کړي ده او په شپوکې يې په خپل بارگاه کې قيام (يعني د تراویح لمونځ) يې نفلی عبادت بللي دې، هرڅوک چې په نفس باندي ګران عملی کول چې په نفس باندي ګران او سخت وي آسان او سهولت سره عملی کيداۍ شي، تر خو روزه تي پرهېزگاره او تقوا دار شي.

روژه مسلمان د خواهشاتو پرېښودلو سره عادي کوي او په دې وسيلي سره کولی شي چې نفس د هغو نفسي خواهشونو او شرعی محramato خخه منع کړي، روزه نیول په انساني نفس کې خورا اغیز لري او د شهوانی قواوو په ضعيفوالی کې ډېره اثر لرونکې ده او په انسانانوکې د تقوی او پرهېزگاره روحيه تقویه کوي او د سرکښن نفس اصلاح په روزې سره منځ ته راخې او د اسلامي شريعت د هغو احکامو عملی کول چې په نفس باندي ګران او سخت وي آسان او سهولت سره عملی کيداۍ شي، تر خو روزه تي پرهېزگاره او تقوا دار شي.

- ١- الفقه الاسلامي وأداته للدكتور وهبة الزحيلي، ٣ توک، ١٦٢٩ مخ.
- ٢- سنن الترمذی بتحقيق بشار عواد معروف، باب منه، د حدیث شمېره: ٦٦٦.
- ٣- رد المحتار على الدر المختار لابن عابدين، محمد أمين بن عمر بن عبد العزيز بن عابدين الدمشقي الحنفي (المتوفى: ١٤٥٢ھـ)، كتاب الصوم.
- ٤- صحيح البخاري، بابُ مَنْ لَمْ يَدْعَ قُوْلَ الزُّورِ، وَالْعَمَلُ بِهِ فِي الصَّوْمِ، د حدیث شمېره: ١٩٠٣.
- ٥- شرح سنن أبي داود لأبي محمد محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين الغيتابي الحنفي بدر الدين العيني (المتوفى: ٨٥٥ھـ)، باب كيف الآذان.
- ٦- معجم الفروق اللغوية أبي هلال الحسن بن عبد الله بن سهل بن سعيد بن يحيى بن مهران العسكري (المتوفى: نحو ٣٩٥ھـ)، لومړي توک، ٣٢٥ مخ، د (١٣٠١) شمېره توپیر په ضمن کې ذکر شوی.
- ٧- متفق عليه، و أخرجه الإمام البخاري في باب: الصَّوْمُ لِمَنْ خَافَ عَلَى تَفْسِهِ الْعَزَمَةِ، برقم حدیث: ١٩٠٥، وأيضاً في بابُ مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ الْبَاءَةَ فَلِيَصُمُّ، برقم حدیث: ٥٠٦٦.
- ٨- شرح السنة لمحيي السنة، أبو محمد الحسين بن مسعود بن محمد بن الفراء البغوي الشافعي (المتوفى: ٥١٦ھـ)، بابُ فَضْلِ الْقَعُودِ فِي الْمَسْجِدِ لَا تِنْظَارُ الصَّلَاةِ، حدیث شمېره: ٤٨٤.
- ٩- مرقة المفاتيح شرح مشكاة المصايح لِلْعَلِيِّ بن (سلطان) محمد، أبو الحسن نور لِلنَّعْمَانِ الدين الملا الهروي القاري (المتوفى: لِلنَّعْمَانِ ١٤١٠ھـ)، باب المساجد و موقع الصلاة، د حدیث شمېره: ٧٢٤.
- ١٠- صحيح ابن حزم، بابُ فَضَائِلِ شَهْرِ رَمَضَانَ إِنَّ صَحَّ الْخَرْمُ، ٣ توک، ١٩١ مخ، د حدیث شمېره: ١٨٨٧، فضائل الأوقات للبيهقي، بابُ فِي فَضْلِ شَهْرِ رَمَضَانَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ أَيْهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتُبَ....، ١ توک، ١٤٦ مخ، د حدیث شمېره: ٣٧.

دروزی مبارکہ میا شت او زکات

شاه محمود "درویش"

له حوض کوثر خخه و خبی اوبه او ترهعه به
تیری نه شی خو چی داخل شوی نه وي جنت
ته، البته داغی میاشتی لو مری لس و رخی د
پاکی خدا حَمْدُ اللَّهِ د رحمت سبب دی، دوههمی
لس و رخی یی د گناهونو د بخشنی سبب دی
او دریمی لس و رخی یی جنت ته د داخلیدو
سبب دی، همدا رنگه هげ خوک چی سهول
(آسانیا) را پریه دی میاشت کی په خپل نوکر
او تر لاس لاندی کسانو باندی، نو پاک
خدای حَمْدُ اللَّهِ ده توله گناه بخشنی او د دوزخ
له اور خخه یی ژغوری، همداشان د حضرت
عبدالله بن عمر حَمْدُ اللَّهِ خخه راویت دی چی
جناب حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمایلی دی: ستاسو
ظاهري پاکی او نظافت هげ وخت بشپر کپری
چی ستاسو باطن په توبه، استغفار او رجوع
خدای حَمْدُ اللَّهِ ته پاک او سپیخای شی او
خدای حَمْدُ اللَّهِ ستاسو ظاهري بني او اجمامو ته
نه گوري بلکی ستاسو زرونو او عملونوته
گوري، نو نیکمرغه به وي هげ انسان چی تول
عمر او په خانگری توګه دروزی په مبارکه
میاشت کی په ربستینی توګه د پاک
خدای حَمْدُ اللَّهِ عبادت په بنه توګه ترسره کپری او
خپل ظاهر او باطن په توبه، استغفار او
خدای حَمْدُ اللَّهِ ته په صدق او اخلاق رجوع
کولو پاک او سپیخلی کپری، نو ای د پاک
خدای حَمْدُ اللَّهِ بنده گانو! راخئ چی د حضرت
محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په پورته غوره او با ارزښته وينا
رغنده فکر و کړو او په ربستینی توګه یی پرخان
تطیق او عملی کړو ترهعه چی د دنیا او عقبی
شیگنی مو په برخه شي، البته خومره نیکمرغه
به وي، هげ مومن مسلمان چی په دی مبارکه
میاشت کی په ربستینی توګه د پاک

هیچ نوع کمبیت نه راخی، همداشان حضرت
سلمان فارسی رض فرمایلی دی: چې حضرت
رسول اکرم صلی الله علیہ و آله و سلم د شعبان د میاشتی په وروستی
ورخ چې سباته یې روزه وه وفرمایل: [اې]
خلکو په تحقیق سره د روزې مبارکه میاشت
راغله په دی میاشت کي یوه شپه ده، چې په
دغې شپه کي عبادت کول د زرونورو میاشتو
له عبادت خخه غوره دی] نو خدای
باک صلی الله علیہ و آله و سلم په همدي میاشت کي روزه فرض
کړي ده او د شپې عبادت یې په نفل کې
حسابیوري، که خوک یو فرض عمل وکړي نو
دنورو میاشتو او یوا فرضونو په اندازه اجر او
ثواب لري دا میاشت د صبر ده او د صبر بدله
جنت دی یعنی چې هر خه موجود دی خود
باک خدای صلی الله علیہ و آله و سلم د حکم پرځای کولو لپاره له
هفو خخه استفاده کولی نه شو، د خوا خوری
میاشت هم ده او په دغې میاشت کي په یقین
سره چې د هر مومن رزق او روزې زیاتیری
نو خوک که د یو روزه لرونکي روزه ماتي ته
خواړه برابر او وری کړي له دی لامه به یې
ګاه معاف او له دوزخ خخه به د هغه د
زغورنې سبب شي او د روزه لرونکي د روزې
د اجر او ثواب په اندازه به دی شخص ته هم
جر او ثواب ورکړي له دی پرته چې د روزه
لونکي له اجر او ثواب خخه کم شي په دی
رونډ صحابه وو پوبنتنه وکړه: مونږ خو دومره
څخه نه لرو چې روزه لرونکي ته روزه ماتي
ورکړو، پیغمبر صلی الله علیہ و آله و سلم و فرمایل: دا ثواب د هغه چا
صیب کېږي چې روزه لرونکي ته روزه ماتي
ورکړي که په اندازه د یو غور پشیدو، او یو
و یا یوه دانه خرما هم وي اوکه، یو روزه
لونکي، چامورکړ نو خدای صلی الله علیہ و آله و سلم به په هغه

له شک پرته چې روژه د خان ساتل دي له
خوراک، خبناک او جماع خخه د سبا له
ختلو تر مابنامه يعني د لمر ترپريوتلو پوري،
د دغې مياشتي روژه الله ح فرض کريده او
د شبې قيام يعني د تراویح لمونځ يې د ثواب
ذریعه گرځولی دي، د تراویح لمونځ شل
ركعته سنت دي او جماعت په کې سنت
کفایې دي، خوک چې په دي مياشت په یوه
نيکي د الله ح نزديوالی حاصل کړي داسې
ده لکه چې په غير د رمضان کې يې فرض
اداکړي وي، او خوک چې فرض اداکړي
هغه داسې دي لکه چې په غير د رمضان يې
اويا فرضه اداکړي وي پیغمبر عليه الصلوات
والسلام فرماليي دي:

ڙباره: (او دا میاشت له خلکو سره د خواخوری او مرستي کولو میاشت ده) په دې میاشت کي له خلکو سره همکاري، خواخوری او امداد له نورو میاشتونه ڏير توپير لري څکه دا میاشت داسې میاشت ده چه په دې کي د هر مومن رزق او روزي زياتيري او په دې میاشت کي له نورو مومنانو سره مرسته او امداد ڏير فضيلت او ثواب لري لکه خنگه چې پيغمبر ﷺ فرماليي دي: خوک (اول) چې په دې میاشت کي يوه روزه لرونکي ته روزه ماتي ورکړي نو دغه روزه ماتي دده لپاره د ګناهونو د معافيدو او د دوزخ له اور نه د خلاصيدو سبب ګرخي او د روزه لرونکي په شان ده ته اجر او ثواب ورکول ګړي، مګر ددغه روزه لرونکي د روزې په ثواب کي ده ته

۱۰۱

三

1

رکن کی خای لری یو خه رنا و اچوم.
د زکات تعريف: زکات په لغت کی د پاکی په معنا دی او په شريعت کی د تاکلی مال (نصاب) خخه تاکلیو اشخاصو ته د نیت د لرلو سره د مال یوی تاکلی برخی ورکولو ته زکات وايسي. زکات د اسلام د پنخو بناوو خخه یوه بنا ده او د شرطونو د موجوديت په وخت کی پر مسلمان باندي فرض کپري، زکات د قرانکريم په آياتونو او نبوي احاديو شو سره فرض شوي دي په چا چي فرض وي نو د هعه په نه ادا کولو گنهگار او له فرضيت خخه یي منکر کافر دي، زکات سريره پردي چي الله تعالى د امر پرخای کول دي لاندي گتني هم لری:

الف: داسلامي ورورولي اپيکي پياوري کوي.
ب: له اپو کسانو خخه د نا اميدي احساس لری کوي.

ج: د فساد، غلا او د بل په مال د تجاوز مخنيوي کوي.
د: په مال کي خير او برکت پيدا کوي.
و: د آخرت اجر او ثواب بي هم لويء گته ده. س: کومه شهه چي مال د لاس ته راولو په وخت کي په مال باندي پيداشوي وي له منحه پوري.

د زکات د فرضيت شرطونه: زکات دلاندي شرطونو د موجوديت په وخت کي په مسلمان باندي فرض کپري:

۱- اسلام. ۲- عقل. ۳- بلوغ. ۴- حریت (آزادی). ۵- نصاب. ۶- د مالک کامل ملکت کي په مال پوره یو قمری کال تيريدل. ۷- مال یي له ضروري اپتياو خخه زيات وي او پور ورياندي نه وي. ۸- په دې موده کي د مال خخه د گتني اخيستلو امکان.

د پورتنيو شرطونو په پام کي نيلو سره زکات په کافر، ليوني واره هلك او غلام باندي نه فرض کپري او هم په هعه چاچي د نصاب مالک نه وي فرض نه دي او هم په هعه مال کي چي پوره یو کال د مالک په ملکت کي کنه وي، زکات نه فرض کپري هعه که نه وي، زکات اخلي لازمه نه ده خوک چي زکات اخلي لازمه نه ده چي په دې پوه وي چي د زکات مال ورته ورکول کپري.

د زکات نصاب: د زکات نصاب هعه معيني انداري مال ته وايسي چي

حیض او نفاس په وخت کي مگر هعه خوک چي ناروغى بي دوامداره وي او د روغتيا اميد ونه لری او هعه کسان چي شيخ فاني وي بايد چي فديه ورکپري، يعني د روزي د هري ورخى په مقابل کي یو چارك غنم، او ياد ورخى له نرخ سره سم یي به ورکپري، او که چرپي خوک قصدا روزه و خورى نو کفاره ورياندي لازميри.

نو اي مسلمانانو ورونو! رب العالمين پر خپلو بندگانو خومره مهربان ذات دی چي په خپلو فرض کپاي شويو احکامو کي بي هم خپلو بندگانوته د اپتيا په وخت کي آسانتنياوي په پام کي نبولي دي، همدا زنگه لکه خنگه چي د روزي مباركه میاشت کي خوراک، خښاک او جماع کول د پيشلمي له کولو وروسته او د سهار د لمانځه له آذان نه ورياندي منع دي بيا د مابشام د آذان تر کولو پوري چي ددي ترڅنګ روزه خيني نوري خانګړتياوی هم له خانه سره لري، يعني د ورخى په اوبردوکي پر خوراک، خښاک او جماع سريره بايد نامحرمو ته ونه گورو، حرام خيزته لاس ورنه وپو، د ناوريه کارونو په لور قدم اوچت نه کپو، ناروا خبروته غورونه نيسو، دروغ ونه وايو او د نورو له غيبيت خخه هم بايد پرهيز وکړو ترهغونو چي پاک خدai مو د رېښتو روزه لرونکو په کتار کي حساب او زمونږي تولي دعاګانۍ په خپل دربار کي مستجاب کپري.

همدا راز مور تول په دې پوهيرو چي قرآنکريم د الله تعالى کلام دي او حدیث د حضرت محمد ﷺ قول، فعل او تقریر (د یوکار ليدل او پري چوب پاتي کېدل) دي. له قرانکريم او نبوي احاديثو خخه د شرعی حکم اخیسته د مجتهدينو دنده ده، مجتهدينو ته فقهاء وايي نو د فقهی علم هعه علم دي چي له شرعی احکامو خخه بحث کوي کوم چي له قرانکريم او نبوي احاديثو خخه استنباط شوي وي یا به بل عبارت هعه علم دی چي له فرایضو، واجباتو، سنتو، حلalu، حرامو، حقوق او ادابو خخه بحث کوي بناء د فقهی علم د خپل خان، خالق، کورنى، تولني په ورياندي زمونږ حقوق او دندې تاکلی او د عباداتو احکام بي راته بيان کپري دی چي اوس غواړم د زکات د احکامو په اپوند چه د اسلام د پنځه بناوو په خلورم

خدای عبادت وکپري، په سمه طريقه روزه ونيسي او بيا ما بشام هم خپله روزه په بشپړو حلallo خورو ماته کپري، همدا دول دورخى په اوبردوکي په خپل کارو بارکي صادق، په راکره ورکپه کي با انصافه او د ناروا خبرو، ناوريه کارونو، د دروغ ويلو او د نورو له غيبيت کولو خخه بي په بشپړه توګه خان ساتلى او پرهيزبي کپري وي، نوبى له شکه چي د داسې رېښتنې مؤمن مسلمان تولي دعاګانې به د پاک خدای په دربار کي مستجاب، هيلې به بي په حقیقت بدلي او بي شميره أجرونه او ثوابونه به بي په نصیب شي. همدا شان د يادولو ور د چي د روزي مبارڪ میاشت په دغه مبارڪ آيت باندي ثابت دی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُنْ عَلَيْكُمْ أَكْمَامُ الْأَصْيَامِ كَمَا كُنْتُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ مَلَكُمْ تَنَقَّلُونَ﴾ الفرقه: ۱۸۳

ڦباوه: (اي هغه کسانو چي ايمان لري فرض ده په تاسو باندي روزه لکه خنگه چي فرض وه په تيرو امتونو باندي ترڅو تاسو کي د پرهيزگاري صفت پيداشي).

نو د روزي شرایط په لاندي ډول دي:
 اسلام، عقل، بلوغ او روغتيا ده، همدا راز کوم مسلمان کولي شي چي خپله روزه ماته کپري خانګړتياوی هم له خانه سره لري، يعني د په لاندي ډول بي روښانه کپو:

لومړي:- که چېري یو شخص د روزي په مبارکه میاشت کي ناروغ شي او د خپل ناروغى له زياتيدو خخه ويره ولري بايد چي خپله روزه ماته کپري.

دويوم:- شيخ فاني يعني هغه خوک چي دزيات لوړ عمر خاوند وي او ونه شي کپاري چي روزه ونيسي.

درېږم: هغه مسافرين چي د روزي نیول ورته ستونزې پيداکوي.

څلورم: بنځي د حیض او نفاس په وخت کي.

بناء که خوک د دغه معدرتونو په پام کي نیولو له مخې خپله روزه ماته کپري او بيا خه شي پري لازم کپري کولي شو په دې توګه بي یادونه وکپو:

هغه خوک چي ناروغ وي هر وخت چي بي روغتيا تراسه ګړه نو خومره روزي یې چي خورپلوي وي په هماځه شمير بايد چي قضائي روزي ونيسي، همدا راز مسافرين او بنځي د

زکات لازمیوی.
په دې هم باید پوه شې چې د خمکی د حاصلاتو په ذات کې د مالک عقل، او بلوغ شرط نه دی بلکې د صغير او ليونی خخه هم اخیستل کېري که چېري د خمکی خبتن مسلمان نه وي اسلامي دولت دنده لري چې د خمکی په خبتن باندي خراج کېردي، خراج هفه تاکلى حق دی چې اسلامي دولت یې د هغى خمکي د حاصل خخه اخلی چې مالک يې مسلمان نه وي او اسلامي دولت دا هم حق لري چې په هغو خمکو چې خبتن یې نه کري خراج وتاکي.

د زکات د معرف خایونه: د زکات مال په لاندې خایونو کې مصرفيري:

فقیوان: یعنې هغه کسان چې د هغوي ټول مال د هغوي له اصلی ضرورته پرته یوه نصاب ته هم نه رسيري.

مساکین: هغه خلک دی چې هیڅ شی نه لري.
عاملین: هغه اشخاص چې اسلامي دولت د زکات راټولولو لپاره تاکلى وي، او نور معاش ونه لري.

مؤلفة القلوب: هغه خلک دی چې له اسلام سره د دوي د مينې پیدا کپدو مطلب وي.
موبیان (غلامان): هغه کسان دې چې د خپل آزادي د لاس ته راټولو لپاره مال ته صروت لري.

- پوروبۍ (فرضداران): هغه کسان دې چې لاس ته راړونه یې د قرض خخه لږ وي او د قرض (پور) لپاره کوم مالي مدرک ونه لري.
- ابن سبیل: هغه مسافر چې مال ونه لري او یا پې خپل مال ته لاس نه رسيري.

- فی سبیل الله: هغه خلک دی چې د الله په لاره کې دې لکه مجاهدين او د ديني علومو زده کونکي چې مرستې ته اړيتا لري.

پېښو هیوادوالو! تاسو چې دیوتابکلي نصاب خاوندان یاست کوبښن وکړي چې د خپل د مال زکات په سمه طریقه مستحقو کسانوته ورکړي تر خو هم بیوزلو هیوادوالو سره یو خه بېښه وشي او هم د زکات له امله ستاسو د مال د پاكې او صفائی سبب وګرځي او له بله پلوه ستاسو په مالونو کې د برکت سبب هم شي، دغه راز اړينه ده هغه کسانو ته چې تراوسه یې د خپل د مال زکات نه وي ادا کړي هڅه دي وکړي چې دروژې په مبارکه میاشت کې خپل زکات مسکنناو او بیوزلو خلکو ته ورکړي.

سره زر، سپین زر او تجارتی مالونه ولري او د درې واپو قيمت د سرويا سپينو زرو نصاب ته رسيري زکات په کې فرض دي که چېري د تجارتی مالونو نصاب د کال په اول او آخر کې تکمیل وي ولې د کال په نيمایي کې نصاب خخه لږ وي د کال آخرته اعتبار ورکول کېري.

د نفوډو پیسو نصاب: په مروجو نفوډو پیسو کې چې د سرو يا سپينو زرو نصاب ته رسيدلې وي زکات فرض دي، نغډې پیسې هم د سرو او سپينو زرو سره جمع کېري که چېري یې د سرو او سپينو زرو نصاب پوره کاوه زکات په کې فرض دي، د سرو زرو، سپينو زرو او تجارتی مالونو په زکات ورکولو کې د مروجو پیسو ورکول جواز لري.

د خارویو د زکات لومړنۍ نصاب:

د خارویو (حیواناتو) له جملې خخه یوازې په خلورو (۴) پوله خارویو کې چې د کال زیانه برخه په صحراءکې وخری او تاکلى نصاب ته رسيري زکات په لاندې دول فرض دي.

د سرو زرو د زکات نصاب: د سرو زرو د زکات نصاب شل (۲۰) مثقاله سره زر دي چې د گرامه سره مساوي دې یعنې که سره زر پنځو په کمو اوبنانو کې زکات نشتله.

۱- د اوشنانو نصاب پنځه (۵) خرنده اوشنان دي چې زکات یې یو پسه يا د هغه قيمت دي، له ۲- په ديرشو (۳۰) خرنده غوايانو او ميسنو کې زکات یو کلن خوسی يا د هغه قيمت دي او په شل هغه خخه په کمو کې زکات نشتله.

۳- په خلويښتو (۴۰) خرنده پسونو کې زکات یو پسه یاد هغه قيمت دي که تر خلويښتو لږ وي زکات نه لري. آسونه خاص نصاب نه لري بلکې هغه آسونه چې په صحراءکې خري نو خبتن یې اختيار لري چې د هر آس خخه یو دينار ورکړي يا دا چې ټول آسونه قيمت کېري او له هرو دووسو (۲۰۰) درهمو خه پنځه (۵) درهمه زکات ورکړي.

د غلو داون او میوو زکات: د خمکي حاصل داني او میوې تاکلى نصاب نه لري همداراز د کال تیریدل په کې شرط نه دی او په لاندې دول سره یې زکات ورکول کېري:

۱- که چېري خمکه د باران يا جاري او بولکه د ویالو او یا رودونو او بول خروبوله نو د خمکي د حاصل زکات یې عشر (لسنه) برخه دي.

۲- که چېري خمکه په ماشين، ارهت او نورو داسې وسیلو چې دې انسان یاخاروی تکلیف غواړي او به کېري، يا مصرف ته ضرورت لري په هغه کې د عشر نيمایي (یوپه شلو) کې

د نفوډو پیسو او تجارتی مالونو زکات: د تجارتی مالونو زکات: په تجارتی مالونو کې چې قيمت یې د سرو يا سپينو زرو نصاب سره برابوري زکات فرض دي، همدا راز که یو شخص

فَوْلِلِ رَوْزَه مَهْ مَبَارَكِ رَمَضَان

عبدالرحمن حازم

ترجمه: من برای خدای مهریان روزه (سکوت و خود داری از گفتار) را نذر کرده ام و به همین دلیل امروز با انسانی سخن نمی گویم.

در این آیه کریمه که کلمه صوم ذکر گردیده به معنی امساك و خویشتن داری از سخن گفتن است.

صوم و یا روزه در اصطلاح فقهی به معنی خویشتن داری از کارها و اعمالی است که موجب باطل شدن روزه است، که باید همراه با نیت عبادت و تقرب به خداوند ﷺ از هنگام طلوع فجر صحیح صادق الی غروب خورشید صورت گیرد.^۱

فرضیت روزه ماه مبارک رمضان

روزه ماه مبارک رمضان یکی از فرایض و رکن سوم اسلام پیغمبر است که فرضیت آن با استناد از قرآن کریم و سنت نبوی و (اول)

اجماع امت اسلامی به ثبوت رسیده است، طوری که خداوند متعال می فرماید: ﴿يَأَيُّهَا أَذَّلِينَ مَاءَمُوا كُتُبَ عَلَيْكُمُ الصَّيَامُ كَمَا كُتُبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَنَقُّلُونَ﴾ البقرة: ۱۸۳

ماه مبارک رمضان یک فرست بزرگ برای شخصیت سازی انسان های مؤمن است، پس باید با بهره گیری از این فرصت طلایی، در نیکو ساختن اعمال (عبادت و اخلاق)، حسن سلوک و معاشرت، ایثار و فدا کاری، ترحم و شفقت، هم دلی و هم سوی استفاده اعظمی نمود.

چونکه روزه ماه مبارک رمضان یکی از پنج بنای اسلام است که دارای احکام، فضایل، ویژگی ها، خصوصیات و فوایدی می باشد، می خواهم در ارتباط به فواید این ماه پرمیمنت، باعظمت و بابرکت با استفاده از مراجع مختلف این مقاله را جهت تنویر افکار عامه تهیه نموده تا مصدر خدمت به هموطنان عزیز و مسلمان خویش باشم، در نخست به معرفی این ماه بزرگ می پردازم و در ادامه فوایدی را که مربوط به این ماه بافضلیت است تحریر می نمایم.

تعريف روزه

روزه در لغت به معنی خویشتن داری و امساك است، چنانکه در قرآن کریم به همین معنی آمده است:

﴿إِنِّي نَذَرْتُ لِرَبِّنِي صَوْمًا فَلَنْ أَكُلَّ الْيَوْمَ إِنْسِيًا﴾ مريم: ۲۶

چکیده

پرامون فواید روزه ماه مبارک رمضان در این سر آغاز و یا مباحثی وجود دارد که ما را جهت رسیدن به اصل موضوع کمک می کند، همین گونه تعریف روزه، سیر تاریخی و زمان فرضیت آن بالای مسلمانان، فواید رمضان که شامل فواید روحی، فواید اجتماعی، فواید طبی و صحی، فواید اخروی و نتیجه گیری مقاله می باشد ذکر گردیده است.

مقدمه

ماه مبارک رمضان ماه صیام و قیام، ماه تلاوت قرآن کریم، لیلة القدر، تقوا و معرفت، نزول برکت و رحمت، ماه مغفرت گناهان، فرحت و سرور، ماه تعاوون و همکاری، ماه توصیه امر به معروف و نهی از منکر، ماه دعوت و اندرز، قصد و اراده، صبر و گذشت، ماه بخشش و آزادی، ماه صدقه و احسان، ماه قبولیت دعا، رفعت درجات، افزایش حسنات، عفو و آمرزش، ماه سخاوت الله متعال برینده گان با انواع نعمت ها و ماهی است که دهه آخرش نجات از دوزخ و در این ماه دروازه های بهشت باز و دروازه های دوزخ بسته می شود.

دار، مرد و زن، غلام و آقا در یک وقت روزه می‌گیرند و در یک وقت معین افطار می‌کنند.

بنابر این هیچ غنی و سرمایه دار باداشتن همه اسباب خوردنی و باتمام قدرت و شوکتی که دارد، نمی‌توانند قبل از رسیدن وقت افطار، روزه خود را بخورند و فقیر روزه دار هم همین گونه است، در حالی که هر کدام اینها به طور مساوی احساس گرسنگی و تشنگی می‌کنند.

روزه چنان عزیز و گرامی است که تمام افراد خانواده را با یک محبت و صمیمیت خاص دور سفره افطار جمع می‌کند و آنها با خوشحالی تام و کامل کنار هم گرد آمده روزه خویش را افطاری نمایند و این اجتماع و این گرد هم آمدن و این جمع شدن بزرگ کنار سفره افطار همه و همه از برکت این ماه با عظمت است.

روزه ماه تعاون و همکاری است که انسان های مقترن و سرمایه دار را به ایثار و کمک به فقراء فرا می‌خواند که با عطاایا، بخشش و صدقات شان به فقرا رسیده گی نمایند.

چونکه با این عمل کرد شان قلب و دل فقراء را شاد، اجر و پاداش بزرگی را نزد الله متعال کسب می‌نمایند.

همچنان روزه ماهی است که به مردم نظم، اتحاد و اتفاق می‌آموزاند، عدالت و مساوات را در دل های مردم مستقر می‌کند و میان مردم محبت و مهربانی و خصلت احسان و ایثار را ترویج می‌کند و جامعه را از وجود شر و فساد پاک می‌سازد.

فواید صحی و طبی روزه

امین الدین سعیدی نظریات اطباء را در مورد فواید طبی روزه به صورت کل جمع بندی نموده، که به طور ذیل می

نشانه ها و آیات روشنی از ارشاد به حق و حقیقت باشد و میان حق و باطل (در همه ادوار) جدایی افکند.

فواید روزه ماه مبارک رمضان

ماه مبارک رمضان برای انسانهای مؤمن فواید زیادی دارد که اکنون میخواهیم بعضی از فواید ماه مبارک رمضان را ذکر نمایم که این ماه مبارک در دنیا برای انسان های مسلمان چه اندازه مفید است و در آخرت برای آنها چه چیز ها را به ارمغان می‌آورد.

فواید روحی رمضان

روزه عبادتی است که انسان ها را به صبر، تحمل و حوصله مندی عادت می‌دهد و به انسان ها نیرو و قدرت می‌دهد که نفس خویش را از خوردن آب، غذا باوجود احساس گرسنگی و تشنگی و از شهوت و لذاید زناشوهری و تمایل نفس به آن خود را کنترول نمایند.

فایده دیگری ماه مبارک رمضان این است که به قلب انسان مسلمان خشوع، خضوع، عجز و انکسار، آرامش و نرمش را به وجود آورده و به انسان قوت و نیروی ایمانی می‌بخشد و در مقابل وسوسه های شیطانی او را حفاظت میکند.

روزه به انسان آموزش می‌دهد که چگونه به الله متعال ارتباط برقرار کند و چگونه حلقوت و شیرینی این ارتباط را بچشد و چگونه این ارتباط و پیوند را مستحکم باقی بماند.

همچنان روزه به وجود انسان چنان احساس را ایجاد می‌کند که به واسطه آن شیرینی و لذت ایمان به دست می‌آید.

فواید اجتماعی رمضان

روزه مظہر مساوات و برابری عملی است که میان افراد جامعه عدالت، برابری و تسويه را متحقق می‌سازد. فقیر و سرمایه

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید! بر شما روزه فرض شده است، همان گونه بر کسانی که پیش از شما بوده اند فرض بوده است، تا باشد که پرهیزگار شوید.

پیامبر ﷺ در مورد فرضیت روزه این ماه با برکت و با عظمت می فرمایند:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَىٰ حَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَالْحَجَّ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ»^{۱۸۵}

اسلام بر پنج بنا استوار است: گواهی دادن به اینکه معبد برحقی جز الله ﷺ وجود ندارد و اینکه محمد ﷺ بنده و فرستاده خداوند ﷺ است، برپا داشتن نماز دادن زکات، ادائی حج و روزه ماه رمضان. آیه متذکره بیان گر قدامت روزه است، از قدیم الزمان بین انسان های مومن مروج بوده، اگر ادیان قبل از اسلام، ادبیات و قصص مصریان قدیم، چینی ها، یونانی ها را مورد مطالعه قرار دهیم در خواهیم یافت که روزه میان آنها به گونه متفاوت مروج بوده است، امروز هم در کشور های اروپایی و برخی از کشور های آسیایی و پیروان سایر ادیان و مذاهب از جمله: در مذهب کاتولیک ها و پروتستان ها میتوان مشاهده کرد.

روزه ای که بالای امت محمد ﷺ فرض گشته شده حکم آن در سال دوم هجری آمده است که توسط این آیه کریمه برای مسلمانان ابلاغ گردید:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾^{۱۸۵} البقرة: ۱۸۵

ترجمه: ماه رمضان ماهی است که قرآن در آن فرو فرستاده شده است تا مردم را راهنمایی کند و

روزه چنان عزیز و گرامی است که تمام افراد خانواده را بایک محبت و صمیمیت خاص دور سفره افطار جمع می کند و آنها با خوشحالی تام و کامل کنار هم گرد آمده روزه خویش را افطار می نمایند و این اجتماع و این گرد هم آمدن و این جمع شدن بزرگ کنار سفره افطار همه و همه از برکت این ماه با عظمت است.

قرآن کریم می گوید: پروردگارا! من او را شب ها برای خوابیدن نگذاشتم پس شفاعتم را در مورد او قبول کن. اینجاست که شفاعت آنها پذیرفته می شود.

حدیث شریف متذکره به این موضوع اشاره می کند که اگر شخص روزه دار در صورتی که از روزه خوب پاسداری بکند و آنچه را که روزه می طلب انجام دهد و قرآن کریم که کتاب الله ﷺ است مطابق به آن زندگی خویش را تنظیم نماید و آنرا همیشه تلاوت کند؛ اینجاست که هردوی آنها در پیشگاه الله متعال قرار گرفته برای روزه دار و عاملین به قرآن کریم شفاعت می کنند.

روزه سبب دخول به جنت می گردد
روزه فریضه ای است که به ﷺ انجام آن وعده دخول جنت و ﷺ وارد شدن به بهشت از دروازه ﷺ مخصوصی به نام ریان از طرف ﷺ (اول) خداوند سبحان داده شده در رابطه از حضرت سهل ﷺ روایت است که می فرماید:

«عَنْ سَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَأْبَا

گناه و معاصی باز میدارد و در آخرت مانع دخول آن به دوزخ می شود، قسمی که رسول گرامی ﷺ می فرماید:

«الصَّيَامُ جُنَاحٌ»^۳

ترجمه: روزه سپر است (سپری در برابر آتش جهنم یا سپری است در برابر مرتكب شدن انسان به گناه).

حدیث شریف فوق بیان گر این است که اگر روزه دار به طریقه درست روزه بگیرد و از اعمالی که سبب کاستن پاداش روزه می شود، جلوگیری کند، روزه در مقابل گناه و زشتی ها در دنیا و از آتش دوزخ در آخرت برای او سپر و مانع واقع می شود.

روزه سبب شفاعت در قیامت می گردد
روزه طاعت و عبادتی است که در روز قیامت برای صاحبیش در حضور خداوند ﷺ شفاعت می کند و نمی گذارد که انسانی که روزه گرفته و به روزه احترام و ارزش قائل شده و از آن به خوبی پاسداری نموده در آتش دوزخ سقوط بکند، در رابطه از عبدالله بن عمر رض روایت است:

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الصَّيَامُ وَالْقُرْآنُ يُشَفِّعُانَ لِلْعَبْدِ فِي قُوْلِ الصَّيَامِ: أَيُّ رَبٌّ، إِنِّي مَنْعَثُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفَعْنِي فِيهِ، وَيُقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعَتْهُ النَّوْمَ بِاللَّيلِ فَشَفَعْنِي فِيهِ فَيُشَفِّعَانِ»)^۴

ترجمه: از عبد الله بن عمر رض روایت است که می گوید: رسول اکرم ﷺ فرمود: روزه و قرآن برای بنده شفاعت می کند.

روزه می گوید پروردگارا! من او را روز ها از خوردن و نوشیدن مانع شدم، پس شفاعتم را در باره او قبول کن.

توان آن را چنین خلاصه و فورمولندی نمود:

۱- جلوگیری از اختلال و مزمن شدن روده ها و به خصوص در هنگام که تخمیرات معده و روده، مریض را دچار درد های شدید می سازد.

۲- جلوگیری از چاقی که معمولاً ناشی از پر خوری می شود.

۳- جلوگیری از فشار خون.

۴- جلوگیری از امراض شکر و قند.

۵- تداوی و معالجه امراض چشم (از جمله ورم ها، ورم شبکیه، ورم بافت ملتحمه، آب مروارید و آب سبز در چشم).

۶- جلوگیری از امراض قلب که توان با تورم باشد.

۷- جلوگیری از التهاب های مزمن مفاصل، به خصوص که توان با امراض چاقی باشد.

۸- تداوی اکثر امراض حاد و مزمن.

۹- تداوی امراض جهاز هاضمه، کلیه، کبد (کیسه صفراء).

۱۰- معالجه و تداوی امراض سوء هاضمه، مرض مخصوص کبد (کیسه صفراء) که موجب زردی می گردد.

فواید اخروی روزه

روزه دارای انواع و اقسام مختلف است و خداوند بزرگ برای تمام آنها پاداش و اجر مستقل داده و از میان همین روزه ها روزه ماه مبارک رمضان است که بالای مسلمانان از طرف خداوند منان فرض گردیده صائمهین با گرفتن آن فواید و اجر را که الله تبارک و تعالی وعده کرده از آن خود می سازند و اینکه به توضیح آنها می پردازم.

روزه یعنی سپر مسلمان

روزه در دنیا انسان مسلمان را از ارتکاب

يَقَالُ لِهِ الرَّيْانُ يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ
غَيْرُهُمْ»^(۵)

ترجمه: ((از سهل)) روايت است که نبي اکرم فرمود: بهشت، دروازه اي دارد که به آن (ريان) می گويند. روز قيامت، فقط روزه داران از آن دروازه، وارد بهشت می شوند. و غير از آنها کسی ديگر از آن، وارد نمی شود)).

این سخن گهر بار رسول اکرم صلوات الله علیه و آله و سلم این را می رساند که خداوند كريم برای روزه داران ارزش بسيار زيادي قايل است و به آنها به دидеه قدر و احترام می نگرد و برای آنها وعده دخول به بهشت را داده و برای آنها دروازه مخصوص را به نام ريان مسمی کرده که از آن فقط روزه داران و صائمين وارد می شوند و برای هیچ کس اجازه وارد شدن از آن دروازه را نمی دهد بناءً روزه داران ارزش و قدر اين نعمت بزرگ را بدانند و تلاش نمایند که از آنها در مقابل اين احترام خداوندي ناسپاسي و قدر نشاناسي پذیدار نشود.

روزه سبب مغفرت گناهان
روزه گرفتن با ايمان و اخلاص سبب مغفرت عفو و بخشش گناهان می شود، اگر انسان مرتكب گناه می شود و با اين آمدن رمضان مبارک روزه می گيرد و از الله منان طلب آمرزش و بخشش می خواهد، الله تعالى گناهان گذشته او را می بخشد، در رابطه از حضرت ابی هریره رض روايت است که می فرماید: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا عُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ

ذنبه». ^(۶)

ترجمه: ابو هریره رض روايت می کند که هفتاد سال فاصله ايجاد می کند.

رسول اکرم صلوات الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که ماه رمضان را از روی ايمان و برای حصول اجر و پاداش، روزه بگيرد، گناهان گذشته اش، آمرزیده ثواب و برای هر عمل خوب، پاداش اجر و می شوند.

حديث شريف فوق الذكر به ما اين را بيان عتاب در نظر گرفته شده است.
بناءً ما مبارك رمضان از جمله اعمال می کند که اگر انسان مسلماني به هدف رضایت پروردگار و به غرض حصول اجر و خوب و عبادتی است که در هر لحظه آن اجر و پاداش نهفته است و اين ما با پاداش روزه ما مبارك رمضان را می گيرد فضيل و با برکت هم عمل روزه دار سالم می سازد و هم برای آنها گناهان گذشته او را می بخشد.

روزه ميان صائم و آتش دوزخ فاصله
صحتمندي به ارمغان می آورد و هم زندگي اجتماعي آنها را تنظيم و هم در ايجاد می کند
آخرت آنها را پيش خداوند سرخ روی، رضامندي پروردگارش يك روز روزه می گيرد، الله تعالى به مقصد ارج گذاري و احترام ميان بنه اش و آتش دوزخ فاصله زياطي ايجاد می کند، قسمی که از ابو خويش خوبی ها را کسب کرد.

ماخذ:

۱- فقه السنۃ: تأليف سيد سابق: مترجم:
دكتور محمود ابراهيم.

۲- صحيح بخاري: شماره حديث: ۸.

۳- صحيح بخاري: شماره حديث: ۱۸۹۴.

۴- شعب الایمان: ۱۸۳۹.

۵- صحيح بخاري: شماره حديث: ۱۸۹۶.

۶- صحيح بخاري: شماره حديث: ۳۸.

۷- صحيح بخاري: شماره حديث: ۲۸۴۰.

وَعَنْ أَبَى سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ حَرِيفًا»^(۷)

ترجمه: ((از ابو سعيد خدری رض روايت است که: رسول اکرم صلوات الله علیه و آله و سلم فرمود: نيست هیچ بنه که روزه می گيرد يك روز برای خدا سبب آن او را به قدر هفتاد ساله را از دوزخ دور می دارد)).

حديث شريف فوق بيان گر حالتي روزه داري است که يك روز را به خاطر جلب رضایت، خوشنودی پروردگارش روزه می گرد، می خواهد که با اين عملکرد خويش الله تعالى را راضی سازد و الله تعالى در مقابل عمل نیک که بنه اش

د روژي روحاني او ټولنېزی کې او فضائل

محمد یوسف صدیقی

ده مخني ته اينسي وي او د منع کولو هم خوک نه وي، خو انسان د رب العالمين لپاره د عبادت احساس، د هغه اطاعت او رضا لپاره تر لمр لويدو پوري لوبره او تنده په خان مني. دا خکه چي د هغه په زره، سترگو او فکر باندي د الله تعالى واكمني دومره قوي ده، چي د لمр له لويدو یوه شبيه مخکي د خه خورلو او خبنلو د قادر مطلق نافرمانۍ ګئي. په خوبني، خوشحالۍ او پاک احساس سره نیکمرغې شيبې ته انتظار باسي، کله چي په روژه ماتي کې د الله تعالى له حقيقي نعمتونو خخه د خوند په اخیستلو سره د شکر کلمه ووايي دا هغه روح دی چي د روژي اصلی موخه ده او همدغه موخه د هر مسلمان لپاره مطلوبه ده چي په دې دنيا کې له راتلو سره سم له ګناهونو خخه روژه ونيسي تر خود ژوند د سفر په پاي ګئي افطار د رب تعالى په ليدو سځکنه وي.

د روژي نیولوسره د بسوآخلاقو وده
 روژه د الله سبحانه و تعالی له
 (اول) لوري د خان د پاکوالۍ او تقوا
 عمل بلل شوي دی. حقیقت دا
 دی چي که خوک په یوه
 میاشت کې د ظاهري او باطي
 آدابو سره روژه ونيسي؛ نو د
 هغې په برکت سره زهد او تقوا،
 اخلاق، استقامت، صبر او
 داسي نور صفات پيداکيري،
 چي انسان تول کال له ګمراهۍ د

خمکي خاوند يې له منځه وړي، په دې توګه اصلي نباتاتو ته د به حاصلاتو زمينه برابرېږي او په پايله کې د نباتاتو حاصلات نسبتاً لوپېږي؛ نو په ټول کال کې د یوې میاشتې بې ساري او بې مثاله روژه د غفلت، نفاق، غرور او تکبر هغه روحې ناروغرۍ (ګناهونه) له منځه وړي چې د انسان په روح کې پيداکيري، روژه روح ته قوت ورکوي او د نیکو اخلاقو او اعمالو په ترسره کولو کې د هغوي د خوبني د زياتولي سبب ګرځي.

په روژه کې له دیاکاری خخه نفي
 لمونځ، زکات، حجج او نور عبادات خپل ظاهري وجود لري. د هغو په ادا کولو سره ځیني وخت په انسان کې د دیاکاری احساس پيداکيري او اخلاق له منځه ځي چې هغه د عبادت موخه ده. خو روژه یېا هغه عبادت دی چې د دیاکاری مخنيوي کوي، دا خکه چې روژه په ظاهري توګه وجود یا مجسم حرکات نلري او روژه دار لپاره کومه لاره نشته چې وښي دی روژه لرونکي دی؛ نو دا د اخلاق او عبادت خبره ده چې روژه دار او د هغه د خالق تر منځ ده، بل خوک نه پري پوهيري.

د الله تعالى د بندګي او حاکميت احساس

د الله تعالى له لوري خپلو بنده ګانو ته هر ډول نعمتونه ورکول کيري او کوم ډول چې وغوارې د الله تعالى له نعمتونو خخه په هر خای او هر وخت کې تري استفاده کولي شي، خو روژه داسي عبادت دی چې هر ډول نعمتونه، خښاک او خوراک د

الحمد لله وَكَفَى، وَصَلَواتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَى عَبْدَهُ الْمُصْطَفَى، تَبَيَّنَا مُحَمَّدًا وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَهْلَ الْوَقَى، وَسَلَامٌ تَسْلِيمًا كَثِيرًا. أَمَّا بَعْدُ:

د عباداتو هدف چي رب تعالی یې خپلو بنده ګانو ته د ترسره کولو امرکوي، یوازې او یوازې د یو خو ځانګړو حرکتونو ترسره کولو هدف او مرام نه دی، بلکې په دې ټولو کې د انسان د بدنه او روح د اصلاح او روزني مفهوم پروت دی، په دې سره د کاثناتو خالق غواړي چي انسان د مراتبو په لحظه سره دباطني او ظاهري بنې د روزلو له لاري لور مقام ته ورسوي، همدا لامل دې چې رب لايزال د خپل تخليقی قدرت دغه فلسفه د عبادت د نظام په بنه یو داسي روزنيز نظام انسان ته ورکړي دې چې بل هيڅ مخلوق ته نه دی ورکړل شوي. روژه د عبادت د الهي نظام یو له مهمو عناصرو خخه ده. د روژي ځیني معنوی او ټولنېزې اغیزې ستاسو حضور ته وړاندې کوم، ترڅو لوستونکي د روژې په مبارکه میاشت کې د فکر او عمل له لاري د روژې د ظاهري او باطي آدابو په ترسره کولو سره د روژې له حقيقي نعمتونو خخه برخمن شي.

د روژي روحاني حکمت او اثر

کله چې د خمکي خاوند په کرونده کې تخم وکري؛ نو خه وخت وروسته له خاورې خخه نرم او نازارکې توقې را خرگندېږي. په عین وخت کې ځیني زيان رسونکي بوتي په خاوره کې وده کوي او د اصلی نباتو د ودي مخه نيسې؛ نو د

بشنی ذریعه گرخوی ده.
رسول اکرم ﷺ فرمایی:
(قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفرَلَهُ مَا تَقْدَمَ مِنْ ذَنَبٍ».
زیاره: خوک چې د رمضان د میاشتې روژه د ایمان په تقاضا او د شواب لپاره ونسیسي نو د هغه وړاندیني ګناهونه بښل کیري.

قال صلى الله عليه وسلم: وَمَنْ قَاتَهُ
رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفرَلَهُ
ما تَقدَّمَ مِنْ ذَنْبٍ.^(٤)

ڇاپهه: خوک چي د رمضان په مياشت
 کي دشپي قيام وکپي (د تراويخ لمونج او نفلونه) د ايمان په تقاضا او د ثواب لپاره، نو د هغه وراني ديني گناهونه بنسل
 کيرزي:

دا مبارکه میاشت د مسلمانانو لپاره د
مغفرت یو بنه فرصت برابروی، دا چې
انسان ډېر عاجز او ناتوانه دی، نو ضرور
له انسان خڅه په یولسو میاشتو کې
ګناهونه کېږي او د کال دا یوه میاشت
چې په رمضان سره یادیري، الله تعالي
پر خپلو بندګانو لوی فضل کړي او دا
میاشت ېي ورته ډالي کړي.

روزہ چی د رحمت، مغفرت او د
جهنم له شدید اور خنہ د خلاصون
میاشت ده، په دی میاشت کي الله ﷺ
خپلو بندہ گانو ته د روزني زمينه
برابروي. انسان په دی میاشت کي لوره،
تنها هم جسته کوي.

کله چې انسان وېرى شي، نو فکر ته
 يې راخې چې زه خورم، دا د رب
 تعالي له لوري پر ما لوی نعمتونه دي
 چې ماته راکول کېدل او ما يې شکر نه
 دی ادا کړي، بله خبره د لوري سره
 انسان ته دا فکر ورکوي چې نورو
 وختونو کې انسان په مړه خیته ډوډي
 خورله، خو ګاونډه کې يې داسي کورني
 وي چې هغوي د خورلو لپاره هېڅ نتل؛
 نو مسلمانان په دې مياشت کې د
 سخاوت زده کړه کوي، نو خکه دې
 مياشت ته د سخاوت او صدقو مياشت
 هم ويل کېږي.

انسانانو ته د بې وزله خلکو سره مرسته

عبادت، فضیلت، رحمت، خواخوری،
امداد او د پاک خدای ﷺ د پیرزوینی
میاشت ده. د دی تر خنگ روژه چینی
نوری خانگرتیاوی هم له خانه سره لري،
يعني د ورخی په او برد و کې پر خوراک،
خیناک او جماع سریبره باید نامحرمو
بسنخو ته ونه گورو، له حرامو خخه خان
وژغورو، د ناوړه کارونو په لور قدم او چت
نه کړو، ناروا خبروته غور ونه نیسو، دروغاغ
ونه وايو او د نورو له غیبت خخه هم باید
پرھیز وکړو. ترهفو چې رب العلمين مو د
ریستینو روژه لرونکو په قطار کې حساب
او زمونږ ټولې دعاګانې په خپل دربار کې
مستجاب کړي. د روژې مبارکه میاشت له
فیض او برکته ډکه میاشت ده، الله تعالی په
دغه میاشت کې د لیلة القدر شې ګرځولې
ده، چې فرمایی:

﴿إِنَّ أَنْزَلَنَا فِي لَيْلَةَ الْقُدرِ ۚ وَمَا أَدْرِكَ مَا يَأْتِيَهُ
الْقُدرُ ۖ لَيْلَةُ الْقُدرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۗ نَذَّلَ
النَّجَّارُ كَهْ وَالرُّوحُ فِيهَا يَأْذِنُ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أُمَّةٍ
سَلَّمَ هُنَّ حَقًّا مَطْلَعَ الْفَغْرِ﴾ (القدر: ۱-۵)

کپری دی. ته خه پوه شوپی چې لیلہ القدر
خه ده. لیلہ القدر شپه تر زرو میاشتو بشه
ده. په دغه شپه کې له هر شي نه امان دی،

دعاه سپه د سپيدو نر راحتو پوري ۵۵.
د دغې شېپې په فضيلت کې پوره سورت
ناازل شوی دی او د دې شېپې په فضيلت
کې زيات احاديث روایت شوي دي:
رسول اکرم ﷺ فرماني:

أَتَّاکُمْ رَمَضَانَ شَهْرَ مِبَارَكٍ فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَ تُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ، وَ تُغْلَقُ فِيهِ مَرَدَّةُ الشَّيَاطِينِ، لِلَّهِ فِيهِ لِيَلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ.^{٤٢}

وْبَاهُهُ: پر تاسی د رمضان مبارکه میاشت راغله چی الله تعالی د دغه میاشتی روزه پر تاسی فرض کرپی ده په دغه میاشت کی د جنت دروازی پرانیستل کیری، د دوزخ دروازی بندیری، په دی میاشت کی شیطاناں تول کیری، په دی میاشت کی الله ﷺ لره یوہ غوره شبے ده چی په دی شبے کی عبادت کول له زرو میاشتو غوره دی. الله تعالی د دغه میاشتی روزه نیول او په هغه کی قیام کول د بندگانو د گناهونو د

خخه ساتي او په مستقیم دول يې نیکي
او نیغې لارې ته سوق کوي، ترڅو د
روژې بله میاشت را ورسیبوي او په هغه
کې بیا د یوې میاشتني لپاره روزنه ترلاسه
کړي او د خدای جلاله د رحمت په سیوري
کې نوي کال ته قدم ووهې.

د اسلام په مبارڪ دين کي روزه
خانگري فضيلت او اهميت لري. د دي
مياشتني روزي پر هر مسلمان، عاقل، نر
او بنڌه باندي په تول کال کي یو خل
يوه مياشت فرض دي، لکه خنگه چي
رب تعاليٰ فرمادي:

لِمَنْ يَأْتِيهَا الْأَذِنَّ مَاءَتُوا كُبَّ عَلَيْكُمُ الْعَصِيَّامُ
كُمَا كُبَّ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

البغرة: ١٨٣

زیارہ: (ای مؤمنانو! پر تاسی (داسی)
روڑھ فرض کر شوی ده، لکھ پر هغو
کسانو چی فرض کر شوی وہ چی تر
تاسی پخوا وو.

الله تعالى يه دغه مياشت کي قرآن
ناازل کري، لکه فرمایي:
﴿سَمِّرْ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْفُرْقَانُ
هُدًى لِلنَّاسِ وَبَشَّارٌ مِّنَ الْهُدَىٰ﴾

زبارة: (د روژي میاشت هغه (میاشت) ده چې قرآن په کې نازل شوی دی، چې د خلکو د پاره هدایت دی او د هدایت لپاره روښانه دلایل او (حق او باطل) تر منځ بېلوونکي دی.

روزه د اسلام له پنجو ارکانو خخه يو
 رکن بيلو كيري. عن ابن عمر، رضي
 الله عنه قال: قال رسول الله صلى
 الله عليه وسلم بنى الإسلام على
 خمس: شهادة أن لا إله إلا الله
 و أن محمدا رسول الله، و
 إقام الصلاة، و إيتاء الزكوة،
 والحج، و نهاد المأثم

٤٦

وَسَعْيٍ، وَكُوِّنِي رَسَدَنِي .
زِبَابِه: اسلام پر پنخو بنسٹیونو
 درول شوی، دالله پاک پر
 یووالی او د محمد ﷺ پر رسالت
 گواہی ورکول، دلمانځه ترسره
 کول، د زکوہ ورکول، که وس و؛
 نو د بیت الله شریفی حج کول او
 د رمضان روزه نیول دی. دا
 مبارکه میاشت په حقیقت کې د

اجر او ثواب ورکوم. حدیث شریف خخه مور ته دا جوته شوه چې د روژې مبارکه میاشت دیر دعزمت اوبرکت میاشت ده.

په یو بل حدیث شریف کې راغلې چې د جنت په دروازه کې یوہ دروازه ده چې د هغې نوم "الریان" دی، په دی دروازې به د فیامت په وړخ یوازې روژه داران داخلېږي: (وَمِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرِّيَانِ).^{۸۰}

ڦباءه: او که خوک روژه دارانو خخه وي؛ نو د ریان له دروازې خخه به دعوت شي.

بى له شکه چې روژه د برکتونو او رحمتونو میاشت ده، د الله تعالى د رحمتونو سیوری هره شیه پر خپلو مخلوقاتو او په خانګې توګه پر بنده گانو پرروت وي. خو د روژې فضیلت دومره بي ساری دی، چې شپه او ورخ يې د رحمتونو بارانو نه وي، په دې ساعتونو کې د نفلونو ثواب د فرائصو په خير او د فرائصو ثواب اویا چنده زیاتېږي.

نو د الله تعالى د رضا او خوشحالی په خاطر باید له خپلو دنیاوی چارو خخه ځانونه خلاص کړو او د روژې په مبارکه میاشت کې د پاک رب حضور ته د یوه قفیر په خير حاضر شو تر خو د ډیرو ثوابونو مستحق ګګړو.

ماحدونه:

- ۱- صحيح البخاري - (۱۱/۱).
- ۲- سنن النسائي - (۱۲۹/۴).
- ۳- صحيح البخاري - (۱۶/۱).
- ۴- معجم ابن الأعرابي - (۹۶۹/۳).
- ۵- صحيح البخاري - (۱۷/۸).
- ۶- صحيح مسلم - (۱۰۱۸/۲).
- ۷- السنن الكبرى للبيهقي. ط المعرف بالهند - (۲۷۳/۴).
- ۸- صحيح البخاري - (۲۵/۳).

حدیث شریف کې راغلې دی:
(عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«مَنْ لَمْ يَدْعُ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلِ بِهِ
وَالْجَهَلِ، فَلَنْ يُسَمِّنَ لِلَّهِ حَاجَةً أَنْ يَدْعِ
طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ».^{۸۱}

ڦباءه: رسول اکرم ﷺ فرمایلې دی چاچې (په روژه کې) دروغ ویل، په هغه عمل کول او د جهل صفات پرینښودل، الله تعالى د هغه خوراک او خبناک پرینښودل تو هه اړتیا نه لري، همدا راز په یو بل حدیث شریف کې راغلې:

(يَا مَعْسِرَ الشَّبَابِ، مَنْ أَسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْأَبْعَادَةَ فَلِيَتَرْجُّحْ، فَإِنَّهُ أَغْضَنَ لِلْبَصَرِ، وَأَحْبَبَنَ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءَ).^{۸۲}

ڦباءه: اي د څوانانو تولیه! په تاسو کې چې د چا بدنبې روغتیا او د نکاح توان پوره وي هغوي د واده وکړي، خکه واده انسان دې ته برابروي چې سترګي لاندي (محفوظي) ولري او خپل خان له زنا وړغوري، او خوک چې د واده وس (تواں) نلري هغه دې روژه ونيسي، خکه په روژې سره شهوت کمېږي.

نو د رسول الله مبارک د دغې مبارکې او زړينې وينا خخه دا معلومه شوه چې روژه د هر چوں نفسی خواهشاتو د کټروول یوہ لویه وسیله ده، کوم څوانان چې د واده وس نلري هغوي باید روژه ونيسي، لکه پورته چې حدیث کې دا خبره واصحه شوه، دا خکه چې روژه یو ډول علاج ده او د روژې په برکت سره په انسان کې شهوانیت طبعاً کمېږي، کله چې د انسان شهوانیت طبعاً کمېږي، کله چې د انسان شهوانی صفت مراوی کېږي د عباداتو سره يې اړیکه ټینګیرې، کله چې انسان عبادات ډیر کړي د شیطان له وسوسو خخه خان ژغورلې شي، په دې صورت کې په انسان کې روحاښت او روحي پاکوالی زیات شي، په زړه کې يې ویره او تقوا خای ونيسي، په یو حدیث قدسی کې راغلې (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَقُولُ اللَّهُ: الصَّوْمُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ)).^{۸۳}

ڦباءه: له أبو هريرة رضي الله عنه خخه روایت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمایل: روژه زما لپاره ده او زه يې

ورښایي چې د مساکینو او بوزلو خلکو سره مرسته وکړي، کله چې انسان په روژه کې د لوړې سختي ووینې؛ نو د یوه بوزله د لوړې احساس به ورسره پیدا شي.

لكه خنګه چې موږ پورته حدیث ذکرکړ دا د مغفرتونو میاشت هم ده، انسان چې کله پیدا شوي؛ نو له ګناهونو او بې لاریو سره لاس او ګریوان دی له همدي امله الله تعالى خپلو بنده ګانو ته د روژې د میاشتی فرصت ورکړي، چې د خپلو ګناهونو مغفرت او د دوي نیک عملونه دوه چنده حسابېږي.

په دې میاشت کې الله تعالی دې فضیلتونه او حکمتونه غښتني دی، د روژې معنا او مفهوم خه دی؟ په تولنیزه توګه یې خه ګتني متصروري دی؟ او په دې مبارکه میاشت کې خه درس پرورت دې؛ نو د دغو پوبنتونو مطرح کولو او په دې اړه پوره او مکمل معلومات دې ژور دقت او وخت ته اړتیا لري. که دا میارکه میاشت له فردې یا وګرنیز پلوه وګورو؛ نو ډاکتران یا طب پوهان هم په دې سلا شوي، چې د هر انسان د هاضمي جهاز په تول کاکې یو خه دې ته اړتیا لري، که موږ لوره یا تنده په هر دول سره انسان ته تعريف کړو، خو تر هغې پورې، چې انسان دغه لوره او تنده عملاً لیدلي نه وي، د شي درک کولاي. د روژې مبارکې تولنیز مفهوم او معنا په دې کې پرته ده، چې مالدار او شتمن خلک د ناچارو او بیوزله له حال او ستونزو خخه خبر شي. په داسې حال کې، چې دغو مالدارو او شتمن خلکو تل په مړه ګبهه خورلې او خه ته یې چې اشتہ راغلې په سمدستي توګه ورته تیار شوي دي. د روژې معنا او مفهوم دانه دې چې له خوراک، خبناک او جماع خخه پرهيز؛ نورچې خه کوي هغه کوه، روژه یوازي د دې دریو شیانو په ترسره کولو سره نه تکمیلېږي. بلکې روژه د نفس په تزکیه او د بدن د تولو غړو په پوره او مکمل ډول کنټرول سره وي خکه چې په یو

رمضان ماه نزول قرآن

استاد سید نصیر هاشمی

تا در تحمل این امانت بزرگ و ادای مسؤولیت سترگ، او را در همه اوضاع و احوال یاری رساند. چنانکه می فرماید:

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَبَ تَبَيَّنَتْ لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَشُرُعٌ لِلْمُسْلِمِينَ﴾^{۸۹} (النحل: ۸۹)

ترجمه: و بر تو (ای محمد) فرو فرستادیم قرآن را که بیانگر همه چیز وهدایت و رحمت و نوید بخش برای مسلمانان است.

علمای اسلام چگونگی نزول وحی را تحت عنوانیں «کیفیت- طرق و صور وحی» تقسیم بندی و به حدیث عایشه صدیقه ﷺ استدلال نموده اند که می فرماید:

«أن الحارث بن هشام (رضي الله عنه) سأله رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فقال: يا رسول الله! كيف يأتيك الوحي؟ فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): (أَحْيَانًا يَأْتِيَنِي مِثْلَ صَلَالَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُهُ عَلَيَّ فَيَقْصُمُ عَنِي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ»^{۱۰}

ترجمه: همانا حارث بن هشام از رسول اکرم ﷺ سؤال کرد و گفت: ای رسول خدا! چگونه وحی برایت می آید (نازل

منجلاب گمراهی بت پرستی به ساحل روشنایی، و یکتا پرستی هدایت گردید و به سعادت جاویدانی نایل آمد: چنانچه خداوند متعال در کلام خود می فرماید:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مَّنْ أَنْفَقُوهُمْ يَتَلَوَّ عَلَيْهِمْ مَّا يَكْتُبُونَ وَيُرِيكُهُمْ مَّا يَمْلِكُهُمُ الْكِتَبُ وَالْحِكْمَةُ قَاتَلُوكُمْ كَافُوا مِنْ قَبْلِ لَنِي ضَلَالٌ مُّبِينٌ﴾^{۱۶۴} (آل عمران: ۱۶۴)

ترجمه: به یقین الله ﷺ بر مؤمنان منت نهاد که پیامبری از خودشان در میان آنان برانگیخت تا آیات خود را بر ایشان بخواند و آنها را پاک گرداند و کتاب و حکمت به آنان بیاموزد که قطعاً پیش از آن در گمراهی آشکارا بودند.

چگونگی آغاز نزول وحی الهی الله ﷺ قبل از اینکه محمد ﷺ را به مقام شامخ رسالت مشرف سازد؛ سه سال عزلت و خلوت را برایش، تقدیر فرمودند تا او را برای ادای مسؤولیت بزرگی که در انتظار اوست آماده سازد. این مسؤولیت بزرگ همانا، تحمل بار امانت عظیم، تبلیغ رسالت و تغیر چهره جهان و به راه آوردن مسیر تاریخ در جهت امنیت و آسایش، و نجات بشریت از گمراهی و شقاوت است.

الله ﷺ پیامبرش را به پیامبری و نزول کلام پاک و منزه اش (قرآن عظیم الشأن) را به عنوان معجزه و دستورالعمل مشرف فرمود،

الحمد لله الذي أنزل القرآن بالحق في شهر رمضان، شهر الرحمة والمغفرة و عتق من النار، والصلوة والسلام على أفضل الأنبياء والمرسلين، سيدنا محمد و على آلته وأصحابه و ازواجها و زريته اجمعين!

قرآن عظيم الشان، کلام پاک، زیبا و دلنشیں الله ﷺ معجزه، دستورالعمل و سند اسلام است که بر صدق نبوت، حقانیت رسالت و صحت مدعای پیامبر اسلام سیدنا محمد مصطفی ﷺ دلالت می کند.

الله ﷺ این منبع نور و هدایت را، در ماه مبارک رمضان، شرف نزول بخشد و سیدنا محمد ﷺ را، به عنوان خاتم

الأئمّة والمرسلين، به مقام شامخ پیامبری برگردید.

با بعثت منجی عالم و نزول قرآن عظيم الشأن، تحول عظیمی در تاریخ شریت رونما گردید، و نوع بشر مشمول یکی از بزرگترین الطاف الهی گشت، و

با نزول كامل ترین دین و آین که نقطه پایان و ختم ادیان و شرایع بود؛ جوامع جاھلی از

مؤلف سیره (الرحيق المختوم) می نگارد که: سالروز بعثت رسول اکرم ﷺ شامگاهان دوشنبه (۲۱) رمضان مطابق با دهم آگست سال (۶۱۰ م) بوده است. از عمر مبارک پیامبر گرامی اسلام در آن وقت، چهل سال قمری و شش ماه و دوازده روز می گذشته که با ۳۹ سال شمسی و ۲۰ ماه و ۲۰ روز برابر خواهد بود.^۴

برخی از اصحاب پیامبر، شامگاهان دوشنبه بعدی (۲۷) رمضان را، شب نزول قرآن دانسته اند.

صحابی جلیل القدر عبدالله بن مسعود رض می گوید: «من قام السنة أصاب ليلة القدر». فقال أبي: «والله الذي لا إله إلا هو! إنها لفيف رمضان (يحفف ما يستثنى) والله! إنني لأعلم أي ليلة هي. هي الليلة التي أمرنا بها رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بقيامها. هي ليلة صبيحة سبع وعشرين. وأمارتها أن تطلع الشمس في صبيحة يومها بيضاء لا شعاع لها».^۵

«کسی که سال را قیام کرد، شب قدر را پیدا خواهد کرد و ابی رض گفت: قسم به الله، ذاتی که به غیر از او معبدی بر حق وجود ندارد که آن شب (لیله القدر) در رمضان است. (بدون استثناء قسم یاد می کند) و قسم به الله حَمْدُهُ، من می دانم که آن کدام شب است. آن شبی است که رسول اکرم صلی الله علیه وسالم ما را به قیام کردن در آن شب عَزِيزٌ نموده است، آن شب که صبحگاه پیغمبر آن، بیست و هفتم است و نشانه هایش این است که آفتاب در صبح آن روز سفید و بدون شعاع طلوع می کند.» یعنی: شعاع آفتاب در هنگام طلوع بدون زردی می باشد.

قابل یادآوری است که شب دوشنبه (شب نزول قرآن)، مطابق با شب قدر (لیله القدر) بیست و هفتم ماه رمضان می باشد که بنابر

با روح ییکران هستی خلوت کرده، به عبادت خداوند سبحان و تفکر و تأمل در اطراف صحنه های عبرت آموز آفرینش در محیط زندگانی خویش می گزراشد، و دست قدرت و ابتکاری که همواره در معاورای این صحنه ها و در خود این صحنه ها در کار است، می اندیشید.

این عزلت گزینی، خود گوشه ای از تدبیر خداوندی در کار این بندۀ برگریده اش بود، تا بتواند آمادگی لازم را برای کشیدن بار امانت بزرگ الهی و دگرگون ساختن چهره زمین و تنظیم مسیر تاریخ پیدا کنند.

الله حَمْدُهُ در سومین ماه رمضان، رحمت بی منتهای خود را بر اهل زمین ارزانی فرمود، و آنحضرت را با اعطای مقام شامخ پیامبری گرامی داشت.

الله حَمْدُهُ می فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْفُرْقَانُ أَنَّهُ مُدَّى لِكُلِّ أَنْوَافٍ وَبَيْتِنَتٍ مِنَ الْهَدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ البقرة: ۱۸۵

ترجمه: ماه رمضان همان ماهی است که در آن قرآن فرو فرستاده شده است (كتابی) که مردم را راهبر و دلایل آشکار هدایت و (ميزان) تشخيص کننده حق از باطل است.

و می فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَرَّكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ﴾ الدخان: ۳

ترجمه: هر آئینه ما، آترا (قرآن را) در شبی فرخنده - مبارکی نازل کردیم؛ همانا ما هشدار دهنده بودیم.

و می فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ القدر: ۱

ترجمه: ما قرآن را در شب قدر نازل کردیم. بنابر روایات صحیحین و سایر روایات معتبر؛ سلف و خلف اتفاق دارند که پنج آیت از نخستین آیات سوره علق که با کلمه {اقرأ} شروع شده است، برای اولین بار از جانب الله حَمْدُهُ بواسطه جبرئیل عليه السلام در غار حراء، بر محمد مصطفی صلی الله علیه وسالم نازل شدند، امام بغوی رحمه الله می گوید: در نزد جمهو سلف و خلف صحیح همین است.

۳

می شود؟ رسول اکرم صلی الله علیه وسالم فرمود: «گاهی وحی مانند صدای زنگ برایم می آید و این کیفیت از دشوار ترین نوع وحی برمن است. و آنگاه از من جدا می شود در حالیکه آنچه گفته؛ از او فراگرفته ام. و گاهی هم ملاٹکه وحی، به صورت انسانی می آید و با من سخن می گوید و من گفته هایش را به درستی حفظ می کنم.

«در حدیث یاد شده، آنحضرت صلی الله علیه وسالم برای نزدیک ساختن چگونگی وحی به اذهان مردم، صدای وحی را به صدای زنگوله تشبیه نموده است. این شکل نزول وحی بر آنحضرت صعب و دشوار واقع می شد.»^۶

علامه جلال الدین سیوطی رحمه الله قول خطابی را درین مورد چنین نقل نموده است: منظور این است که صدا پیوسته و متصل است: اول صدای می شنود ولی بیانش معلوم نیست، سپس آن را می فهمد و گفته اند که آن صدای برهم زدن بال های فرشته است و این حالت شدیدترین احوال وحی می باشد، و بعضی گفته اند: هنگامی این چنین وحی بر او می آمد؛ آیه ای وعید و یا تهدیدی نازل می گشت.

رمضان و آغاز نزول قرآن عظیم الشأن
در کتب سیرت و متون اسلامی پیرامون آغاز نزول وحی آمده است: «رسول اکرم صلی الله علیه وسالم عزلت و گوشه نشینی، تأمل و تدبیر را دوست داشت و از فرهنگ جاهلی حاکم در جامعه دلگیر و ناراض بود؛ به هر اندازه یی که به سن چهل سالگی نزدیک می شدند؛ به همان اندازه بر ژرفای بینش و گستره اندیشه ایشان افزوده می شد؛ بیشتر اوقات دوست می داشتند که با خویشن خلوت کنند؛ همه ساله مقداری آب و غذایی با خود بر می داشتند، به غارحراء واقع (جبل النور) به فاصله دو میل تا مکه مکرمه، می رفتند، در سراسر ماه رمضان

با بعثت منجی عالم و نزول قرآن عظیم الشأن، تحول عظیمی در تاریخ بشریت رونما گردید، و نوع بشر مشمول یکی از بزرگترین الطاف الهی گشت، و با نزول کامل ترین دین و آیین که نقطه پایان و ختم ادیان و شرایع بود؛ جوامع جاهلی از منجلاب گمراهی بت پرستی به ساحل روشنایی، و یکتا پرستی هدایت گردید و به سعادت جاویدانی نایل آمد

که پیامبری از خودشان در میان آنان برانگیخت تا آیات خود را بر ایشان بخواند و پاکشان گرداند و کتاب و حکمت به آنان ییاموزد قطعاً پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.

۲- رمضان ماه برگزیده و دوست داشتنی خداوند متعال:
اختصاص ماه مبارکی رمضان برای فرضیت روزه بر مؤمنان از جانب آفریدگار، در حقیقت بر عظمت، اهمیت و فضیلت این ماه می افزاید.

روزه عبارت از ماه ویژه، برگزیده و ارزند خداوند سبحان است، روزه نشان نزدیکی و محبت بنده به پروردگار است؛ زیرا امساك روزه دار از خوردن، نوشیدن، و عدم پیروی از خواهشات نفسانی در ایام ماه مبارک رمضان، تنها به هدف کسب رضای خداوند مهربان بوده می تواند؛ تا زمانی که خود نگوید که من روزه دار هستم؛ کسی از حالش با خبر نمی باشد، در حالی که سایر عبادت خالی از ریا و خود نمایی نیست.

خداؤند سبحان، روزه و پاداش روزه دار را در این ماه فیاض، از پاداش سایر عبادت مستثنی نموده است، چون در

قرآن عظیم الشأن، را بر اشرف مخلوقات سیدنا محمد ﷺ نازل فرموده است. الله ﷺ در این ماه، شب مبارکی را مقدر فرموده است که جامع خیر، برکت و خوبی ها بوده و از هزار شب بهتر و با فضیلت تر است.

روزه، سومین رکن از ارکان پنجگانه اسلام و مهمترین فریضه از فرایض و بهترین عبادت از عبادات، در نزد الله ﷺ است؛ که آنرا در هرسال، یک ماه بر بندگان مؤمنش فرض گردانده است.

نزول قرآن کریم در شب قدر ماه مبارک رمضان، دلیل آشکاری است بر عظمت قرآن عظیم الشأن، فضیلت ماه مبارک رمضان، و حاجات (به امر الله ﷺ) نازل کرد.

در این بحث به ذکر تعدادی از فضایل عظیم و بی همتای ماه مبارک رمضان، اکتفاء شده است:

۱- رمضان ماه نزول وحی و بعثت پیامبر اسلام

ماه مبارک رمضان با ویژه گیها و فضایلی که دارد، از سائر ماه های سال متمایز است. درین ماه، وحی الهی بر اشرف مخلوقات حبیناً محمد مصطفی ﷺ نزول یافته و پیامبر گرامی اسلام به مقام شامخ پیامبری مشرف گردیده است.

در این ماه خداوند مهربان بر بندگان مؤمنش، با بعثت منجی بشریت و نزول قرآن مجید را بعنوان معجزه و دسته العمل زندگی، منت گذاشت، تا مردم به راه راست هدایت شوند، از نعمت علم و حکمت مستفید گردند و از جهالت و گمراهی نجات یابند.

رمضان ماه عبادت، تدبیر و تأمل و ماه سپاسگذاری از نعمتهای بی شمار الله ﷺ است. قرآن کریم می فرماید:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذَا بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتَّلَقَّأُ عَلَيْهِمْ مَا يَتَّهِمُهُ وَيُزَكَّيْهُ وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَفَيْضَكَلِّ مُؤْمِنٍ﴾^{۱۶۴} آنرا از سایر ماه های سال برتری بخشیده و

شهادت ابن مسعود در حدیث سالف الذکر «ليلة صحيحة سبع وعشرين» همان شب دو شنبه بیست و هفتم ماه مبارک رمضان بوده است. والله اعلم بالصواب.

دفعات نزول قرآن کریم

الله ﷺ در شب قدر قرآن را به یکبارگی از لوح محفوظ به آسمان دنیا نازل نمود و آنرا به بیت العزة گذاشت؛ سپس آنرا جبرئیل ﷺ بر پیامبر به طور نجوم - متفرقه در مدت (۲۳) سال حسب واقعات، مصالح و حاجات (به امر الله ﷺ) نازل کرد.

«منظور از نازل کردن قرآن، نزول آن از لوح محفوظ به آسمان دنیا می باشد.. پس از آن به مقتضای حال در خلال (۲۳) سال (به واسطه جبرئیل ﷺ) به پیامبر ﷺ نازل شد.»^{۱۶۵}

بنابرین، علماء و مفسرین اسلام، معتقد اند که قرآن کریم دارای دو نزول

در دو دفعه است: نزول یکجایی و یکبارگی و نزول تدریجی (قطعه، قطعه) در دوران نبوت رسول اکرم ﷺ انجام یافت. قرآنکریم در جواب اعتراض کافران در این مورد فرموده است: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ جَمِيلٌ وَجَدَهُ كَذَلِكَ لِتُنَتَّتِ يَدِهِ فَوَادَكَ وَرَلَّتَهُ تَرَيْلًا﴾^{۱۶۶} الفرقان: ۳۲

ترجمه: و کسانی که کافر شدند گفتنند چرا قرآن یکجا بر او نازل نشده است؟ آن این گونه ما آن را به تدریج نازل کردیم تا قلب را به وسیله ای آن استوار گردانیم و آن را به آرامی بر تو خواندیم.

فضایل ماه باعظمت رمضان و شب مبارک قدر

فضایل و برکات ماه مبارک رمضان آنقدر بی حد و حصر است که زبان از شمردن و قلم از تدوین تمام آنها عاجز خواهد بود؛ رمضان ماه خداوند متعال است که آنرا از سایر ماه های سال برتری بخشیده و

فصاحت و شیوایی معجزه است) در شب قدر (شب با عظمت و منزلت) نازل کردیم. و از شب قدر چه آگاهات کرد. شب قدر از هزارماه بهتر- ارجمند تر است، در آن شب فرشتگان و روح به فرمان پروردگارشان برای هر کاری که مقرر شده است فرود آیند. آن شب تا دم صبح صلح و سلام است.

و می فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا فِي لَيْلَةٍ مُّبَرَّكَةً إِنَّا كُنَّا مُنذِّرِينَ﴾ (الدخان: ٣)

ترجمه: هر آئینه ما، آنرا (قرآن را) در شب فرخنده- مبارکی نازل کردیم، همانا ما هشدار دهنده بودیم.

ضمیر(ها) در عبارت قرآنی ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ﴾ به قرآن عظیم الشأن بر می گردد و نزول آن، در شب قدر، شبی که در آن مقدرات و سرنوشت انسانها تعیین می شود، بهترین دلیل بر فضیلت رمضان و عظمت این کتاب سرنوشت ساز و سعادت آفرین می باشد. از ابی هریره ﷺ روایت است که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

(من قام ليلة القدر بإيماناً و احتساباً، غفر له ما تقدم من ذنبه، و من قام رمضان إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه).^{١٠٠}

ترجمه: کسی که قیام (شب قدر) را از روی ایمان و اخلاص بجای آورد، گناهان گذشته اش آمرزیده می شود. و کسی که قیام رمضان را (نمایز تراویح) از روی ایمان و اخلاص بجای آورد، گناهان گذشته اش آمرزیده می شود.

(اول) در حدیث سالف الذکر، قیام در «شب قدر» و قیام ماه مبارک رمضان هر دو، بهترین وسیله مغفرت گناهان معرفی شده است

در صورتی که این قیام و روزه از روی ایمان و خلوص نیت باشد، هدف و انگیزه دیگری به جز کسب رضای خداوند، برای

روزه دار می فرماید که بنده ام، خاص برای کسب رضای من، شهوت و خوردنی و نوشیدنی اش ترک می کند.

چنانچه در حدیث قدسی فرموده است: (الصوم لي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَأَكْلَهُ وَشَرْبَهُ مِنْ أَجْلِي، والصوم جُنَاحٌ، ولِ الصَّائمِ فَرَحَتَانٌ: فَرحة حین یفطر، فَرحة حین پلکی ربّه، ولَخَلْوَفُ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ.)^{١٠١}

ترجمه: الله (عزوجل) می فرماید: روزه از من است و من اجر و پاداش آنرا می دهم؛ روزه دار شهوت و خوردنی و نوشیدنی اش را بخاطر من کنار می گذارد و روزه سپری است (در مقابل دوزخ یا گناهان) و برای روزه دار دو شادی (خوشحالی) است، یک خوشی هنگامی که افطار می کند، خوشی دیگری هنگامی که پروردگارش را ملاقات می کند. همانا بوی دهان روزه دار در نزد خداوند خوشبوتر از بوی مشک است.

چه خوشحالی و لذتی می تواند، بیشتر و گوارا تر از دیدار ذو الجلال و الإکرام برای روزه دار باشد.

آری! رمضان ماه ویژه خداوند مهریان، ماه رحمت، مغفرت و نجات از آتش دوزخ است. «مزیت این خصوصیت را تنها کسانی می توانند درک کنند که از چشمہ سار زلال ایمان جشیده اند و از سرچشمہ فیاض اخلاص در عمل جامی به سرنموده اند.

٣- الله ﷺ در ماه مبارک رمضان شبی را مقدر فرموده است که جامع خیر، برکت و خوبی ها بوده و از هزار شب هم بهتراست: الله ﷺ می فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ وَمَا أَدْرِكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۚ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۚ نَزَّلَ اللَّهُكَهُ وَالرُّوحُ فِيهَا يَأْتِنَّ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَنْوَاعِ سَلَامٍ هِيَ حَقَّ مَطْلَعِ الْفَغْرِ﴾ (القدر: ١-٥)

ترجمه: بی گمان ما این قرآن را (که در

این عبادت، بین روزه دار و الله ﷺ رمزی نهفته که در سایر عبادات دیده نمی شود؛ این عبادت بین بنده و پروردگارش با خلوص نیت، به دور از هر نوع ریا، خود نمایی و تکبر انجام می یابد؛ پاداشی را که الله ﷺ برای روزه دار و عده سپرده است به مراتب بیشتر از پاداش سایر عبادان و پارسایان است.

برای بیان عظمت و فضیلت روزه و پاداش گرانبهای روزه دار، این حدیث قدسی کافی و بسنده است:

از ابوهیره رض روایت شده که رسول اکرم ﷺ فرمود: (قال اللَّهُ عَزَّ وَجْلَهُ: كُلُّ عَمَلٍ أَبْنَ آدَمَ لِهِ إِلَّا الصِّيَامُ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ. وَالصِّيَامُ جُنَاحٌ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صُومٍ أَحَدُكُمْ فَلَا يَرْفِثُ وَلَا يَصْخَبُ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلَيْلَهُ لَخَلْوَفُ فَمِ الصَّائمُ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. لِلصَّائمِ فَرَحَتَانٌ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرَحَ بِفَطْرِهِ، وَإِذَا لَقِيَ رَبِّهِ فَرَحِ بِصُومِهِ)^{١٠٢}

الله (عزوجل) می فرماید: هر عمل فرزند آدم برای اوست، غیر از روزه که برای من است و من پاداش آن را می دهم. و روزه سپری است (در مقابل دوزخ یا گناهان)؛ چون یوم روزه یکی از شما باشد، باید ناسزا نگوید، و فریاد نکشد و با کسی درگیر نشود و اگر کسی او را دشنام داد یا با او جنگ کرد؛ باید بگوید: من روزه دارم. و سوگند به ذاتی که جان محمد در دست اوست، همانا بوی دهان روزه دار در نزد خداوند خوشبوتر از بوی مشک است. و برای روزه دار دو شادی (خوشحالی) است که بدان شاد می شود: ١- هنگامی افطار کند؛ به افطارش شاد می شود.

٢- هنگامی که پروردگارش را ملاقات کند، به روزه اش شاد (خوشحال) می گردد.

در حدیث دیگری الله ﷺ در وصف

توان مالی ندارد؛ باید روزه بگیرد، زیرا روزه برای او، وقاریه است.

و خاتماً لهذا، أدعوا الله (عزوجل) بأسمائه الحسني و صفاته العليا آن يجعل اعمالنا خالصاً لوجهه الكريم و يرزقنا، فضائل رمضان و بركاته و يدخلنا الجنة بغير حساب و لا سابق عقاب، إله عفو كريم، مجتب الدعوات.

منابع و مأخذ:

- روايت امام بخاري /، صحيح البخاري، باب كيف كان بداء السوحي، ٣، به شماره ٣، ج ١، ص ٢.
- روايت امام مسلم /، ح ٢٣٣.
- علامه مفتى محمد شفيع ديبوندي، ترجمة مولانا محمد يوسف حسين پور، شر شيخ الاسلام محمد جام، ١٣٨٧، ط ٥، ج ١، ص ٧. دالنود شد از www.aqeedeh.com
- مغارف القرآن، مفتى محمد شفيع ديبوندي، ج ١، ص ١٦٤.
- شيخ صفي الرحمن مبارکفوري، سيرة النبي (الرحيق المختوم) ترجمه دكتور محمد علي لاسي فشاركي، تحت عنوان (خورشيد نبوت) ١٣٨١ ش = ١٤٢٣ ق = ٢٠٠٢ م، ج ١، ص ١٢٨-١٣٠ حسب ترتيب مكتبه شامله. (با اندکی اختصار و تصرف).
- صحیح مسلم، باب الترغیب فی قیام رمضان و هو التراویح، حدیث: ١٧٩ - (٢٦٢).
- عادل الدین علی بن محمد بن إبراهیم البغدادی، الشهیر بالخازن المتوفی (٢٥ ق)، دارالكتب العلمیہ، بیروت ٢٠١٠ م، ط ٢، ج ٤، ص ٤٥.
- شيخ محمد علی صابونی، صفوۃ التفاسیر، ترجمه سید محمد طاهر حسینی استاد پوهنخی شرعیات در مکه مکرمه، نشر احسان، تهران ١٣٨٤ هـ، ط ٧٧٨، ص ٦.
- متفرق عليه، روایت امام بخاری و مسلم (رحمهما الله).
- صحیح البخاری، باب قول الله تعالى: ایرونون ان ییدلوا کلام الله (الفتح: ١٥)، ح ٧٥٢ - ١٧٩٥.
- صحیح البخاری، ٥٦ - باب من صام رمضان إيماناً و احتساباً و نية، ح ١٨٠٢ و [٣٥، ٣٨].
- روايه الترمذی و قال: حدیث حسن صحیح.
- صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب هل یقال رمضان أو شهر رمضان، و من رأى كلها واسعاً، ح ١٩٩ و ١٤٠. و باب صفة إبلیس و جنوده ح ٣١٣.
- صحیح مسلم، کتاب الصیام، باب فضل شهر رمضان، ح ١٠٧٩.
- آخرجه البخاری فی: ٣٠: کتاب الصوم: ٤: باب الريان للصائمين، ح ١٧٩٧ و [٣٠٨٤].

کسى در روز قیامت از آن دروازه داخل شده نمی تواند.

عن سهل (رضي الله عنه) عن النبی (صلی الله علیه وسلم) قال: (إن في الجنة باباً يُقالُ لَهُ الرِّيَانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَيَقُولُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أَعْلَقَ فَلَمْ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ) ^{١٤}

ترجمه: از سهل ^{رض} روایت است که گفت: پیامبر ^{صلی الله علیه وسلم} فرمود: «بهشت دروازه ای دارد که به آن (ریان) گفته می شود.

از آن روزه داران در روز قیامت وارد بهشت می شوند، هیچ کسی از آن دروازه به جزاً آنها (روزه داران) وارد نمی شود، صدایی بلند می شود که: روزه داران کجا هستند؟ آنوقت روزه داران از جای خود بلند می شوند، به جزاً روزه داران کسی دیگر، از دروازه وارد آن (بهشت) نمی شود. و همین که (همه آنان) داخل شدند؛ (دروازه ریان) بسته می شود؛ و هیچ کسی از آن داخل نمی شود.

٦- روزه مقاصد اخلاقی را پاک می کند و انسان را از گمراهی و غرایز شهوانی وقاریه می نماید: بنابرین، مشروعیت حکیمانه روزه بر معالجه و اصلاح نفوس دلالت می کند. روزه مقاصد اخلاقی و ناپاکی را پاک می کند و انسان را در برابر گمراهی، حفظ می کند. بدین ملحوظ پیامبر ^{صلی الله علیه وسلم} جوانان عاجز و فقیر را به روزه گرفتن دعوت کرده و دوست دارد جوانانی را که از آلوده شدن به زنا اجتناب می کنند، آنها را به روزه گرفتن دستور می دهد: (یا عمش الشباب من استطاع منکم الباءة؛ فليتزوج؛ فإنه أغض للبصر وأحسن للفرح، و من لم يستطع فعلية بالصوم فانه له و جاء) (روايه الشیخان)

انجام این دو عبادت وجود نداشته باشد.

از عائشه ^{رض} روایت شده که گفت: گفتم: يا رسول اکرم ^{صلی الله علیه وسلم}! اگر دانستم که شب قدر کدام است، در آن چه بگویم؟ فرمودند: (فُولِي: بِكَوْ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي) ^{١١}

بار خدایا! همانا تو عفو کننده هستی، گذشت و عفو را دوست داری، پس از من درگذر.

٤- در ماه مبارک رمضان دروازه های آسمان باز و دروازه های جهنم بسته می شود، و شیطانها با زنجیر در بند کشانده می شوند؛ از ابوهریره ^{رض} روایت است که گفت: رسول اکرم ^{صلی الله علیه وسلم} فرمودند: (إذا دخل شهر رمضان فتحت أبواب السماء، و غلقت أبواب جهنم، و سلسلت الشياطين) ^{١٢}

ترجمه: وقتی ماه رمضان داخل می شود، دروازه های آسمان (بهشت) گشوده می شوند و درهای دوزخ بسته می گردند و شیطانها زنجیر پیچ می شوند (به زنجیر کشانده می شوند).

و همچنین روایت نموده اند که رسول اکرم ^{صلی الله علیه وسلم} فرمودند: (إذا جاء رمضان فتحت أبواب النار، و غلقت أبواب النار، و سفدت الشياطين) ^{١٣}

وقتی ماه رمضان می آید، دروازه های بهشت گشوده می شوند و درهای دوزخ بسته می گردند و شیطانها به زنجیر کشیده می شوند).

٥- اختصاص دروازه (الريان)
بران داخل شدن روزه داران به بهشت:

خداؤند منان دروازه ای را برای داخل شدن روزه داران در بهشت، اختصاص داده است که به جزاً آنها (روزه داران) هیچ

فضائل ماه مبارک رمضان

مولوی عبدالاحد

دروازه هایی جهنم بند کرده می شود و شیاطین بسته کرده می شوند.
از برای خداوند ﷺ یک شبی است که از هزار ماه بهتر است کسی که از خیر این ماه محروم شد به تحقیق او محروم می شود (از جنت)

رمضان و قرآن:

رمضان ماه قرآن است، طوریکه قبل از تذکر داده شد که قرآن کریم در ماه رمضان نازل شده است پس ایجاب می کند که در این ماه توجه بیشتر به تلاوت قرآن کرده شود و از اوامر قرآن کریم اطاعت شود طوری که الله تعالیٰ می فرماید:

﴿ وَعَذَّلَ كَنْبُغَ أَزْلَنَهُ مَبَارِكَ فَاتِّيَعُهُ وَأَنْقَعُوا لَعْلَكُمْ تُرْجِعُونَ ﴾
الأنعام: ١٥٥

ترجمه: و این کتاب پر از خیر و برکت را نازل کردم از آن پیروی کنید و بترسید امید است که بشما رحم کرده شود، هر این شکی نیست که تلاوت ثواب بیشتر دارد و حتی در برابر یک حرف قرآن ده نیکی داده می شود مشروط بر اینکه به آیات قرآن عمل شود، در غیر آن قرآن در روز قیامت بر علیه آن حجت می گردد.

حضرت جبریل ﷺ هر سال در ماه رمضان قرآن را به رسول اکرم ﷺ می خواند « عن ابن عباس رضی الله عنه قال کان

طوریکه الله تعالیٰ می فرماید.

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ ﴾
آل عمران: ١٨٥

ترجمه: ماه رمضان همان ماهی است که در آن قرآن فرو فرستاده شده است (كتابی) که مردم را راهبر و دلایل آشکار هدایت و (ميزان) تشخیص کننده حق از باطل است

رسول اکرم ﷺ می فرماید: « عن ابی هریره رضی لله عنہ ان رسول الله صلی الله عليه وسلم قال: اذا جاء رمضان فتحت ابواب الجنة: و في روایة و علقت ابواب جهنم و سلسالت الشیاطین ». (بخاری)

ترجمه: رسول اکرم ﷺ فرمودند: وقتی که رمضان بیاید دروازه های جنت باز کرده و دروازه های جهنم بند کرده می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.

در حدیث دیگری می فرماید: « عن ابی هریره قال تعال رسول الله صلی الله عليه وسلم اتا کم رمضان شهر مبارک فرض و سلم اتا کم رمضان شهر مبارک فرض الله عزوجل عليکم صیامه تفتح فيه ابواب السماء و تغلق فيه ابواب الجهنم و تغل فيه مرده الشیاطین لله فيه لیله خیر من الف شهر من حرم خیرها فقد حرم ». (رواہ النسائی)

ترجمه: رسول اکرم ﷺ فرمودند: آمد به شما رمضان ماه پر برکت که روزه آنرا الله ﷺ بالای شما فرض گردانیده درین ماه دروازه هایی آسمان باز می شود و

ماه مبارک رمضان زمان بی بدیل و موسم بزرگی برای عبادت الله متعال است زیرا ثواب اعمال در آن چند برابر می گردد و دروازه های رحمت، مغفرت و برکت به روی روزه داران و عابدان در این ماه مبارک باز و گشوده دروازه دوزخ بسته می گردد . بناء بر این برای مسلمانان هیچ ماهی بهتر، با فضیلت تر و بزرگتر از ماه رمضان وجود ندارد .

این ماه بالارزش در حقیقت نعمت بزرگی از نعمت های الهی به حساب می آید ، خداوند ﷺ این ماه را به جهت وسیله ء پاک کردن گناهان بندگان قرار داده است، ماهی که خداوند مهریان سفره مهمانی خویش را برای بندگانش می گستراند و روزه داران را بر سر سفره لطف و کرم خویش مهمانی می کند .

همانا ماه رمضان، ماه مغفرت گناهان و آزادی و رهائی از آتش دوزخ است، ماهی که اولش رحمت، وسط آن مغفرت و آخرش آزادی از آتش جهنم است.

فضیلت ماه رمضان:

رمضان نام یکی از ماه های قمری می باشد که از آن با بسیار بزرگی در قرآن کریم ذکر به عمل آمده است و این ماهی است که در آن تمام کتاب های سماوی و قرآن کریم نازل شده است

- ۴-رمضان سال اول هجری مشروعیت آذان صورت گرفت.
- ۵-رمضان سال دوم هجری غزوه بدر کبری صورت گرفت.
- ۶-رمضان سال دوم هجری صدقه فطر بالای مسلمانان واجب گردید.
- ۷-رمضان سال ۸ هجری مکه مکرمه فتح شد و همه قبائل عرب به اسلام رو آوردند.
- ۸-رمضان سال ۸ هجری رسول اکرم ﷺ خالد بن ولید را برای از بین بردن بت عنی فرستاد.
- ۹-رمضان سال ۸ هجری رسول اکرم ﷺ سریه عمر و بن العاص ﷺ را به ساع فرستاد.
- ۱۰-رمضان سال ۹ هجری وفد تقدیف به حضور رسول اکرم ﷺ آمدند و اسلام خود را اعلام کردند.
- ۱۱-رمضان سال ۱۱ هجری فاطمه بنت رسول اکرم ﷺ وفات کرد.
- ۱۲-رمضان ۳۷ هجری تحکیم (صلح) بین حضرت علی کرم الله وجه و حضرت معاویه ﷺ صورت گرفت.
- ۱۳-و در رمضان سال ۵۸ هجری ام المؤمنین حضرت عایشه ﷺ وفات کرد.

ماخذ:

- سیره النبی ترجمه فارسی:
- سیرت ابن حشام
- تاریخ الخلفا

مسلمان می تواند در این ماه تقوا و پرهیزگاری را اختیار و از خواهشات نفسانی دوری ، نفس خود را به تقوا و تزکیه تربیه کند، تقوا یک ضرورت مبرم از برای هر فرد مسلمان است زیرا تقوا یگانه وصیت عام الهی است که بر تمام امت های گذشته و آینده به آن امر فرموده اند طوریکه میرماید:

﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ فَإِنَّا كُمْ أَنَّا نَعْلَمُ أَنَّهُمْ أَنْعَلَوْا اللَّهَ﴾ (النساء: ۱۲۱)

توجهه: و البته به آنایکه پیش از شما کتاب داده شده اند و به شما نیز دستور دادیم که از الله بترسید.

اگر بدون تقوا کدام خصلت دیگری موجود می بود که به خیر دنیا و آخرت مسلمانان می بود، الله ﷺ بدان وصیت می کرد لیکن یگانه خصلتی که خیر دنیا و آخرت در آن نهفته است، تقوا الهی است و رمضان خوب ترین وقت برای بدست آوردن این امر می باشد زیرا تقوا بهترین لباس (جامه) و توشه برای مسلمان است.

﴿وَلِيَاشُ الْنَّقَوْىٰ ذَلِكَ خَيْرٌ﴾ (الأعراف: ۲۶)

﴿وَتَكَرَّزُوْدُوا فَإِنَّكَ خَيْرٌ أَنَّزَلَ اللَّهُوْرَىٰ﴾

(المیراث: ۱۹۷)

رمضان و واقعه مهم:

ماه رمضان در اسلام خیلی پراهمیت و با ارزش می باشد روی همین منظور مهم ترین احداثات اسلامی که در آن واقع گردیده آنرا مختصرًا ذکر می نمایم :

- ۱-در رمضان سال اول بعثت آغاز دعوت و نزول قرآن کریم.
- ۲-رمضان سال دهم بعثت زوجه رسول اکرم ﷺ خدیجه ﷺ بنت خویله وفات کرد.

۳-رمضان سال اول هجری رسول اکرم ﷺ جمعی از صحابه کرام را در (سریه) به سرکردگی حمزه ﷺ به منطقه سیف البحر فرستاد.

رسول الله صلی الله عليه وسلم اجود الناس و کان اجود مایکون فی رمضان حين بلقاء جبرئیل و کان يلقاه فی كل لیله من رمضان فیدارسه القرآن ». بخاری فضل الصوم

رسول اکرم ﷺ سخی ترین مردم بود و سخاوت بیشتر او در ماه رمضان بود وقتی که جبرئیل با او ملاقات می کرد و جبرئیل در هر شب از شب های رمضان؛ رسول اکرم ﷺ ملاقات می کرد و قرآن را به رسول اکرم ﷺ تلاوت می کرد.

عبادت در رمضان:

هر عبادت در ماه رمضان ثواب بیشتر دارد، طوریکه در اثری از زهری آمده است: «تسییحه فی رمضان افضل الف تسییحه فی غيره» - رواه الترمذی موقوفاً یک تسییح در رمضان بهتر است از هزار تسییح در غیر رمضان.

مسلمانان باید در ماه رمضان توجه بیشتر به عبادت داشته باشند به خصوص به نماز پنجگانه و نمازهای سنت موكد و نماز تراویح و نمازهای تهجد.

رسول اکرم ﷺ فرموده اند: «من قام رمضان ایماناً و احتساباً غفرله ماتقدم من دنبه» - بخاری

«کسی در شب های رمضان به نماز اشتکافه می شود از روی ایمان و طلب ثواب ، بخشیده می شود گناهان که قبلًا انجام داده است » و این استاد شدن در شب های رمضان شامل: نماز تراویح ، ختم های قرآن کریم و نماز های تهجد نیز شامل می باشد.

رمضان و تزکیه نفس:

ماه رمضان بهترین فرصت از برای تزکیه نفس و پرهیزگاریست، هر شخص

د نیالکیو کښنول او د هیواد سمسورتیا

استاد صافی هیواد پال

چې زموږ د ټولو افغانانو ګله کور دی، له هره پلوه ورغورو او پريو بنکلې او سمسور ګلبېنې بدل کړو.

د یادونې وړ ده، چې د اسلام ګران پېغمبر صلوات الله علیه وسالم هم فرمایي: **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَنْزَرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ** د نیالکیو کښنول او کرنه، یا په بله وینا، کرنه او نباتي محصولات زمونږ د ژوندانه یوه برخه ده، چې انسان تر ډیره د خپل ژوندانه اړتیاوې او د خپل اړتیا وړ خوراکې توکې له همدي لارې ترلاسه کوي، ونه او کرنه د آبادۍ نښه، د سمسورتیا او زرغونتیا لامل ده، او د هوا د نرمی او د انساني هوسایني او د طبیعت د پاکوالی او صفائی لامل گرځی، کله چې خدای تعالی په قرآنکريم کې، د انسان په تراو له خپل نعمت او کرم څخه یادونه کوي، نو د هغو اصلي لا ملونو یادونه هم کوي، چې له هغو پرته کرنه ناشونی او هغه په لاندې توګه دي».

۱- حُكْمَهُ: اللَّهُ تَعَالَى فَرَمَى: هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرْكُمْ فِيهَا

هود(۶۱) چې ځمکه مو چمتو او ستاسو په واک کې درکړه او هغې ته مو د کښت او کرنه وړتیا وروښنه او دا هغه ستر نعمت دی، چې انسان یې باید له یاده ونه باسي او اړينه ده، چې د خدای تعالی شکر اداء کړي: اوږي شکه الله تاسي ته ځمکه وغوروله، چې تر خو تاسو په پراخو لارو کې ولدرې شي.

۲- اوږه: خدای تعالی د اوږو په

کښنولو د پروګرام په دوام او د هیواد ژوندانه د چاپریال د حالت د بنه والي په موخه، ټولو قدرمنو هیوادوالو ته بناي چې د پسلې په دغه بنکلې موسم کې د یووالې په روخيه د طبیعت په بنکلاكې د همت ملا وټري او د ګران هیواد د طبیعت سمسور کړي او د ګران هیواد د طبیعت بنکلې خيره لapsi بنکلې کړي، نو ټولو هیوادوالو ته لازمه ده، چې په دې کار کې خپل ايماني، وجوداني او ملي پور اداء کړي، دغه راز د جوماتونو ټولو خطبيانو، عالمانو، لیکوالو، پوهانو، دولتي او غير دولتي صوتی، تصويري او چاپي رسنيو او مخباراتي شرکتونو ته هم اړينه ده چې د هیوادنى سپیخلي مسؤوليت او وجیې له مخې په پراخو تبلیغاتو لاس پوري کړي، پیغامونه واستوي، خلکو او ټولنې ته پراخ معلومات ورکړي، چې ټول خلک د نیالکیو په کښنولو د هیواد سمسورتیا او د نو د ساتنې او پالنې په پروګرامونو کې کارنده ونده واخلي او خپل هیوادنى مسؤوليت ادا کړي. البته په دې ټول بنه پوهيري چې ګران هیواد سر لوړی افغانستان زموږ د ټولو میشتولو وړونو قومونو ګله کور دی، نو اړينه ده چې د خپل ګران هیواد د آبادۍ سمسورتیا، زرغونتیا، بنیازی او پرمختګ په موخه په هیوادني لوړ او سپیخلي احساس، ربستني مینه او بشپړي څواکمتیا کار او زیار ته متې رابد و هو او په نه سټري کیدونکې توګه د پسلې له بناي ګلونو، شنو بوټو او زرغونو کرونډو سره یو خای خپل زړونه خپل کورونه، خپل بنارونه او بالاخره سر لوړی افغانستان کوي، نو په هیواد کې د نیالکیو د

لَآيَاتٍ لِأُولِي النَّهَىٰ^(٤)

آیا دوى نه دی لیدلي، چې مور د خپل (قدرت) په لاسونو خاروي ورپیدا کړل، چې دوى یې خاوندان شي. او هغوي مو وربنکيل کړي دي، چې ځينې یې سپرلى دي او له ځينو یې تغذيه کوي. او په دي (خارويو) کې (نوري) ګټې او د خبلو (شيان هم) دوى ته شته؛ نو ولې دوى شکر نه کابري. نو پر مور لازم دي، چې د قرآنکريم د متبرکه آيتونو او د پېغمبر ﷺ د نبوی حدیثونو د لارشونو په پام کې نیولو سره، د کرهنې او مالدارې خانګي د ودې، پرمختیا او ترویج په برخه کې خپله مهمه ونده اداء کړو او د خوراکې توکو د تامين په برخه کې، چې له همدي لاري ترلاسه کېږي، خپل مسؤوليت ستره ورسوو.

د نیالګيو او ګرفې خڅه ساتنه او پالنه:
کرنه، نیالګي او ونې تر کښت او کرکيلۍ وروسته، جدي پالني او ساتنې ته اپتیا لري. په دي برخه کې، د پېغمبر ﷺ، له یوه صحابي خڅه روایت شوی، چې یې ویلی: په خپلو دواړو غورونو مې له پېغمبر ﷺ خڅه واوريدل، چې یې وفرمایل: هغه خوک، چې یوه ونه کینوي او د ساتنې او پالني په برخه کې یې زغم او صبر لري، ترڅو حاصل ته ورسيري، نو د هر راز حاصل په بدال کې یې، چې د هر چا او هر شي له خواتري ګټه اخيستل کيري، د خداي تعالي په نزد ده ته صدقه او ثواب شته. یوازي له کرهنې خڅه د غوره پالني او ساتنې په صورت کې کولی شو، د کرهنې او کرنيزو محصولاتو د تولیداتو له پايښت او دوام خڅه دا د ترلاسه کړو او له دي لاري، خوراکې توکي تامين کړو.

.... دوام لري

ده او هيشوک خه تري نه راکموي، مګر دا چې دده لپاره صدقه ده». او په بل روایت کې بیا داسي دي: عَنْ أَنَسِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- : «مَا مِنْ مُسْلِمٌ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرِعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَتْ لَهُ الصَّدَقَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ «مسلمان کوم داسي نیالګي نه کینوي، چې انسان، یا حیوان او مرغۍ یې تربه خوری، مګر هغه خه، چې دده لپاره د قیامت تر ورځي د صدقې په توګه شمیرل کېږي». او په بل روایت کې داسي دي: لَا يَغْرِسُ مُسْلِمٌ غَرْسًا وَلَا يَزْرِعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا دَابَةٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ مسلمان کوم نیالګي نه کینوي او د انسې کښت نه کوي، چې کوم انسان، حیوان او نور خه تري نه خوری، مګر هغه خه، چې دده لپاره صدقه وي». انس رضي الله تعالى عنه له رسول اکرم ﷺ خڅه روایت کوي، چې دوى مبارک وفرمایل: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن قامت الساعة وفي يد أحدكم فسيلا فإن استطاع أن لا تقوم الساعة حتى يغرسها (الأحاديث المختارة)

«که د قیامت ورڅ راشي، ستاسي نه د یوه په لاس کې نیالګي وي، چې یې کینوي، نو یې کینوي» د افغانستان صادراتو زیاتره برخه هم، له کرهنې او له مالداري خڅه تر لاسه شوي محصولات دي. د افغانستان نړدي ۸۰٪ سلنډ خلک پر کرنه او مالداري بوخت دي. د لبانيو تولید او د مالداري محصولات نه یوازي، د کلیوالۍ وګرو د ژوند چاري دي، بلکې د غه تولیدات او محصولات بناري او پیاوې هم پوره کوي. پر دي بنسټ، مالداري، د افغانستان په اقتصاد کې ستره ونده لري، او زمور د خورو امنیت مهمه برخه جوړوي. لکه خرنګه چې لوی خداي ﷺ فرمایي: (وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَرْوَاجًا مِنْ نَيَّاتٍ شَتَّى ۝) کُلُّوا وَأَرْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنْ فِي ذَلِكَ

اړه، چې هغه په مباح دول او په پراخه پیمانه د انسان په واک کې ورکړل شوې او ځمکه د بارانونو او سیندونو د اوږدو په مت ژوندي ساتي، فرمایي: او دی هغه ذات دي، چې له آسمان خخه او به راوروی او د دي اوږو له لاري له ځمکې خڅه پلابیل بوتي د باندي راباسي، پانې او شګوفې ورکوي او داني په کې شنې کوي.

٣- باد او هوا: خداي تعالي ﷺ په دي اړه، چې باد یې د وربنت زيری راوبرونکي او د وريځي خوڅونکي او د وابنو او ونو تلقیح کونکي ګرڅولي، داسي فرمایي: او ځمکه مو غوروله، په هغې کې مو غروننه درولي او هره ګنوره ونه او نباتات مو د نظم پر بنسټ شنه کړي دي، او تاسي ته مو په کې د ژوند توکي برابر کري او د هغوي لپاره چې تاسو یې روزي ورکونکي نه یاست. او هیڅ داسي شی نشت، چې مور سره یې خزانې نه وي، خو مور یې صرف په یوه تاکلې اندازه را نازلولو او مور خوڅونکي بادونه را لېرو، یا له آسمانه او به راتویو او تاسو پري خړوبوو، چې تاسو یې زيرمه کونکي نه یاست. له جابر رضي الله عنہ خڅه روایت دي، چې رسول اکرم ﷺ وفرمایل: «عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أَمْ مُبَشِّرٍ الْنَّخْلَةَ فَقَالَ لَا يَغْرِسُ مُسْلِمٌ أَمْ كَافِرٌ فَقَالَ لَا يَغْرِسُ مُسْلِمٌ أَمْ كَافِرٌ فَقَالَ لَا يَغْرِسُ مُسْلِمٌ غَرْسًا وَلَا يَزْرِعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا دَابَةٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ

مسلم هېڅ مسلمان داسي نیالګي نه کینوي، مګر دا چې هغه خه، چې تري خوپل کېږي، د ده لپاره صدقه ده او هغه خه چې تري غلاکېږي، دده لپاره صدقه

رمضان حامل فضائل و ارزش‌ها

عبدالحق جیبی صالحی

سر تسلیم بر بندگی خالق بی‌همتای
خویش فرود می‌آورند.

۳- فضیلت رمضان

رمضان در میان تمامی ماه‌های سال از فضیلت و برتری ویژه‌ای برخوردار است، یکی از برتری‌هایش اینکه رمضان به خدا نسبت شده است و از آن به عنوان «شهر الله» (ماه خدا) یاد کرده‌اند و هر چیزی که به خدا نسبت شود، از حرمت و جایگاه خاص برخوردار است. انس بن مالک رض روایت می‌کند که به ورود ماه رمضان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ دَخَلَ، وَ هُوَ شَهْرُ اللَّهِ الْمَبَارِكِ فِيهِ لَيْلَةٌ مَنْ حُرِمَهَا فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرُ، وَ لَا يُحِرِّمُ خَيْرًا إِلَّا كُلُّ مَحْرُومٍ»

توضیح: این ماه فرا رسید و آن ماه خلائق و ماه مبارک است. در آن شبی وجود دارد که اگر کسی از آن محروم شد، از تمامی خیرها محروم شده است و از خیر آن جز انسان‌های محروم واقعی، محروم نمی‌گردد.^{۱۸۵}

رمضان تنها ماهی است که قرآن کریم از آن نام برده است. آنچا که می‌فرمایید:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾^{۱۸۵} (آل عمران: ۱۸۵)

توضیح: رمضان ماهی است که

«رمضان» گرفته شده به معنای ابر و باران در پایان چله‌ی تابستان و ابتدای فصل پائیز (تیرماه) که گرمای تابستان را دور می‌کند و ماه رمضان را به این دلیل رمضان می‌گویند که چون باران رحمت الهی بدن آدمیان روزه‌دار را از گناه می‌شوید و پاک می‌کند. (لسان العرب)

ب: رمضان در اصطلاح:

عبارت است از ماه نهم هجری قمری که در عرف شریعت آن ماه را ماه نزول قرآن می‌خوانند، آنچا که می‌فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾^{۱۸۵} (آل عمران: ۱۸۵)

۲- حقیقت رمضان

حقیقت رمضان در فرهنگ اسلامی این است که: این ماه مبارک یکی از مهم‌ترین و محترم‌ترین ماه‌های سال است؛ ماهی که نزد مسلمانان به ماه عبادت، طهارت، خیر و فلاح، برکت و صلاح، مغفرت و بخشش، نیکی و خیرخواهی، کمک و همکاری معروف است. خدای منان آن را ماه نزول قرآن و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آن را ماه خدا نامیده است.

رمضان عرصه‌ی برای تجلی حقیقت اسلام است؛ تسلیمی محض در برابر خدای متعال و این عرصه‌ی مجالی است تا بندگان به امر و رضای او، حتی از نیازهای طبیعی و حلال خود هم چشم پوشی می‌کنند و پاک می‌کند. نیز گفته‌اند که رمضان از

رمضان یکی از ماه‌های بلند مرتبه و دارای حرمت عظیم الهی که حامل ارزش‌های رفتاری و گفتاری است خدای متعال آن را وسیله تربیت هرچه بهتر بندگانش قرار داده‌اند، سؤال این است حقیقت رمضان چیست؟ این ماه چه پیام و فوایدی برای بندگان الهی دارد؟ این نوشته به دنبال واکاوی پاسخ به پرسش‌های فوق، رمضان را مفهوم شناسی نموده به باز کردن حقیقت پیام‌های این ماه مبارک پرداخته است، رمضان ماه نزول قرآن و از مهم‌ترین و محترم‌ترین ماه‌ها و در میان ماه‌های سال برترین و بافضیلت‌ترین آن‌هاست و از این مجرما بهترین پیام‌های ضیافت، تربیت، طهارت، اخلاق‌مداری، تقوی و پرهیزگاری را برای بندگان روزه‌دار الهی دارد، در این نوشتار بطور تفصیلی به آن می‌پردازیم.

۱- تعریف رمضان

در زیر به مفهوم شناسی گزاره «رمضان» پرداخته معنای لغوی و اصطلاحی آن را بیان می‌کنیم.

الف: رمضان در لغت:

رمضان از «رمض» گرفته شده به معنای شدت حرارت و گرمی است، یعنی که ماه رمضان گناهان آدمی را می‌سوزاند و پاک می‌کند. نیز گفته‌اند که رمضان از

برای رحمت الهی وسیله می‌شوند و ابزار رحمت و برکت اعمال بیشتر می‌کنند. تلاش کنید که در جلب این برکات و رحمت الهی با همدیگر رقابت سالم کنید و از یکدیگر پیشی بگیرید. عباده بن صامت از پیامبر اکرم ﷺ روایت می‌کند که ماه رمضان فاراسید و روزی پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

«أَتَأْكُمْ رَمَضَانُ شَهْرُ بَرَكَةٍ، فِيهِ خَيْرٌ يُغْشِي كُمُّ الْهُدَى فِيهِ، فَتَنْزَلُ الرَّحْمَةُ، وَ تُحَاطُ الْخَطَايَا، وَ يُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ، فَيَنْتَرُ اللَّهُ إِلَى تَنَافُسِكُمْ، وَ يُبَاهِي بَكُمْ مَلَائِكَتُهُ، فَأَرْوَاهُ اللَّهُ مِنْ أَنفُسِكُمْ خَيْرًا، فَإِنَّ الشَّقِيقَيْ مِنْ حُرْمَ فِيهِ رَحْمَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».

آخرجه البصرياني فی مسند الشاميين

ترجمه: رمضان آمده است، ماه برکت است. خداوند متعال در این ماه به سوی شما توجه خاصی می‌فرماید و رحمت خاصه‌ی خود را نازل می‌کند؛ خطاه را معاف می‌کند و دعا را قبول می‌فرماید. خدای متعال به تنافس (رقابت گرفتن) شما نگاه می‌کند و فرشتگان الهی به شما افتخار می‌کنند؛ پس از خودتان خیر نشان بدھید؛ مسلمًا شقی و بدبخت واقعی کسی است که در این ماه از رحمت خداوند محروم گردد».

ما در دنیا اهل تفاخر و تنافس فراوان داریم که در حرص و آزار مال و چیزهای دیگر دنیا باهم رقابت می‌کنند و تلاش می‌کنند از دیگران سبقت و پیشی گیرند. حدیث بیانگر این است که اگر شما واقعاً اهل تفاخر و تقابل هستید، باید جوهر نیروی تان را در جلب رحمت و برکت این ماه مبارک و پر از رحمت نشان بدھید. یکی از مصادیق برکات این ماه هجوم بندگان به عبادتگاه ها در این ماه به انواع عبادت است، چنانکه مساجد از نمازگزاران پر می‌شوند و مردم

الهی سفره های متعددی دارد که در این ماه برای مهمانانش گسترانیده می‌شود، یکی از سفره های ضیافت خدا در این ماه، نزول قرآن، این کتاب مقدس الهی است. باید که در این ماه با حضور در ضیافت الهی (مهمانی) بر سر سفره ای قرآن کریم بنشینیم و از مزایای این سفره با برکت استفاده بهینه نماییم. سلف صالح بیشترین اوقات رمضان را بر سر سفره ای قرآن کریم سپری می‌کردن.

علاوه از این هر لحظه و هر قدم و هر نفس این ضیافت، دارای شرافت و کرامت است، طوری که نفس کشیدن مهمانان این ماه، تسبیح و حتی خواهدنشان عبادت محسوب می‌گردد که دیگر ماه های سال ظرفیت این شرافت را ندارد. مهمانان هر قدر خواسته باشند، می‌توانند با انس به قرآن و سایر عبادات، هرچه بیشتر خود را به خدای میزبان این سفره نزدیک تر کنند.

۵- آموزش یک ماهه توییتی

انسان دریازده ماه سال در زیر چتر حکومت الهی بسر می‌برد، ولی خدای عالم برای یک ماه تمام، مؤمنان را در مجال کف نفس، خود داری از درخواست نفسانی، خود داری از نیازهای طبیعی، تمرين مفید و نیکویی می‌دهد تا در باقی یازده ماه سال، در خویشنده ای و تقویت اراده خویش، چون آن ماه ایستادگی کند و فقط همچون ماه رمضان تن به رضای الهی دهد و در مقابل وسوسه های شیطانی و خواهشات نفسانی چون نفس امارة باسوء به سوء، مقاومت و ایستادگی نموده خود را در مسیر اهل تقویت راه رساند. قرار دهد و همیشه از رستگاران باشد.

۶- ماه برکت و رحمت

رمضان، ماه برکت و رحمت است، در این ماه خیرات و برکات و رحمت الهی بر سر انسان ها می‌بارد، بهویژه آن های که

قرآن در آن فرو فرستاده شده (و آغاز به نزول نموده است و در مدت ۲۳ سال تدریجاً توسط جبرئیل امین به پیامبر ﷺ نازل شده است).

برتری دیگر اینکه، خدای متعال شب قدر، یعنی شب نزول قرآن و شب هزاران خیر و برکت را، در ماه مبارک رمضان قرار داد است. چنانکه می‌فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ إِلَّا قَدْرُهُ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ نَّزَّلَ الْمُتَكَبِّهُ وَالْأَرْوَحُ فِيهَا يَوْمًا يَوْمَ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَيَّرٍ سَلَّمَهُ حَتَّى مَطْلَعَ الْفَجْرِ﴾ (القدر: ۱-۵)

ترجمه: ما قرآن را در شب قدر فرو فرستاده ایم. تو چه می‌دانی شب قدر کدام است (وچه اندازه عظیم است؟) شب قدر شبی است که از هزار ماه بهتر است.

فرشتگان و جبرئیل ((در آن شب با اجازه پروردگارشان، پیامی (به کره زمین و به سوی پرستشگران و عبادت کنندگان، شب زنده‌دار) برای هرگونه کاری می‌آیند (که به آن خدای سبحان دستور داده باشد). آن شب، شب سلامت و رحمت (و درود فرشتگان تا طلوع صبح بر مؤمنان شب زنده‌دار است)).

دیگر اینکه، خداوند کریم در قرآن از عظمت و اعمال این ماه یاد نموده است **﴿أَلَّا وَيَامِرَ أَكْرَمٌ مِّنْ آنَّ بِهِ عَنْوَانٌ شَهْرٌ عَظِيمٌ﴾** (ماه بزرگ) یاد فرموده‌اند. چنانکه می‌فرماید:

﴿أَلِّيَّهَا النَّاسُ قَدْ أَظْلَكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ﴾ (الحدیث

ترجمه: ای مردم! ماه بزرگی بر شما سایه افگنده، ماه مبارکی بر است».

۴- ماه ضیافت الهی
رمضان ماه ضیافت و مهمانی خدای یگانه است، البته ضیافت

تأثیرات مثبتی از قبیل: خوب شدن اخلاق، رفتار، گفتار و پاکی ظاهر و باطن را به دنبال داشته باشد و آگر روزه فاقد ارزش‌های مذکور دانسته شود، حق آن ادا نشده است؛ از این‌رو رسول گرامی فرموده‌اند: «روزه‌داری که گفتار و عملکرد باطل و حرام را ترک نکند، خدای عزوجل هیچ نیازی به خودداری از خوردن و آشامیدن او ندارد». رواه ابوداد

مسلمان روزه مایه‌ای تزکیه نفس و تربیت روح و جسم آن می‌گردد؛ بنابر این باید شمره‌ای روزه را در اخلاق، رفتار و گفتارمان مشاهده کنیم.

از خداوند رحیم مستلت می‌داریم تا به ما توفیق روزه‌ای را عنایت کند که به یمن ادای آن، اعمالمان صالح‌تر، اخلاقمان پاک‌تر، دل‌هایمان مصافی‌تر، خدایمان راضی و دعا‌هایمان پذیرفته گردد.

نتیجه‌گیری

رمضان ماه گرامی، گران ارج، محترم، مبارک و دارای قدر و ارزش والایی در درگاه خدای متعال و پیشگاه پیامبر اکرم است. حقیقت رمضان است؛ تسلیمی برای تجلی حقیقت اسلام است؛ تسلیمی محض در برابر خدای متعال و ماه عبادت، طهارت، خیر و فلاح، برکت و صلاح، مغفرت و بخشش، نیکی خوبی خیرخواهی، کمک و همکاری پیغمبر است.

ماه ضیافت و مهمانداری خدا، (اول)

تربيت بندگان خدا و سازیزیر شدن برکت و رحمت پروردگار جهانیان است. ماه طهارت و پاکی درون و بیرون انسان و صیقل زدن دلها و روح و روان است. امید بندگان خدا در این ماه متخلق به اخلاق الهی شده و به نهایت تقوا و

۸- ماه تخلق به اخلاق الهی

روزه ماه رمضان آدمی را از خود پسندی آزادی بخشیده حقیقت، باطن و ظاهر او را به رضای خدا و لقای وی گره می‌زند و سرانجام او متخلق به اخلاق الهی می‌شود، رسول گرامی فرموده‌اند که خدای عزوجل می‌فرماید: «روزه از من است و من خود به آن پاداش می‌دهم».

یعنی چنان رابطه‌ای تنگاتنگی، روزه دار با خداوند قدوس پیدا می‌کند که خدا خود پاداش برای او تقدیم می‌کند، پس حیف و بی‌فایده است که آدمی، جز خدای یگانه برای کسی دیگری روزه بگیرد و از فضای تخلق به اخلاق الهی خود را به دور اندازد. البته به یاد داشته باشیم که متکی به غیر خدا همواره در معرض زوال و تغییر است، نمی‌تواند پاداش دهنده به این موجود معظم (انسان) باشد، بنابراین پاداش وی، لقای دوست و ذات حق لایزال است.

۹- ماه تقوا و پرهیزگاری

صراحتی که در قرآن عظیم الشأن شده این است که در فراز آیات این کتاب الهی، رمضان را ماه تقوا و پرهیزگاری خوانده و می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بر شما روزه فرض شده است، همان‌گونه بر کسانی که پیش از شما بوده‌اند فرض بوده است تا باشد که پرهیزگار شوید»

تقوا مفهوم گسترده‌ای دارد و شروع آن باید با اصلاح و پاک شدن قلوب آغار شود؛ زیرا اساس و سرچشمه‌ی تقوا قلب است، رسول گرامی باری به‌سوی اینجاست و چند باری این مطلب را تکرار نمودند. رواه مسلم هدف از روزه تنها خودداری از خوردن و نوشیدن و هم‌بستره نیست، بلکه

بسیاری را می‌ینیم که به قرآن روی می‌آورند و شب و روز به تلاوت قرآن می‌پردازند. خدای متعال برای همه مسلمانان توفیق کارهای خیر و جلب رحمت و برکات این ماه را نصیب فرماید.

۷- ماه طهارت و سترگی

روزه ضمن تطهیر و پاکی جسم آدمی، به تطهیر روح و جان نیز می‌پردازد، فضیلت و برتری این ماه است که بندۀ وجود خود را از تمایلات مادی و حیوانی پاک می‌سازد، روح آدمی در فضای پاکی، رشد و تعالی حاصل کرده از رحمت‌های بی‌کرانه‌ای الله جل جلاله بی‌مثال بهره‌مند می‌گردد. آری، چنان جسم و جان را صیقل می‌زنند و طهارت می‌بخشد که هیچ صیقلی در برابر آن کار آرایی ندارد. یکی از راههای صیقل زدن زنگار قلب، تلاوت قرآن کریم است. مرتضی زبیدی در شرح احیاء علوم الدین غزالی می‌نویسد: امام ابوحنیفه علیه السلام گفته است که دو مرتبه در هرسالی ختم قرآن، حق قرآن کریم است.

فضائل الاعمال محمد ذکریا کاندهلوی

عبدالله بن عمر رض روایت می‌کند که پیامبر اکرم فرمود: «إِنَّ هَذِهِ الْأُلُقُوبَ تَصْدَأُ كَمَا يَضْدَأُ الْحَدِيدُ»، قالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا جَلَاؤُهَا؟ قَالَ: «تِلَاؤُهُ الْقُرْآنُ».

ترجمه: بی‌تردید این دل‌ها را همانند آهن زنگ و چرک می‌گیرد. گفتند: ای رسول خدا! وسیله‌ی جلاء و درخشانی این زنگار و چرک چیست؟ فرمود: تلاوت قرآن کریم

بنابر این، کسانی که در دیگر ماههای سال توفیق ختم قرآن برایشان میسر نمی‌شود، ماه رمضان بهترین فرصت برای این ادای حق قرآن است، بیندیشیم و در ادای این حق بیشتر توجه کنیم.

برگان و آثار ماه صیام

مولوی عنایت الله شریفی

أَجْزِي بِهِ وَالصَّيَامُ جُنَاحٌ فَإِذَا كَانَ يَوْمٌ
صُومُ أَحَدُكُمْ فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَصْخَبُ، فَإِنْ
سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قاتَلَهُ، فَلَيْقُلْ: إِنَّى صَائِمٌ.
وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيدهِ لَخُلُوفُ فَمِ
الصَّائِمُ أَطْبَبُ عَنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ
الْمَسْكِ. لِلصَّائِمِ فَرَحْشَانٌ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا
أَفْطَرَ فَرَحْ بِفَطْرِهِ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرَحْ
بِصُومِهِ). (متفق عليه).

رسول الله ﷺ فرمودند: الله جل جلاله می فرماید: هر عمل فرزند آدم برای اوست، غیر از روزه که برای من است و من پاداش آن را می دهم. و روزه سپری است (در مقابل دوزخ یا گناهان): چون یوم روزه یکی از شما باشد، باید ناسزا نگوید، و فریاد نکشد و با کسی درگیر نشود و اگر کسی او را دشنام داد یا با او جنگ کرد؛ باید بگوید: من روزه دارم. و سوگند به ذاتی که جان محمد در ید بلاکیف اوست، همانا بوی دهان روزه دار در نزد خداوند خوشبوتر از بوی مشک است.

و برای روزه دار دو شادی (خوشحالی) است که بدان شاد می شود، یکی هنگامی افطار کند؛ به افطارش شاد می شود و دیگری هنگامی که پروردگارش را ملاقات کند، به روزه اش "شاد" می گردد.

اینکه چرا خداوند سبحان، روزه و پاداش روزه دار از سایر عبادت مستثنی

امساک و خود داری مخصوص از مفتراء سه گانه (خوردن، نوشیدن و جماع) به قصد نیت تقرب الى الله، عبادت مخصوص (مسلمان) به صفت مخصوص (پاک بودن از حیض و نفاس) در زمان مخصوص (از طلوع فجر صادق تا غروب آفتاب) میباشد.)

روزه رکنی از ارکان اسلام، مهمترین فریضه از فرایض الهی و بهترین عبادت از عبادات، در نزد الله جل جلاله است؛ زیرا این عبادت بین بندۀ و پروردگار با خلوص نیت بدور از هر نوع ریا و خود نمایی انجام می یابد. رمز ایمان و عقیده جازم در پیروی و اطاعت، خوف و خشیت از الله جل جلاله و سرکشی از خواهشات نفسانی را می توان در وجود روزه دار جستجو کرد؛ خود داری روزه دار از خوردن، نوشیدن، و خواهشات نفسانی در یام مبارک رمضان، به هدف کسب رضای او تعالی می باشد.

روزه نشانه نزدیکی و محبت بندۀ به پروردگار است؛ پاداشی را که الله جل جلاله برای روزه دار و عده سپرده است به مراتب بیشتر از پاداش سایر عبادات می باشد. بر عظمت و فضیلت "صیام" این حدیث قدسی که حضرت ابو هریره رض از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت می کنند کافی و بسنده است: (قال الله عزوجل: كُلُّ عَسْخَنٍ كَفْتَنْ خُودَدَارِي كَرَدْ).

الحمد لله الذى أنزل القرآن فى شهر رمضان و فضلہ على سائر الشهور و فتح فيه ابواب الجنان لكل موحد شکور، وأغلق فيه ابواب النيران. والصلة والسلام على نبينا و حبيبنا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين اما بعد! قال الله تعالى فى محكم كتابه : «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا عَلِمْتُمُ الْعَبَيْمَ كَمَا كُنْتُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمْلَكُمْ تَنَعَّمُو» (القرآن: ۱۸۳).

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید روزه بر شما مقرر (فرض) شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما مقرر (فرض) شده بود باشد که پرهیزگار شوید.

رمضان ماه ویژه خداوند مهریان است، ماه رحمت، مغفرت و نجات از آتش دوزخ. «مزیت این خصوصیت را تنها کشتنی می توانند درک کنند که به قلعه شکوه ایمان رسیدند.

اما بحث لغوی و اصطلاحی آن قرار ذیل است:

صوم در لغت: مطلق امساك و خود داری را گویند چنانچه عربها گویند: «صامت الشمس» یعنی: آفتاب "هنگام ظهر" از حرکت باز ماند. و «صام عن الكلام»: از سخن گفتن خودداری کرد.

صوم در اصطلاح شرع: عبارت از

الْمُسْتَرَ وَلِتُكْسِلُوا أَعْدَاءَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ماه رمضان همان ماهی است که در آن قرآن فرو فرستاده شده است (کتابی) که مردم را راهبر و دلایل آشکار هدایت و (میزان) تشخیص کننده حق از باطل است؛ پس هر کس از شما این ماه را درک کند؛ باید آن را روزه بدارد و کسی که بیمار یا در سفر است؛ باید به تعداد آن از روزهای دیگر (را روزه بدارد) الله برای شما آسانی می‌خواهد و برای شما دشواری نمی‌خواهد؛ تا شماره (مقررشده) را تکمیل کنید و الله را به پاس آنکه رهنمونی تان کرده است به بزرگی بستاید و باشد که شکرگزاری کنید.

۲- سنت رسول الله:

در سنت نبوی شریف آمده است: قال عبد الله عن أبيه عمر بن الخطاب، قال: بينما نحن عند رسول الله ﷺ ذات يوم، إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب. شديد سواد الشعر. لا يرى عليه أثر السفر. ولا يعرفه منا أحد. حتى جلس إلى النبي (صلى الله عليه وسلم) فاسند ركبتيه إلى ركبتيه. وضع كفيه على فخذيه وقال: يا محمد! أخبرني عن الإسلام. فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ﷺ. وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة. وتصوم رمضان.

(أول) وتحج البيت، إن استطعت إليه سبيلا. قال: صدقت. قال فعجبنا له. يسأله و يصدقه. قال: فأخبرني عن الإيمان؟ قال: (أن تؤمن بالله، وملائكته، وكتبه، ورسله، واليوم الآخر). و تؤمن بالقدر خيره و شره. قال: صدقت. قال: فأخبرني عن الإحسان؟ قال: (أن تعبد الله

هزار ماه است. اجر و پاداش عبادت در شب قدر، بهتر و برتر نسبت به اجر و پاداش عبادت در هزار ماه است.

فرضیت روزه ماه مبارک رمضان بر مبنای قرآن کریم، سنت نبوی و اجماع امت اسلامی ثابت است.

۱- كتاب الله :

الله ﷺ در بیان فرضیت روزه در قرآن کریم می فرماید: **﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ كُبِّرَ عَلَيْكُمُ الْأَصْبَابُ كَمَا كُبِّرَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَنَعَّمُونَ﴾** آیاتاً مَعْدُودَاتٍ فَقَنْ كَاتِ مِنْكُمْ تَرْبِضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَةٌ مِنْ آیَاتِ أُخْرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فَذَيَّةٌ طَعَامٌ وَمِسْكِينٌ فَمَنْ تَطَعَّمَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَمَنْ تَصْمُمُوا حِلْيَرَكُمْ إِنْ كُتُمْ تَعْلَمُونَ

(البرة: ۱۸۳ - ۱۸۴).

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید روزه بر شما مقرر (فرض) شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما مقرر شده بود باشد که پرهیزگاری کنید. (روزه در) روزهای محدودی (بر شما فرض شده است) و هر کس از شما بیمار یا در سفر باشد (به همان شماره) تعدادی از روزهای دیگر (را روزه بدارد) و بر کسانی که روزه طاقت فراساست کفارهای است که خوراک دادن به بینایی است. و هر کس به میل خود بیشتر نیکی کند پس آن برای او بهتر است و اگر بدانید روزه گرفتن برای شما بهتر است.

علامه سیوطی عبارت {وعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فَذَيَّةٌ طَعَامٌ مِسْكِينٌ} در آیه فوق ذکر، چنین تفسیر نموده است: «بر هر فردی که توان روزه گرفتن نداشته باشد برای هر روز غذای مسکین است»^(۳)

و میفرماید: **﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلْكَافِرِ وَبَيِّنَتِ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الْأَشْهَرَ فَإِيَّضَهُ وَمَنْ كَانَ تَرْبِضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَةٌ مِنْ آیَاتِ أُخْرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ**

نموده است؟ همه می دانند که بین روزه دار و الله ﷺ رمزی وجود دارد که در سایر عبادات دیده نمی شود زیرا روزه دار تا زمانی که خود نگوید که من روزه دارم؛ کسی از حالش باخبر نمی شود، در حالیکه سایر عبادت این طور نیست، بدین لحاظ خالی از ریا و خود نمایی نیست.

همچنان در حدیث دیگری می فرماید: (الصوم لي و أنا أجزي به، يدع شهوهه وأكله و شربه مِنْ أَجْلِي، والصوم جنة...)^(۴)

(الله ﷺ می فرماید: روزه از من است و من اجر و پاداش آنرا می دهم؛ روزه دارد، خوردنی نوشیدنی را برای بخاره من کنار می گذارد، روزه دار شهوت و خوردنی و نوشیدنی اش را بخاره من کنار می گذارد و روزه سپری است (در مقابل دوزخ و یا گناهان....).

دلایل فرضیت روزه ماه مبارک رمضان: روزه سومین رکن از ارکان پنجگانه اسلام بوده، الله ﷺ آنرا در هر سال یک ماه بر بربندگان مؤمنش که در زمرةء مکلفین قرار دارند فرض گردانیده است؛ اختصاص ماه نهم هجری قمری برای روزه گرفتن در حقیقت برعظمت، اهمیت و فضیلت این ماه دلالت می کند، نزول قرآن عظیم الشأن در ماه مبارک رمضان بر خاتم پیامبران و رسولان، سیدنا محمد مصطفی ﷺ دلیل عمدہ بر ثبوت این حقیقت است.

الله ﷺ در این ماه، شب مبارکی را مقدر فرموده است که آنر لیله القدر نامیده است که بهتر و با فضیلت تر از

مبارک رمضان دارای خصایص و فضایلی است که آنرا از سائر ماه‌های سال متمایز می‌سازد. رمضان، ماه نزول قرآن و بعثت پیامبر اسلام، ماه عبادت، تدبیر و تأمل در پیدایش مخلوقات، ماه ارزانی نعمت‌های گران‌بهای الله جَلَّ جَلَّ در روی زمین است.

رمضان یگانه مدرسه‌ای است که انسان را به یاد امتهای پیشین فرامی‌خواند، که چگونه عضویت خود را در مدرسه چهانی نگه می‌داشتند و به دستور الله جَلَّ جَلَّ عمل می‌کردند. مسلمانان در این مدرسه می‌آموزنند که چگونه گذشته هارا پشت سر گذاشته و به سوی دنیای جدید، با همت و عزم جدید و با نشاط و روح جدید روى آورند، و در تعهداتی که قبلًا کوتاهی کرده‌اند، دوباره تجدید عهد می‌نمایند.

«روزه از قدیم الایام بین انسانها مروج بوده، اگر ادبیات و قصص مصریان قدیم، چینی‌ها، یونانی‌ها را مورد مطالعه قرار دهیم؛ در خواهیم یافت که روزه با تفاوت‌های روزه فعلی مسلمانان، وجود داشته در آن زمان روزه‌های یک روزه یک هفته‌ای و یا روزه‌ای که روزه داران از خوردن برخی از خوراکی‌ها منوع بودند از جمله خوردن گوشت و یا غیره مأکولات، طوریکه مظاهر این روزه را می‌توان امروز هم در کشورهای اروپایی و برخی از کشورهای آسیایی و پیروان سایر مذاهب از جمله در مذهب کاتولیک ها و پروتستان‌ها مشاهده کرد.

قرآن عظیم الشأن شهادت میدهد که روزه در تمام ادیان آسمانی فرض بوده است،^(۱)

... ادامه دارد.

ماخذ:

- ۱- اختیار لتعلیل المختار، ج ۱، ص ۱۲۵.
- ۲- صحيح البخاری، (الفتح: ۱۵) ۷۰۵۷ - ۱۷۹۵.
- ۳- الإتقان في علوم القرآن، ج ۲، ص ۲۴۷.

آخرت باخبرم کن؟ پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم فرمود: "من "که در این مورد سؤال شده ام، از "تو" (سؤال کننده) عالم تر نیست. گفت: پس از نشانه هایش را برایم بیان کن؟ پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم فرمود: "زمانی که کنیز مولایش را بزاید (فرزنده مانند کنیز با مادرش رفتار نماید) آنگاه که افراد نادان، چوپانان پا بر هنره را بینی که در ساختن بلند منزلها مبالغه می‌کنند (با پول و ثروتی خود بر دیگران فخر فروشی می‌کنند). روای گفت: سپس آن مرد منصرف شد؛ من بعد کافی آنجا ماندم. آنگاه پیامبر برایم گفت: «یا عمر! آیا می‌دانی که این مرد سؤال کننده کیست؟» گفتم: الله و رسول الله دانا تراند. فرمود: (فإنَّهُ جَبْرِيلٌ أَتَاكُمْ يَعْلَمُكُمْ دِيْنَكُمْ)؛ آن مرد جبریل بودند ز داشت بر شما آمد تا دین تانرا برای شما بیاموزاند. به همین ترتیب احادیث زیاد و مشهوری وجود دارد که برفرضیت و فضیلت روزه ماه مبارک رمضان دلالت می‌کنند. و تمام مسلمانان برفرضیت روزه این ماه مبارک اجماع دارند، که انکار از آن کفر است.

۳- اجماع امت اسلامی:

اجماع امت بر اینست که که روزه ماه رمضان فرض و یکی از اركان اسلام و ضروریات دین است و روزه گرفتن در هر سال، یک ماه بر هر مسلمان (مرد و زن) فرض است؛ کسی که از فرضیت روزه ماه مبارک رمضان انکار کند و یا اینکه روزه و یا روزه دار را تمسخر کند؛ کافرو مرتد بوده،^(۲) عضویت خود را از امت اسلامی از دست می‌دهد.

نگاهی به پیشنه قاریخی فرضیت روزه:

روزه رکنی از اركان و پایه ای از پایه های متین واستوار اسلام بوده مرتبه اش بعد ایمان جازم به وحدانیت الله و نبوت پیامبر اسلام، اقامه نماز می‌باشد ماه

کأنک تراه؛ فإنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ؛ فَإِنَّهُ يَرَاكُ.) قال: فأخبرني عن السّاعة؟ قال: (ما المسؤول عنها بأعلم من السّائل) قال: فأخبرني عن أماراتها؟ قال: (أنَّ تلَدَّ الأُمَّةَ ربّتها. وأنَّ ترى الحفاة العراة العالة رعاة الشاء، يتطاولون في البنيان). قال: ثم انطلق؛ فلبثت مليا. ثم قال لي: (يا عمر! أتدرى من السائل؟) قلت: الله ورسوله أعلم. قال: (فإنَّهُ جَبْرِيلٌ أَنَّكَمْ يَعْلَمُكُمْ دِيْنَكُمْ)^(۳)

ترجمه: حضرت عبد الله از پدرش عمر بن الخطاب صلوات اللہ علیہ و آله و سلم روایت نموده است که ایشان گفتند: روزی، مانند رسول الله صلوات اللہ علیہ و آله و سلم نشسته بودیم؛ نگاه مردی که جامه بسیار سفید و موی بسیار سیاه داشت بر ما نمایان شد. که نه اثار سفربر او دیده می‌شد و نه کسی از ما آن مرد را می‌شناخت. تا اینکه نزدیک پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم نشست و زانو خود را بر زانوی پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم قرار داد. و دو کف دستش را بر دو ران آنحضرت گذاشته گفت: ای محمد! از اسلام با خبرم کن. آنگاه پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم فرمود: «اسلام آنست که شهادت بدھی که هیچ معبد برحقی جز الله وجود ندارد و محمد فرستاده الله است، و بر پیاداری نماز فرض را، زکات واجب را سادگی، و روزه بگیری ماه رمضان را، وفرضیه حج را در صورت تووانایی راه (رفتن) بسویش را انجام بدھی».

آن مرد گفت: راست گفتی؛ پس از احسان (بهترین عبادت) با خبرم کن؟ پیامبر صلوات اللہ علیہ و آله و سلم فرمود: «که الله را مثلی عبادت کنی که انگاراو را مشاهده می‌نمایی، و اگر تو الله را نمی‌بینی؛ حتماً او تو را می‌بیند. آن مرد گفت: و از روز

کارکردها و گزارشها

خبرنگار مجله

توزيع بسته های کمکی جمهوری ترکیه به همکاری وزارت ارشاد، حج و اوقاف
دوشنبه، مورخ ۳ رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ - ۱۵ حمل ۱۴۰۱ هـ.

محفلی که به مناسب توزیع بسته های کمکی کشور ترکیه در مجتمع حاج زون مرکز دایر گردیده بود، در آن بر علاوه از رؤسای وزارت ارشاد، حج و اوقاف، علی تولگا کوچاتپی معاون سفارت کبرای جمهوری ترکیه مقیم کابل و هیئت همراه اش نیز اشتراک داشتند.

بعداز تلاوت آیات چند از کلام الله مجید، مولوی عبدالولی حقانی رئیس مالی و اداری وزارت ارشاد، حج و اوقاف طی صحبت حضور مهمانان را در این محفل خیر مقدم گفته، از کمک های دوامدار حکومت، نهاد های مدد رسان و مردم ترکیه اظهار امتنان و سپاسگزاری نمود.

موصوف به ادامه صحبت های شان علاوه کرد که این وزارت منحیت یک نهاد معتبر دینی کمک های صورت گرفته را به بهترین وجه برای مستحقین کشورش به کمال امانت داری توزیع می نمایند.

معاون سفارت ترکیه اهداء کمک های یاد شده را مصدق دوستی و برادری مردم کشورش با ملت رنجدیده افغانستان تلقی نموده افزود مساعدت های بشردوستانه کشور ترکیه در آینده نیز انشاء الله ادامه خواهد داشت.

قابل یاد آوریست که این کمک ها به همکاری نهادهای مدد رسان کشور ترکیه جمع آوری گردیده است.

در اخیر تعداد (۷۵۰) بسته کمکی کشور ترکیه توسط رئیس اداری و مالی این وزارت و معاون سفارت آن کشور برای مستحقین توزیع گردید.

مساعدت کشور ترکیه برای شماری از مساجد شهر کابل
چهارشنبه، ۵ رمضان ۱۴۴۳ هـ - ۱۷ حمل ۱۴۰۱ هـ

به مناسب توزیع فرش و جای نماز برای مساجد محفلی در مجتمع حاج زون مرکز به اشتراک مسئولین این وزارت و علمای اسلامی کرام دایر گردید در این محفل مولوی عبدالولی حقانی رئیس مالی و اداری وزارت ارشاد، حج و اوقاف سخنرانی نموده،
ضمون خوش آمدید به علمای کرام روی اهداف و پالیسی های وزارت و امارت اسلامی افغانستان بحث نموده و جایگاه علماء را در نظام اسلامی برجسته توصیف نمود.

در بخش پایانی مجلس برای شماری از مساجد شهر کابل (۸۵۰) تخته فرش و جای نماز که از طرف کشور دوست، ترکیه اهداء گردیده بود، توزیع گردید پرسه توزیع آن برای سایر مساجد ادامه می یابد.

د دفتر ریاست

د اسلامی امارت د کابینې (۴) قطعی مصوبو موافق د وزارت د محترم مقام له کتو خخه وروسته اپوندو خانګو ته د هغو خپرول.

د وزارت مرکزی ریاستونوته (۴۵۴) قطعی مكتوبونه ليرل.

د ارشاد، حج او اوقافو ولايتي رياستونو ته (۲۵) مكتوبونه ليول.
د افغانستان د اسلامي امارت له وزارتونو او خپلواکو ادارو خخه د (۶۷۵) قطعي مكتوبونو ترلاسه کول او اروندو ادارو ته يې استول.

د پوسته خاني له لاري اروندو خانګو ته د (۱۷۲) قطعي مكتوبونو ليول.
د وزارت له محترم مقام سره د (۴۳۵) تنو مراجعنيو د ناستي ترتيب او تنظيم.
د وزارت محترم مقام ته د (۱۸۶) عريضو وړاندې کول.
د وزارت کارکونکو لپاره د (۷) جلد پاسپورتونو د صادرولو او د همکاري په موخه د (۶) قلمو اسنادو ترتيب، تنظيم او ليکل.
د ترکيي هيوا له اوو (۷) موسسو (فلاح، جامي، د فلاح ختیز زون، تواناهان، هدایت، فضیلت اونهضت) سره د پوهنې په برخه کې د ګلې همکاري پرتوکول لاسیک.

رياست اطلاعات و آگاهی عامه

- ﴿ اشتراك رئيس اطلاعات و آگاهی عامه در برنامه های تلویزیون ملي، يک، شمشاد و لم و راديو های آزادی و بي بي سی جهت منعکس ساختن فعالیت ها و دست آوردهای اين وزارت تحت رهنمايی ورهبری شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب. ﴾
- ﴿ چاپ و توزيع تعداد (۲۰۰۰) نسخه بروشور احکام ماه مبارک رمضان به زبان های دری و پشتو و توزيع آن به مدارس و رياست های مربوطه اين وزارت ﴾
- ﴿ چاپ تعداد (۵۰۰۰) قطعه جداول افطار و سحر ماه مبارک رمضان و تسلیم دهی آن جهت توزيع به رياست محترم انسجام مساجد ﴾
- ﴿ چاپ تعداد (۵۰۰) قطعه جداول افطار و سحر ماه مبارک رمضان و تسلیم دهی آن جهت توزيع به رياست محترم حسينیه ها ﴾
- ﴿ حک تعداد (۲۶) طغرا مهر با لګو و دیزاین جدید (amarat اسلامي افغانستان) برای رياست های مرکزی و آمریت های مستقل این وزارت ﴾
- ﴿ ترتیب، تهیه موضوع و دیزاین تعداد (۲) تخته بنر ارشادی و نصب آن در مسجد جامع پل خشتی و مسجد جامع عبدالرحمن تهیه گزارش از جريان ملاقات های مقام محترم وزارت با سفير تركيه، مسئولين شركت های هواي کام ايير و آريانا و جلسات هیئت رهبری وزارت ﴾
- ﴿ نشر تعداد (۱۲) عنوان فتوا در رابطه به موضوعات مختلف که از طریق رياست محترم مجمع علمی به اين وزارت مواصلت ورزیده بود ﴾
- ﴿ نشر تعداد (۴) عنوان خطبه که از طرف رياست محترم ارشاد و انسجام امور مساجد مواصلت ورزیده بود. ﴾
- ﴿ ترتیب و نشر تاريخچه وزارت به زبان های عربي، انگلیسي، دری و پشتو در ويپ سایت وزارت ﴾
- ﴿ ترتیب و نشر بیوگرافی محترم شیخ الحدیث دکتور نورمحمد ثاقب به زبان های عربي، انگلیسي، دری و پشتو پیام مقام وزارت در مورد حلول ماه مبارک رمضان ﴾

- ﴿ نشر احکام و مسائل ماه مبارک رمضان به زبان های دری و پشتو در ويپ سایت وصفحات اجتماعی اين وزارت
- اول
- ﴿ تصحیح، کمپیو و دیزاین مجله پیام حق ماه (رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ) ﴾
  - ﴿ جمع آوري تعداد (۲۰) عنوان مضمون برای مجله (ماه رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ) ﴾
  - ﴿ جمع آوري تعداد (۲۵) عنوان گزارش برای مجله (ماه رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ) ﴾
  - ﴿ تحریر سرمهقاله و پیام رهبری وزارت به مناسبت ماه رمضان برای مجله پیام حق (ماه رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ) ﴾
  - ﴿ تحریر و تهیه محتوای صفحات البويم و پوش مجله (ماه رمضان المبارک ۱۴۴۳ هـ) ﴾
  - ﴿ فلمبرداری و عکاسی از جريان محافل: دیدار مقام وزارت با رؤسای شركت های آريانا و کام ايير، مجلس هیئت رهبری وزارت، محفل توزيع فرش، توزيع کمک های کشور تركيه، محفل عقد تفاهم نامه های تدریب ائمه ﴾
  - ﴿ تهیه، ایدیت و نشر تعداد (۱۲) کلپ از جريان محافل مصاحبه ها و ملاقات ها از طریق (چینل یوتیوب) وزارت. ﴾
  - ﴿ نشر (۲۲) عنوان گزارش مختلف از طریق تویتر ﴾
- ۶۴

- نشر(۲۵) عنوان گزارش از فعالیت های وزارت از طریق صفحه (تیلی گرام).
- نشر(۲۰) عنوان گزارش از طریق صفحه (انستاگرام).
- نشر(۲۳) عنوان گزارش از طریق صفحه (فیسبوک).
- توزیع تعداد(۲۰۰۰) جلد مجله پیام حق ماه شعبان المعموم سال ۱۴۴۳هـ با در نظرداشت لست مرتبه به مراجع دولتی و غیر دولتی در مرکز و ولایات.
- توزیع (۲۵۰) جلد تفسیر شریف قرآنکریم چاپ دری و پشتور در جریان ماه مبارک رمضان برای مرکز و ولایات
- تعداد(۳۵) تن از علماء و کارمندان این وزارت در جریان ماه مبارک رمضان از مجموعه کتب و سائل، کتابخانه برای استناد مقالات شان استفاده نموده اند.
- تقویم سرمیزی و دیواری سال ۱۴۴۴ هجری قمری ترتیب، دیزاین و آماده چاپ گردیده است
- ترتیب و دیزاین بنر اوقات نماز های پنجگانه و اذکار بعد از نماز و آماده نمودن آن برای چاپ.
- دیزاین دوسيه مزين با لوگوی وزارت و امارت اسلامی افغانستان جهت استفاده رياست های مرکزي

ریاست تدقیق و مطالعات علوم اسلامی

تدویر جلسات اداری، علمی و پیگیری هدایات و رهنمود های مقام محترم وزارت.
تدویر جلسه کمیته حک نشان و مдал های دولتی و تهیه گزارش از رویداد جلسه متذکره و ارسال آن به ریاست محترم دفتر و اعضای محترم کمیته فوق الذکر.

تصحیح و بازنگری مقالات ذیل:
➤ ویژگی های رمضان.

- نقش آب در زندگی انسان و محیط زیست.
- آداب غذا خوردن در اسلام.

دیپارتمنت مطالعات تاریخ اسلام:

تحریر مقالات علمی تحت عنوانین:

اسرار و فواید القای سلام - عدالت و برابری در زمان حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه در میان مردم - منع کشت، قاچاق و ترافیک مواد مخدر از دیدگاه اسلام -
اشتراک در تلویزیون های طلوع و شمشاد.

دیپارتمنت معارف و فرهنگ اسلامی
تحریر مقالات علمی تحت عنوانین:

۱. احکام جنایات در موسم حج - آداب غذا خوردن در اسلام
۲. تصحیح و بازنگری (دروزی روحانی او تولیتی گتی او فضائل).
۳. اشتراک در تلویزیون ملی، برنامه (نزول قرآن کریم و فضائل ماه رمضان المبارک).

دیپارتمنت علوم اسلامی و تطبیق آن با علوم ساینس

تحریر مقالات تحت عنوانین:

ضررهای دینی مواد مخدر و اعجاز قرآن در عرصه زمین شناسی.

دیپارتمنت تدقیق اصول دین

تحریر مقالات علمی تحت عنوانین:

دعوت- استغفار و فواید آن - اعتکاف، احکام و فضائل آن - د وخت ارزښت - روزه ماه مبارک رمضان و فواید آن.
ترجمه خلاص گزارش فعالیت ها و دستاوردهای وزارت از زمان فتح امارت اسلامی افغانستان، از زبان پشتو

در قید ۸ صفحه ۸۴.

دیپارتمنت مطالعات حقوق اسلامی زن

تحریر مقاله تحت عنوانین:

د مور او پلار د حقوقنو په اړه اسلامی معلومات - تعلیم و تربیه زنان در اسلام - ترک عبادت و سیله تسخیر شیطان بر انسان - حجاب اسلامی در پرتو قرآن و سنت نبوی - احکام و مسائل رمضانی و صوم رمضان.

دیپارتمنت عقیده و فلسفه

تحریر مقالات تحت عنوانین:

خاصیات روزه ماہ مبارک رمضان - تدقیق پیرامون مفادات حکمت ماہ مبارک رمضان - نزول قرآن کریم - فلسفه روزه ماہ مبارک رمضان - صدقه فطر از دیدگاه عالمان دین اسلام.

د فرضی حج ریاست

د ولايتونو د حج عمومي مدیریت

» د سبر کال د حج پروسې لپاره د ولايتی حج مدیریتونو لخوا د اپتیا وړ توکو ويش.

» د ۱۴۴۳ هـ ق. کال د حاجيانو د جلاکولو په موخته د میدان وردکو ولايت استازی ته د (۲۳۰) جلده پاسپورتیونو سپارل.

» د ۳۴ ولايتونو خخه د (۱۰۵۳) تنه کوچيانو همغوري کول هغوي ته د سهميي تاکل.

» په توله کې د ولاياتو خخه د حج (۱۱) تنه هغه غوبښونکو چې عذر پې درلود، خپل پاسپورتیونه بيرته د دې مدیریت خخه واخیستل.

» د پروان، تخار، لغمان او هلمند ولايتونو د حاجيانو (۴۳) جلده پاسپورتیونو تنظیم، د هغو د صادریدو او ختمیدو د نیټې خخه کتنه وشهو.

» د حاجيانو د روغتیایی چارو مدیریت

» د تاکل شوې سهميي سره سم د حاجيانو لپاره د اپتیا وړ دوه دو له واکسینونو مشخصاتو او شرط پانې ترتیب او جورول.

» د (۱۴۴۳) هـ ق کال د حاجيانو لپاره د روغتیا عمومي مدیریت فایلونو چمتو کول.

» عامې روغتیا وزارت ته د مکتوبونو لپرل د دې وزارت د چمتووالی په موخته، چې حاجيانو ته د کورونا واکسین تطبيق کري.

» د تاکل شوې سهميي سره سم د (۱۴۴۳) هـ ق کال حاجيانو لپاره د (۴۹) قلمو دواکانو چمتو کول.

» د عامې روغتیا وزارت د دوا خانګې له استازو سره د (۴۹) قلمو دوا د چمتو کولو په اړه غونډه وکړه.

د مرکزي حج عمومي مدیریت

» د شپږمې ناحيې اړوند د حج غوبښونکو د عکسونو او بانکي آویزونو سکن، دنهایي اسنادو یا کتنې او ثبت چارې بشپړې شوې.

» د حاجيانو د مجتمع له لارې جوماتونو ته د دوست هباد ترکې له خوا د مرسته شویو فرشونو په وېش کې له موظف پلاوی سره همکاري.

ریاست امور قراء

مدیریت ها و کمیسون مسلکي و اداري اخذ امتحان:

۱- ثبت نام، اخذ امتحان و طی مراحل اسناد قراء و فاتحین نواحي ۲۲ ګانه و استخدام ایشان در (۹۸۰) مسجد جامع شهر

کابل غرض برگزاری ختم قرآنکریم در نماز های تراویح ماہ مبارک رمضان.

۲- نظارت از (۹۸۰) مسجد و روند برگزاری ختم های تراویح ماہ مبارک رمضان.

۳- کنترول و نظارت از قاریان مؤلف فاتحه خوان مساجد نواحي شهر کابل.

۴- تدویر جلسات جهت بهبود نصاب تعلیمی سال ۱۴۴۳ هـ ق انسٹیتوت معهد عالی قراءات.

۵- برگزاری برنامه پانزدهمین دور رقابتی حسن تلاوت قرآنکریم با هماهنگی و همکاری شرکت مخابراتی اتصالات در

ولايات: کابل، ننگرهار، خوست، قندهار، هرات، بلخ، غزنی، کندز و بغلان.

ریاست ارشاد و انسجام امور مساجد

❖ تحریر تعداد (۴) خطبه تفصیلی نماز جمعه به زبان های ملی کشور (دری و پشتو) پیرامون:

فرضیت زکات، فواید و مستحقین آن_ فضایل و برکات ماه مبارک رمضان_ آداب و مسائل روزه ماه مبارک رمضان و فضائل اعتکاف در ماه مبارک رمضان

- ❖ تحریر مقالات برای مجله پیام حق: فضیلت دهه اخیر ماه مبارک رمضان و مسائل اعتکاف در ماه مبارک رمضان
- ❖ ارشاد و تبلیغ پیرامون (سیرت النبی) در مسجد عثمان غنی ناحیه یازدهم پیرامون (فرضیت زکات، فواید و مستحقین آن) در یکی از مساجد ناحیه ششم توسط اعضاء مسلکی آمریت ارشاد و دعوت طبق پلان
- ❖ اشتراک اعضای مسلکی آمریت ارشاد و دعوت در سیمینار تحت عنوان قانون بشر دوستانه که از طریق موسسه جیواکال برگزار شده بود.
- ❖ تدویر شورای علماء و امامان مساجد ناحیه هشتم تحت عنوان حمایت از امارت اسلامی، قوانین نافذه کشور، کنترول و کاهش مصرف برق و نل آب مساجد با مسئولین حوزه و ناحیه مذکور.
- ❖ توزیع جدول افطار و سحر ماه مبارک رمضان برای نواحی شهر کابل و ولایات: پروان، کاپیسا، میدان وردک پنجشیر و لوگر.
- ❖ توزیع (۴۰۰) قطعه بروشور ارسالی ریاست اطلاعات و آگاهی عامه از طریق مدیریت های انسجام به مساجد نواحی شهر کابل.
- ❖ حل و فصل منازعات اهالی (۵) محراب مسجد در نواحی مختلف شهر کابل.
- ❖ نظارت و کنترول از صرفیه برق و آب مساجد.
- ❖ جلوگیری ازبود و باش افراد غیر مسؤول در مساجد.
- ❖ نظارت از تدویر حلقات درسی و کنترول از موظفین تدریسی و تنظیفی تعداد (۷۸۲) محراب مسجد نواحی شهر کابل.
- ❖ توزیع (۲۰۰) جلد مجله پیام حق به مساجد نواحی شهر کابل.

ریاست تنظیم امور عرفان و اماکن دینی

- ❖ توزیع (۳۷) جلد مجله پیام حق به خانقاھای ثبت و راجستر شده این وزارت در نواحی شهر کابل.
- ❖ تحریر و ارسال مضمون تحت عنوان عمران و بازسازی در اندیشه اسلام به ریاست محترم اطلاعات و آگاهی عامه.
- ❖ توزیع (۱۴۰) نسخه بروشور مسائل رمضانی به زبان پشتو و دری به خانقاھای شهر کابل.
- ❖ کنترول و بررسی از صرفیه برق و آب خانقاھای شهر کابل.

د پالیسی او پلان ریاست

- ❖ د عمری او زیارت د طرزالعمل د مسودې بیاکته او نهایی کول.
- ❖ د وزارت د تقینی اسنادو د کمپتی غرو له خوا د چاپریال ساتې پلان د لارښونو بیاکته او نهایی کول او اړوندو ریاستونو ته بی استول.
- ❖ د وزارت د تقینی اسنادو په کمیته کې د حج او زیارتونو چارو د مقرري بیاکته او نهایی کول.
- ❖ د وزارت د رهبری د غونډو د پربکو و مطالعه او د پالیسی او پلان د ریاست له خوا بې پلي کول.
- ❖ د افغانستان د اسلامی امارت د کابینې د مصوبو خیزنه.
- ❖ د اوقافو د قانون لومړۍ فصل بیاکته او نهایی کول.
- ❖ د وزارت د تقینی اسنادو د کمپتی له غرو سره د دې کمیته د غونډو د ترسه کولو په موخه اړیکې درلودل.

ریاست عمره و زیارت

- ❖ ترتیب و توزیع (۱۸) قطعه فورمه درخواستی اجازه نامه عمره و زیارت به شرکت های متقاضی.
- ❖ بررسی (۱۶) مورد اسناد ارایه شده توسط شرکت های متقاضی اجازه نامه.
- ❖ تکثیر (۵) مورد هدایات و فرامین واصله و همچنان (۳) مصوبه کابینه به شعبات مربوط.
- ❖ تعديل و بازنگری طرزالعمل تنظیم امور عمره و زیارات و شرط نامه هاآن از طریق مراجع ذیصلاح.

ریاست حسینیه ها

- ✓ توزیع (۴) عنوان خطبه ایام جمعه به مساجد نواحی شهر کابل جهت تطبیق از طریق خطباء و ائمه.

- ✓ نظارت و کنترول از پابندی کارکنان امور دینی، ائمه مساجد، حسینیه ها و جماعت خانه ها، کنترول مصرف برق، پاکی و صفائی مساجد نواحی شهر کابل.
- ✓ اشتراک در ورکشاپ دو روزه آگاهی دهی پیرامون واکسین کوید(۱۹).
- ✓ تهیه و ترتیب تقسیم اوقات افطاری و سحری برای مساجد، حسینیه ها و جماعت خانه های اهل تشیع.

Riyasat-e-Purwaz-ha-o-Bonamah-ha

- پیگیری استاد مربوط اعمار تعمیر کمپلکس اداری وزارت ارشاد، حج و اوقاف با وزارت محترم شهر سازی.
- برآورد ابتدائی هزینه رنگمالی کتاره های فلزی ساخه سبز مجتمع حاج زون مرکز و ارسال آن به ریاست اداری و مالی
- جمع آوری و نگهداری مکاتیب و درخواستی های که به منظور اعمار مساجد به این ریاست توصل ورزیده و شامل پلان اعمار می باشند، در صورت تدارک وجهه مالی و هدایت مقام محترم در رابطه اجرآت صورت خواهد گرفت.
- تدویر جلسه در مورد حل معضله بین شرکت ساختمانی بهار لمیتد و اهالی مسجد شریف حکیم سنائي واقع ناحیه پنجم شهر کابل.

۵- ائمه وو د تدریب او دینی زدکرو ریاست

- د مهال ویش سره سم د ۱۴۰۱ کال په حمل میاشت کي چې د ۱۴۴۳ کال سره سمون خوري د ائمه وو تدریب انسټیتوټ د مصلینو د درسونو پیل.

- د ائمه وو تدریب د انسټیتوټ یو تن بنوونکي لخوا د یو شمېر پخوانیو علماوو، شیخانو او محدثینو د ژوند لیکونو (مناقب) چمتو کول او ترتیبول او د وزارت مقام د شفاهی هدایت پر بنست د هیواد د یو شمېر مخکښو علماوو ته د ستایینې په خاطر د هغوي په نوم مډالونه ورکول.

- د ائمه وو د تدریب د انسټیتوټ د لومړی دورې فارغانو د شهادتname طی مراحل، جوړول او چمتو کول.
- په مرکز (نواحیو) کې د لايتونو د دینی زدکرو او د ائمه وو د تدریب مدیرانو له خوا د راجستر شویو خصوصی مدارسو او دارالحفظونو خخه خارنه.

- د ماشومانو تعلیم او تربیه او ټولنیزو خدمتونو د وړاندې کولو په برخو کې، د دینی زده کرو او د ائمه وو د تدریب ریاست او د ترکیې د اوو موسسو ترمنځ د همکاری تفاهم لیک په لاندې ډول لاسلیک شو: د فلاخ بنوونیز او روزنیز مرکز په مرکز کابل، توانا هان په پروان ولايت کې، جامي په هرات ولايت کې، هدایت په غزنی ولايت کې، فضليت په تخار ولايت کې، نهضت په سمنگان ولايت کې او فلاخ ختیخ زون په ننګرهار ولايت کې.

- د الفلاح بشیخنه مدارسو د دینی علومو بیلا بیلو خانګو (۷۹۳) تنو دینی علومو د بیلا بیلو خانګو د فارغانو او د سولې او ادب دینی مدرسې (۴۰) تنو دینی علومو د بیلا بیلو خانګو د وروستی آزمونی خارنه.

- د لغمان ولايت انوار محمدیه دارالعلوم او فاروقیه مدرسه خخه د دینی علومو بیلا بیلو خانګو (۶۰) تنو فارغانو ته د تصدیق پایناو ډالیو پېش .

- همچکن او د لايتونو ټولو مدارسو او دارالحفظونو ته د یوه متحدد المآل مکتوب په واسطه د ارشاد، حج او اوقافو وزارت د چاپریال ساتني پوهاوی لارښودلیل.

ریاست اداری و مالی

اول

۲

۳

۴

۵

- ۱- اشتراک رئیس اداری و مالی در جلسه عشر وزکات در وزارت زراعت و مالداری.
- ۲- جلسات مرور اسناد تقنیتی در دفتر کار رئیس مالی و اداری رهبری گردید.
- ۳- در مورد چگونگی اجرآت مالی پروسه حج سال روان با آمرین مالی و مدیران بخش مربوطه جلسه مشورتی دایر گردید.

- ۴- به منظور ایجاد تسهیلات لازم در اجرای به موقع استاد مالی پروسه حج سال روان با نماینده د افغانستان بانک در دفتر کاری رئیس مالی و اداری نشست مشورتی صورت گرفت.
- ۵- به منظور رفع مشکلات مالی و استفاده از سیستم بانکی پول خدماتی حج با نماینده های (AUB) بانک در دفتر کار رئیس مالی و اداری جلسه مشورتی صورت گرفت.

۶۱

۶- مکاتیب، مصوبات شورای وزیران و سایر اسناد مرسله به این ریاست به مراجع ذیربط تکثیر و ارجاع گردیده است.

در بخش مدیریت عواید:

۱- مبلغ (۳۶۴۶۸۷۴) افغانی از بابت کرایه دکاکین و تهجایی غرفه جات نواحی مرکز شهر کابل جمع آوری شد.

۲- مبلغ (۵۰۶۷۵۱۹) افغانی برویت صورت حساب بانک عواید اوقافی ولایات جمع آوری گردیده است. که جمماً مبلغ (۸۷۱۴۳۹۳) افغانی را احتوا می کند.

۳- همچنان مبلغ (۶۰۰۰۰) افغانی نیز عواید این وزارت به حساب واردات دولت جمع آوری گردیده است.

در بخش مدیریت مالی حج:

۱- مبلغ (۹۳۴۹۶۵) هزار ریال سعودی بابت کرایه، معاشات و مصارفات کشور سعودی در ماه ثور اجرا شده است.

۲- مبلغ (۴۱۴۰۰) افغانی معاشات چهار زون کندهار، هرات، بلخ و مرکز اجرا شده است.

۳- مبلغ (۱۵۷۰۰۰) افغانی بابت مصارف زون کندهار نقداً تسلیم محمد فرزند عبدالهادی در وجه شان حواله گردیده است.

۴- استرداد پول دو نفر مبلغ (۱۰۰۰) دالر امریکایی.

در بخش آمربیت خدمات:

۱- تنظیم و فعال سازی ایدیت سیستم دیتابیس، جمع و قید اجناس و لوازم به جمع استفاده کننده آن.

۲- توزیع قرطاسیه باب به طور فوق العاده دفاتر مقام محترم وزارت و ریاست محترم دفتر.

۳- توزیع تعداد پرזה جات از قبیل فلتر مبلایل بطری برای تعداد شش عراده وسایط.

۴- توزیع روغنیات برای ۶ عزاده وسایط مختلف النوع طبق ملاحظه شد مقام محترم وزارت و نظریه هیئت فنی.

۵- جمع آوری تعداد ۳۸۸ قلم اجناس و لوازم داغمه و انتقال آن به دیپوی داغمه جات مجتمع حجاج.

ریاست اوقاف

۱- جمع آوری مبلغ (۸۷۱۴۳۹۳) هشت میلیون و هفت صد و چهارده هزار و سه صد و نودو سه افغانی عواید اوقاف مرکز و ولایات و تحويلی آن به حساب خاص اوقاف مبنی بر وصول مکتوب ریاست محترم اداری و مالی.

۲- طی مراحل تعداد (۸۰) قطعه قرارداد ملکیت های وقفی در نواحی شهر کابل.

۳- ثبت و راجستر حدود (۶) شش بسوه زمین از طرف یکتن از باشندگان ولایت غور به منظور اعمار مسجد.

۴- تعقیب دوسیه های وقفی ساحات مرکزی که تحت دعوی قرار دارد در ارگانهای عدلی و قضایی.

۶- جمع آوری عواید سالهای گذشته ساحه وقفی ولایات دایکندي، سمنگان، پروان و غور حاوی مبلغ (۵۱۱۵۰) افغانی بابت سال .۱۴۰۰.

آمربیت تکنالوژی معلوماتی

در بخش ویب سایت

۱- پخش و نشر (۹) عنوان خبر در بخش های دری و پشتون.

۲- نشر کامل مجله پیام حق

۳- نشر (۲۰) قطعه خبر و گزارش تصویری و ویدیویی.

۴- نشر چهار عنوان خطبه های جمعه.

۵- نشر (۱۲) عنوان فتوای دری و پشتون در بخش فتوا ها و پخش و نشر اوقات افطاری و سحری اوقات نماز و صدقه فطر به زبانهای دری و پشتون در بخش مربوطه در ویب سایت.

۶- نصب و منتاز دوپایه اکسیس پاینت جدید در ریاست امور قراء و ریاست عمره جهت استفاده اینترنت.

رَبِّ الْجَمِيعِ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُوَمُجَيْدٌ وَعَلَيْهِ الْبَرَكَاتُ
رَبِّ الْجَمِيعِ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُوَمُجَيْدٌ وَعَلَيْهِ الْبَرَكَاتُ
رَبِّ الْجَمِيعِ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُوَمُجَيْدٌ وَعَلَيْهِ الْبَرَكَاتُ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَمْرُتُ بِمَا أَنْهَاكَنِي
وَإِنِّي أَنْهَاكَنِي عَنِ الْمُنْكَرِ
فَاجْعَلْنِي مُنْهَكَنًا
وَاجْعَلْنِي مُنْهَكَنًا

١٤٣٥

فضله

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، تحقیقی، اجتماعی و سیاسی

پیام حق به منظور تعمیم فرهنگ، معارف اسلامی و ارتقای سطح علمی
هموطنان مسلمان، فرهنگیان، دانشمندان و قلم بدنستان فرهیخته کشور را به همکاری فرا می خواند.

پیام حق مقالات و مطالب علمی و تحقیقی را با پرداخت حق الزحمه می پذیرد.

پیام حق در گستره نشراتی خود به موضوعات و مصادر علمی ارجحیت می دهد.

پیام حق در ویرایش، پیرایش تلخیص رد و یا قبول مطالب دست باز دارد.

پیام حق استفاده از مطالب صفحاتش را با ذکر مأخذ اجازه می دهد.

پیام حق در انتظار انتقاد های سالم پیشنهادهای سازنده و نظریات ارزنده شماست
موضوعات نشر شده در مجله پیام حق، مبیین آراؤ و نظریات نویسندگان می باشد.

شماره های تماس و صفحات الکترونیکی:

(۰۲۰) ۲۲۱۴۲۵۱
۰۷۷۸۸۱۲۵۳۱ - ۰۷۴۴۰۱۷۷۶۶

payamhaq@yahoo.com
payamhaqmagazin@gmail.com

www.mohia.gov.af

د اطلاعاتو او عامه پوهاوي رياست

کابل شهرنو، چهارراهی فیض محمد خان

چاپ: مطبعه صبور

د ارشاد، حج او اوقافو وزارت
Ministry of Hajj and Religious Affairs
د اطلاعاتو او عامه بوهابي ریاست

مسجد جامع و روضه مزار شریف

دور دوم ، سال بیستم

شماره اول (رمضان المبارک) سال ۱۴۴۳ هـ ق

مطابق حمل و ثور سال ۱۴۰۱ هـ ش